

การวิเคราะห์เหตุการณ์การเรียนรู้การสอนศีลธรรม
ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ปีการศึกษา 2516

ปฏิญานี้
ของ
สภาพร มาลีเวชพงศ์

เสนอต่อวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK THAILAND

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาปัญหานี้อย่างถี่ถ้วน เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้

วิมลรัตน์ วัฒนศิริ ประธาน

วิมลรัตน์ วัฒนศิริ กรรมการ

วิมลรัตน์ วัฒนศิริ กรรมการ

๑๑ มีนาคม ๒๕๑๗

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้เขียนได้รับคำแนะนำ และตรวจแก้อย่างดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์เต็มลิริ บุญยสิงห์ อาจารย์สุชุม ศรีบุรินทร์ และ อาจารย์สุรินทร์ ศลโกดุม แห่งวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ อาจารย์หมวดวิชาสังคมศึกษา และคณะนักกีฬาของวิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และ วิทยาลัยครูธนบุรี ที่ได้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดเวลาที่ทำการศึกษาเรื่องนี้

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จเป็นรูปเล่ม หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจาก คุณฤๅร ศรีแสน และ คุณปรีชา มาลีเวรพงศ์ ซึ่งช่วยในการจัดพิมพ์ จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สถาพร มาลีเวรพงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
๑ บทนำ	๑
ภูมิหลัง	๑
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	๓
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	๓
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	๔
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	๕
เบื้องต้นสมมติฐานการศึกษาค้นคว้า	๕
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	๗
ข้อตกลงเบื้องต้น	๘
๒ ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
เอกสารที่เกี่ยวกับตัวแปรที่สนใจในการศึกษาค้นคว้า	๙
เอกสารที่เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	๓๐
๓ วิธีการในการศึกษาค้นคว้า	๓๔
กลุ่มตัวอย่าง	๓๔
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๔๐
การดำเนินการศึกษาค้นคว้า	๕๗
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘
๔ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๑
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๑
การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒

บทที่

หน้า

๕	สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	๕๕
	จุดมุ่งหมายของการศึกษา	๕๕
	กลุ่มตัวอย่าง	๕๕
	การดำเนินการศึกษาก่อนหน้า	๕๕
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๕๖
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๖
	ผลการศึกษาก่อนหน้า	๕๗
	อภิปรายผล	๕๗
	ขอเสนอแนะ	๖๐๔

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทคัดย่อ

ประวัติผู้วิจัย

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
๑	แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคนควา	๘๕
๒	แสดง เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมของแผนเตอร์	๘๑
๓	แสดง เครื่องมือบันทึกพฤติกรรม	๘๔
๔	แสดงตัวอย่างการบันทึกสัญลักษณ์พฤติกรรมตามแบบแผนเตอร์	๘๐
๕	ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลในตารางมิติตามแบบแผนเตอร์	๘๓
๖	ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลลงในตารางมิติโดยบันทึกเป็นความถี่	๘๔
๗	ตัวอย่างการแปลความถี่เป็นร้อยละ และการรวมร้อยละของแต่ละแถว ทั้งแถวบนและแถวตั้ง	๘๕
๘	แสดงการบันทึกพฤติกรรม เป็นสัญลักษณ์ตาม เครื่องมือที่ปรับปรุงแล้ว	๘๕
๙	แสดงการบันทึกพฤติกรรมลงในตารางบันทึกพฤติกรรม	๖๓
๑๐	แสดงการบันทึกพฤติกรรมลงในตารางมิติ	๖๔
๑๑	แสดงการบันทึกความถี่ลงในตารางมิติ	๖๖
๑๒	แสดงลำดับที่ของพฤติกรรม เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย	๗๒
๑๓	เปรียบเทียบพฤติกรรมของอาจารย์และนักศึกษา	๗๖
๑๔	เปรียบเทียบการใช้ทรัพยากรทางตรงกับการใช้ทรัพยากรทางอ้อม	๗๗
๑๕	เปรียบเทียบการใช้คำถามแคบกับการใช้คำถามกว้าง	๗๗
๑๖	เปรียบเทียบการสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน กับการสอนโดยวิธีใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน	๗๘
๑๗	เปรียบเทียบการสอนโดยเน้นเนื้อหากับการสอนภาคปฏิบัติ	๗๙
๑๘	เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนการสอน กับพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอน	๗๙
๑๙	เปรียบเทียบความสนใจในการศึกษาท่าสนาของอาจารย์และนักศึกษา	๘๐

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๒๐ เปรียบเทียบอาจารย์และนักศึกษาที่เคยศึกษาศีลธรรมมาโดยเฉพาะ และผู้ที่ไม่เคยศึกษามา	๘๑
๒๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นของวิชาศีลธรรม ที่จะจัดสอนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการที่ภาวชั้นสูง ของอาจารย์และนักศึกษา	๘๒
๒๒ แสดงวิธีการศึกษาศีลธรรมของอาจารย์	๘๒
๒๓ แสดงจำนวนอาจารย์ที่เคยประชุม หรือสัมมนา เกี่ยวกับวิธีสอนศีลธรรม	๘๓
๒๔ แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถาม เกี่ยวกับความรู้สึกลงในการสอนศีลธรรม	๘๓
๒๕ แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถาม เกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องใช้ อุปกรณ์ประกอบการสอน	๘๔
๒๖ แสดงว่านวนักศึกษาที่แสดงความคิดเห็นในการจะเป็นครูสอนวิชาศีลธรรม	๘๔
๒๗ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับวิธีสอนที่เห็นว่า เหมาะสมที่สุดที่จะนำมาสอนศีลธรรมในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการที่ภาวชั้นสูง	๘๕
๒๘ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับวิธีสอนที่เลือกใช้มาก และวิธีสอนที่ถูกสอนมากในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการที่ภาวชั้นสูง	๘๖
๒๙ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน ที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ที่จะนำมาประกอบการสอนวิชาศีลธรรม ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการที่ภาวชั้นสูง	๘๗
๓๐ เปรียบเทียบสัดส่วนของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับความคิดเห็น เรื่องอุปกรณ์การสอนที่ใ้ใช้มากที่สุด	๘๘

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	เนื้อหา	หน้า
๓๑	เปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับความเห็น เรื่องกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมที่สุด ที่จะนำมาปฏิบัติในการสอนที่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นสูง	๘๕
๓๒	เปรียบเทียบสัดส่วนของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับความคิดเห็น เรื่องกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมที่สุด ที่จะนำมาปฏิบัติในการสอนที่ ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ วิชาการศึกษาระดับสูง	๘๖
๓๓	แสดงสัดส่วนของข้อสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับ วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และ กิจกรรมที่มีผู้ตอบมากที่สุด	๘๗

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- ๑ แสดงขั้นตอนการดำเนินงานของขบวนการสอนการ เรียน
และการประเมินผล
- ๒ แสดงวิธีสอนรายบุคคล

๑๑๐

๑๓

ภูมิหลัง

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในระยะเร่งรัดพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙) สภาพของสังคมกำลังจะเปลี่ยนจากสังคมแบบชนบทเข้าสู่สังคมแบบเมือง และเปลี่ยนจากสังคมแบบเกษตรกรรมเข้าสู่สังคมแบบอุตสาหกรรม ดังนั้นความต้องการในด้านกำลังคนจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ คนรุ่นใหม่ควรเป็นทั้งผู้ที่มีความรู้และคุณธรรม ในด้านความรู้ต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ และความรู้เฉพาะอันจำเป็นแก่การประกอบอาชีพ ในด้านคุณธรรมจะต้องมีความไม่ฝู ความโอบอ้อมอารี ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความกล้าหาญ หิริ โศกคัมปะ ความรู้จักยับยั้งชั่งใจ การยอมรับความจริง และความมีเหตุผล คนรุ่นใหม่ต้องรู้จักการตัดสินใจที่ดี เพื่อให้สามารถคิดค้นวิทยาการ และนำเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สภาพแวดล้อมปัจจุบันทำให้คนไทยส่วนมากเลื่อมใสศรัทธา ทำความชั่วและอาชญากรรมด้วยวิธีใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำกันมาในคนไทยรุ่นก่อน เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้คนทางศีลธรรมไปทุกวันนี้ก็คือ สิ่งที่มีถ้อยและเชื่อว่าเป็นพุทธศาสนา ไม่ใช่พระพุทธศาสนาที่แท้จริง มีความเชื่ออย่างอื่นปะปนเข้ามา และที่ประพจน์ปฏิบัติสิ่งนั้นปัญหาการเลื่อมใสศรัทธาจึงเกิดขึ้น ดังที่หม่อมราชวงศ์ถึกถุทธิ์ ปราโมช (ม.ร.ว.ถึกถุทธิ์ ปราโมช, ๒๕๑๔ : ๑๓) กล่าวว่า "คนเราปฏิบัติสิ่งที่ไม่ใช่คำสอนของศาสนา โดยเชื่อว่ามันเป็นคำสอนของศาสนา จึงทำให้ทางศีลธรรมโดยไม่รู้ตัว"

ความเลื่อมใสศรัทธาปัจจุบันมีมากขึ้นในบุคคลทุกประเภท ทุกอาชีพ ทุกวัย โดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่น เช่นมีการทำผิดโดยประกอบอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ กัน ขาดความเคารพ เชื่อฟัง และความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์ หรือผู้มีพระคุณ ขาดระเบียบวินัยที่ดี นึกอยากจะทำอะไรก็ทำตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี กฎข้อบังคับและกฎหมาย เช่น ยกพวกตีกัน กบฏดูสาว พราดดูเยาว์ จีบปล้น เป็นต้น จนเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ไม่เว้นแต่ละวัน นายทวี บุณยเกตุ (ทวี บุณยเกตุ, ๒๕๑๔ : ๗) ได้สรุปสาเหตุของความเลื่อมใสศรัทธาในเด็กวัยรุ่นไว้ว่า "เป็นเพราะผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลสั่งสอนไม่เต็มที่ ผลของการรับเอาอารยธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสมเข้ามา

สื่อมวลชนเสนอข่าวต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมเกียรติ การคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว สถาบันโรงเรียนสอนศีลธรรมและพลศึกษาไม่ไคผล แต่ไปเน้นพุทธศึกษามากเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับค่านิยมอื่น"

ปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งในปัจจุบันคือคนส่วนใหญ่มองวัตถุ เห็นวัตถุเป็นสิ่งจำเป็นกว่าคุณธรรม และแสดงกิริยาร่างต่าง ๆ ของตนออกมาเพื่อมุ่งประโยชน์ของตน ส่งเสริมสมมติสำจะ ปกปิดความจริงในค่านิยมคุณธรรมมีผู้สนใจกันน้อย การสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมทั้งการอบรมศีลธรรมทางบ้าน และสถาบันอื่นไม่ไคผล เท่าที่ควร ค่านิยมของคนส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปในทางที่จะเห็นว่า วัตถุ มีความสำคัญและจำเป็นกว่าคุณธรรม ซึ่งจะเป็นสาเหตุแห่งความวุ่นวายมากขึ้น การสอนการอบรมศีลธรรมมิให้ไคผล จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับคุณธรรม พระกรวีวิสุทธิโมลี (พระศรีวิสุทธิโมลี, ๒๕๑๕ : ๑๑๖) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมว่า "ปรัชญาของการศึกษาพุทธศาสนาเป็น เรื่องเฉพาะบุคคล หน้าที่ของครูผู้สอนคือเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ชี้แนวทางให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองทางปัญญาของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระ เสรี ในการคิด"

เมื่อผู้เรียนมีอิสระในการคิดและคิดเป็นแล้ว การแก้ปัญหาในชีวิตของผู้เรียนจึงจะสำเร็จ สมความมุ่งหมาย เป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนดำรงตนอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น การสอนศีลธรรมจึงควรมุ่งหนักทางภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ให้ผู้เรียนมีความชำนาญในทางการนำความรู้ไปใช้ ได้ทันที ดังที่ นายสุนทร สุนันท์ชัย (สุนทร สุนันท์ชัย, ๒๕๑๐ : ๔๓) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า "การสอนศีลธรรมซึ่งมุ่งส่งเสริมให้เกิดรู้จักคิดนั้น ควรมุ่งให้มีทักษะในกระบวนการค้นคว้า การค้นพบ ความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง การนำความรู้ไปใช้อย่างไคลย้อมเป็นวิธีการที่เหมาะสมอย่างหนึ่ง และเป็นวิธีการที่ควรจะทำไคแล้ว"

การสอนศีลธรรมโดยเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีนั้น วิธีการที่จะทำได้ทางหนึ่ง ก็คือแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักวิธีค้นคว้าหาความรู้เอง รู้จักคิด รู้จักสังเกต มีการอภิปรายโต้เถียงด้วยเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาไคด้วยตนเอง ในทางศีลธรรม กณทัม เหตุลย้อมถือไคว่า เป็นกณทัมศีลธรรม ขณะนี้มกนเข้าไคผิดในเรืองการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมนอยุ่มาก โดยเข้าไคว่า เรืองของศีลธรรมเป็น เรืองนอกโลก ผู้ปฏิบัติธรรมตองปัดกันออกจากสังกม แต่ความจริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ธานกิตติวุฒโฆภิกขุ (กิตติวุฒโฆภิกขุ, ๒๕๑๔ : ๖) ได้ไคความเห็นว่ "โดยแท้จริงแล้วเรืองของพุทธศาสนาหรือศีลธรรมนั้นเป็น เรืองของความวริงของชีวิต เป็นการเข้าไคชีวิตที่เป็นจริงทั้งที่เป็มา แล้ว ที่เป็นอยุ่ และจะเป็นไปนอากก"

ปัจจุบัน

๒. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนว่า มีพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ อย่างไรบ้าง
๓. ทำให้ทราบปัญหาข้อบกพร่องในการเรียนการสอนศีลธรรม และเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๔. จะเป็นแนวทางในการศึกษาคนคว่าเกี่ยวกับวิชาศีลธรรมต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

X ๑. กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำกับอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลาง ๔ แห่ง คือ

ก. วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวนอาจารย์ ๑ คน ห้องเรียน ๑ ห้อง นักศึกษา ๒๕ คน

ข. วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ จำนวนอาจารย์ ๑ คน ห้องเรียน ๑ ห้อง นักศึกษา ๕๕ คน

ค. วิทยาลัยครูธนบุรี จำนวนอาจารย์ ๑ คน ห้องเรียน ๑ ห้อง นักศึกษา ๕๔ คน

ง. วิทยาลัยครูจันทระเกษม จำนวนอาจารย์ ๑ คน ห้องเรียน ๑ ห้อง นักศึกษา ๕๔ คน

รวมอาจารย์ ๔ คน ห้องเรียน ๔ ห้อง นักศึกษา ๑๘๘ คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๑๖

๒. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่อาจารย์และนักศึกษา

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่พฤติกรรมประเภทต่าง ๆ คือ

๑) พฤติกรรมโดยอ้อมของอาจารย์ (Indirect Influence) ได้แก่พฤติกรรมเกี่ยวกับการยอมรับความรู้สึก การชมเชย การยอมรับความคิดเห็น การใช้คำถามแบบต่าง ๆ

๒) พฤติกรรมโดยตรงของอาจารย์ (Direct Influence) ได้แก่พฤติกรรมที่แสดงออกโดย การอธิบาย การแนะแนวทาง การแสดงอำนาจ

๓) พฤติกรรมตอบสนองของนักศึกษา (Student Response) ได้แก่พฤติกรรมในการตอบสนองของนักเรียนในขอบเขตที่อาจารย์กำหนดให้

๔) พฤติกรรมริเริ่มของนักศึกษา (Student Initiation) ได้แก่พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระ

๕) พฤติกรรมเกี่ยวกับความงีบที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ทั้งก่อนเริ่มบทเรียน ในขณะเรียน และหลังจากจบบทเรียนแล้ว

๖) พฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการสอนโดยตรง เช่น อาจารย์หยุดสอนชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อไปคุยกับผู้ปกครองหรือผู้มาติดต่อ

๗) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน เช่น รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ การเขียนกระดานดำ เป็นต้น

๘) พฤติกรรมที่เป็นกิจกรรม ได้แก่ การไหว้ การกราบ การอาราธนา การกรวดน้ำ การแสดงความเคารพ เป็นต้น

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้

๑. พฤติกรรมการเรียนการสอนที่สืบทอดมาในปัจจุบัน อาจารย์ผู้สอนมีพฤติกรรมในด้านการพูดในอัตราส่วนที่มากกว่านักศึกษา

๒. พฤติกรรมการสอน ผู้สอนใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) มากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence)

๓. คำถามของอาจารย์ผู้สอน เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบจากความจริง มากกว่าคำถามเพื่อหาคำตอบโดยใช้ความคิด

๔. การสอนที่สืบทอดมา สอนโดยวิธีไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน มากกว่าสอนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ

๕. ปัจจุบันการสอนที่สืบทอดมา เป็นการสอนภาคทฤษฎีมากกว่าสอนภาคปฏิบัติ

เหตุผลเบื้องต้นหลังสมมติฐาน

สมมติฐานตามที่ตั้งไว้ข้างต้น มีเหตุผลเบื้องต้นในการตั้งดังต่อไปนี้
จากเอกสารและผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ ผู้วิจัยหลายคนได้สรุปผลคล่องกันว่า การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จาลเบรค

(Jalbert, 1966 : 130 - 135) สรุปว่า การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ช่วยให้นักครูแสดงพฤติกรรมมี
ประสิทธิภาพสูงขึ้น ในด้านการนำเข้าสู่บทเรียน การสรุปการดำเนินการสอน การประเมินผลของ
ตนเอง การประเมินผลนักเรียน และสามารถแสดงพฤติกรรมได้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย ผลการ
วิจัยของแฟลนเดอร์ (Flander, 1965 : 50 - 65) พบว่า ครูที่แสดงพฤติกรรมโดยอ้อม
(Indirect Influence) จะช่วยเสริมสร้างเจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผลการวิจัยของซอร์ (Soar, 1968 : 275 - 280) พบว่าครูใช้พฤติกรรม
โดยอ้อม จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้และทักษะที่สูงขึ้น โรแลนด์ (Roland, 1972 :
3846A) ครูใช้พฤติกรรมโดยอ้อม จะกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และกล้าแสดง
ความคิดเห็นเพิ่มขึ้น อัตราส่วนระหว่างการพูดของนักเรียนกับการพูดของครูเพิ่มมากขึ้น

✓ แพริช (Parrish, 1969 : 3024A) และ โจเซฟ (Joseph, 1968 : 117 - 122)
พบว่า พฤติกรรมการสอนโดยอ้อมของครู สัมพันธ์กับการใช้คำถามของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ช่วยให้
นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนสูงขึ้น

✓ จากผลการวิจัยของ มัทนา สุรมิตรไมตรี (มัทนา สุรมิตรไมตรี, ๒๕๑๕ : ๑๘๖) และ
วันชัย ฤกษ์นคร (วันชัย ฤกษ์นคร, ๒๕๑๕ : ๗๓) พบว่าวิธีสอนส่วนใหญ่ของอาจารย์เป็นการบรรยาย

✓ อีลอยด์ (Eloyd, 1968 : 53) พบว่า การสอนของครู ครูใช้คำถามมากกว่านักเรียน
เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำถามของครูและนักเรียนที่ได้จากการบันทึกเสียง ๓๐ ชั่วโมง ครูพูด ๗/๑๐
นักเรียนพูด ๓/๑๐ เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนแล้ว ครูพูด ๗๑ : ๒๕

✓ ไมดอนและอไมดอน (Amidon and Amidon, 1971 : 186) พบว่า ครูที่สอนโดยมุ่ง
คำরাหรือเนื้อหา จะถามคำถามแบบขอเท็จจริง ๕๔ % และถามให้คิดแบบเอกลักษ์ ๒ % ส่วนครูที่ไม่มุ่ง
ตรงตามคำรา จะถามคำถามแบบขอเท็จจริง ๔๒ % แบบคิดเอกลักษ์ ๓๔ % แบบคิดอเนกนัย ๕ % แบบ
ประเมินผล ๔ % ขบวนการเรียนการสอนจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับการใช้คำถาม
ของครูและนักเรียน คาบา (Taba, 1971 : 186) กล่าวว่า คำถามมีอิทธิพลต่อการสอนของครู
อย่างสำคัญ

ในช่วงเวลา ๒๕๒๕ - ๒๕๓๐ วิธีสอนที่ใช้มากที่สุดคือการบรรยาย รองลงไปคือการทดลอง
ซึ่งนิยมใช้กับวิทยาศาสตร์ และการอภิปรายในห้อง แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้วครูสอนมักจะใช้วิธีสอนรวมกัน
หลายวิธี

เดล (Dale, 1948 : 38) กล่าวว่า บทเรียนที่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนมากที่สุด คือ ของจริง (Direct Experience) เขาได้จัดลำดับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย เช่น การสอนเรื่องต้นไม้ ถ้าผู้สอนบรรยายโดยใช้คำพูดเฉย ๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้น้อยกว่าการใช้อุปกรณ์ประกอบ แต่อุปกรณ์การสอนแต่ละอย่างก็ช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ต่างกัน เช่น ภาพนิ่ง ทำให้เกิดการ เรียนรู้ น้อยกว่าภาพที่เคลื่อนไหวได้ ภาพที่เคลื่อนไหวทำให้เกิด การเรียนรู้ น้อยกว่าของจริงมาใหญ่

หลวงประดิษฐาโยควิบูลย์ (หลวงประดิษฐาโยควิบูลย์, ๒๕๑๓ : ๖) ได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า "การอบรมทางศาสนาแก่เยาวชนของเราโดยวิธีที่ปฏิบัติมาแล้วได้ผลน้อย เพราะแนวการอบรมเป็นไป ในทางแนวเทศน์ ฆาตภาคปฏิบัติ เราจึงมีแต่นักเขียนนักพูดเป็นส่วนมาก แต่กับปฏิบัติหาได้ยากมาก ฉะนั้น เราน่าจะวางแนวใหม่ให้เป็นไปในทางปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนภาคทฤษฎีนั้นควรจะให้เขาไป ในจิตใจของเด็กโดยวิธีการแทรกซึม"

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

๑. พฤติกรรมการ เรียนการสอนหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ดำเนินอยู่ในห้อง เรียน ในขณะที่ มีการ เรียนการสอนที่ลึกระลึก ที่สามารถจะสังเกตได้ด้วยการ เห็นหรือการฟัง

๒. วิชาศีลธรรม หมายถึงวิชาสังคมศึกษา ๓ ที่จัดสอนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการ ศึกษา ตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๘

๓. การสังเกต (Observation) หมายถึงการจัดประเภทของพฤติกรรมของอาจารย์และ นักศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ และการบันทึกของพฤติกรรมเหล่านั้น ลงในการร่างบันทึก ตามที่ได้เตรียมไว้

๔. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึงการนำพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่บันทึกไว้ มา เปรียบเทียบให้เห็นแบบของพฤติกรรมในขบวนการ เรียนการสอนที่ทำการวิจัย

๕. พฤติกรรมทางตรง (Direct Influence) หมายถึง พฤติกรรมที่อาจารย์เป็นฝ่าย แสดงฝ่ายเดียว โดยใช้วิธีสอน แบบอธิบาย ตั้ง ใจอ่านาวในการตัดสินใจ เป็นพฤติกรรมของอาจารย์ที่ แสดงออกเพื่อให้ นักศึกษาปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

๖. พฤติกรรมทางอ้อม (Indirect Influence) หมายถึงพฤติกรรมที่อาจารย์เป็นผู้ตอบ

สนองความรู้สึกและการแสดงออกของนักศึกษา ยอมรับความคิดเห็น ให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสให้มีการซักถาม เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีการตอบสนองและแสดงความคิดเห็น

ขอตกลงเบื้องต้น

๑. พฤติกรรมการเรียนถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสนองตอบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และพฤติกรรมการสอนถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๒. พฤติกรรมการเรียน และพฤติกรรมการสอน ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนและผู้เรียนจะแสดงออกซึ่งสามารถสังเกตและวิเคราะห์ได้

๓. พฤติกรรมการเรียนการสอน ถือเอาเฉพาะพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ปรากฏในห้องเรียน ในขณะที่มีการเรียนการสอนที่ลึบรวมเฉพาะที่สังเกตได้ด้วยการเห็นและการฟัง

๔. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาวิเคราะห์ในแง่พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในห้องเรียน ในขณะที่มีการเรียนการสอนเท่านั้น ส่วนว่าพฤติกรรมเหล่านั้น จะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาที่ลึบรวมเพียงใดนั้น ไม่อยู่ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

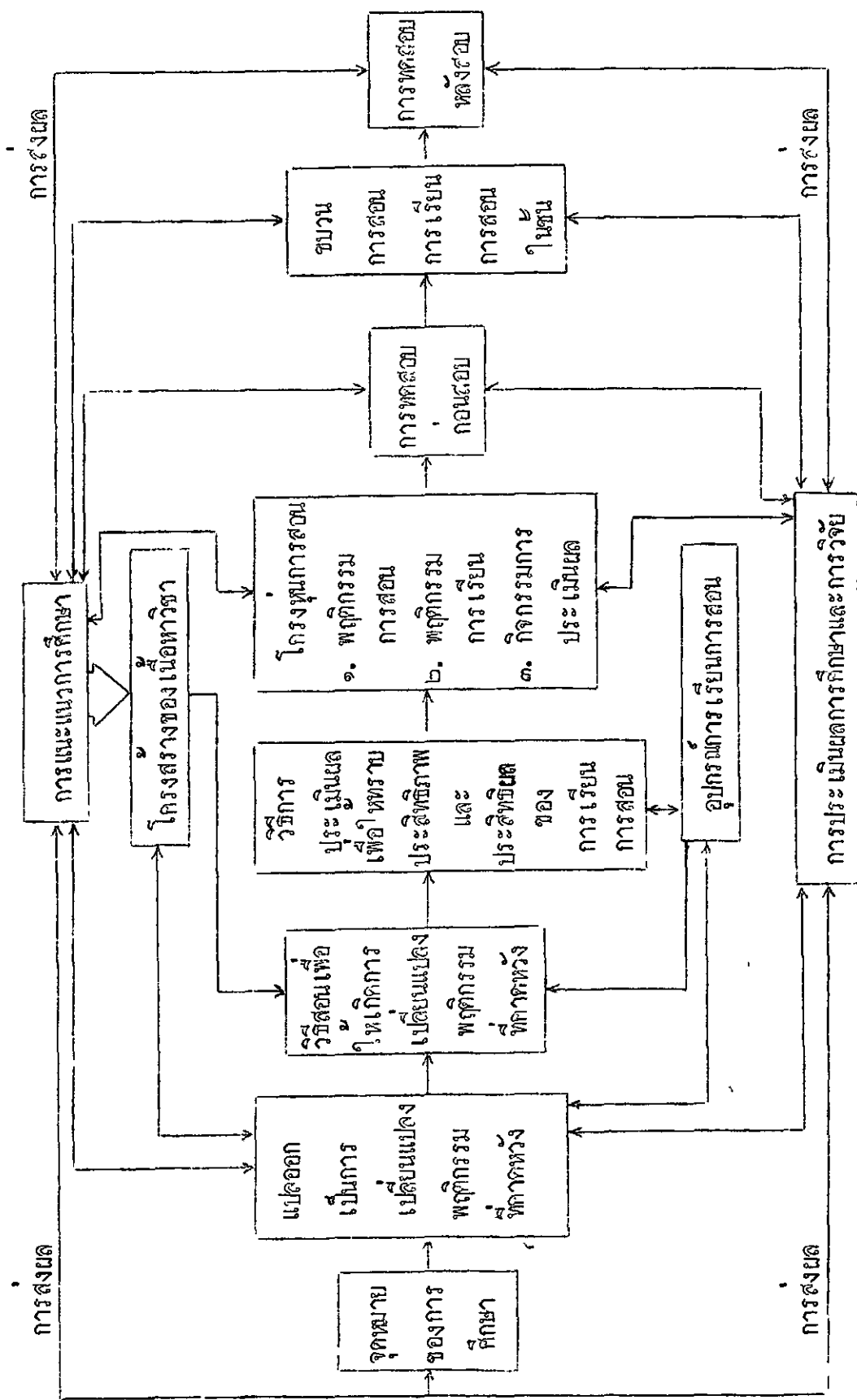
ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะแบ่งกล่าวไป ๒ ประเด็น คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้

ในการศึกษานั้นประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่สำคัญหลายอย่าง เช่น การวางแผนการศึกษา การกำหนดหลักสูตร การกำหนดการสอน การวัดผล ขบวนการเหล่านี้จะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ และปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา จึงว่าจำเป็นต้องกระทำต่อเนื่องกัน

สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการดำเนินการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ในเชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) อุปกรณ์การสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน โปรแกรมของขบวนการ คำใบ้ การเรียนการสอน พฤติกรรมที่คาดหวัง และการประเมินผล การประเมินผลการสอนจะช่วยให้ทราบประสิทธิภาพในการสอน และแนวทางในการปรับปรุงการสอน เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการสอน หรือให้รู้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามทิศทางที่คาดหวัง ดังที่แสดงในภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ แสดงขั้นตอนของการค้าเงินลงทุนของชาวอเมริกัน - การปรับปรุง และการระดมตลาด

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1972 : 2 - 7) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นของการสร้างแผนสำหรับเตรียมบทเรียนที่จะสอนดังนี้

๑. ระบุเรื่องที่จะสอนและวัตถุประสงค์ทั่วไปสำหรับบทเรียนที่ต้องการสอนตามที่ได้ออกไว้แล้ว เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายกว้าง ๆ หรืออาจกล่าวในรูปวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

๒. ระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่แน่นอน ซึ่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ ใช้ภาษาเฉพาะเจาะจงหลีกเลี่ยงกำเริบความหมายคลุมเครือ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางเฉพาะในการดำเนินการสอน ซึ่งครูจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญทางด้านการพัฒนาการ วุฒิภาวะ วัย ความพร้อม ความสนใจของผู้เรียนด้วย

๓. วิเคราะห์กิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนทำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การวิเคราะห์กิจกรรม (Task Analysis) เป็นขั้นตอนการทำให้เห็นว่ากิจกรรมใหญ่จะต้องประกอบด้วยกิจกรรมย่อยที่เหมาะสมซึ่งเป็นกิจกรรมที่จำเป็นและสำคัญที่จะนำนักเรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ในการสอนมักประสบความล้มเหลวอยู่บ่อย ๆ เพราะครูขาดการวิเคราะห์กิจกรรมและขาดการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนการเรียนการสอน ลำดับของกิจกรรมที่ต้องจัดกระทำ เพื่อให้บรรลุถึงกิจกรรมขั้นสุดท้ายควรเป็นดังนี้

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

(Entry behavior)

กิจกรรมการเรียนการสอน

(Enroute behavior)

กิจกรรมสุดท้าย

(Terminal behavior)

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ครูคาดหวังไว้แล้วว่านักเรียนสามารถทำได้ เมื่อการสอนของครูเริ่มขึ้น หรืออาจจะหมายถึงทักษะ และความสามารถต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการช่วยให้ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมในบทเรียนได้

พฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการเรียนการสอน แต่ไม่รวมกิจกรรมสุดท้าย

พฤติกรรมสุดท้ายหรือกิจกรรมสุดท้าย หมายถึงกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นสำหรับการสอน มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เชื่อมโยงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

๔. วางเค้าโครงบทเรียนที่จะสอน
๕. กำหนดขอบเขตให้เฉพาะลงไปว่า จะทำสิ่งต่อไปนี้อย่างไร
 - ก. การเริ่มต้นบทเรียน
 - ข. ดำเนินบทเรียน
 - ค. จะมีวิธีทราบได้อย่างไรว่า วัตถุประสงค์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ
๖. ทดลองทำ
๗. ทบทวน ปรับปรุง ลองทำดูใหม่
๘. สรุป นำไปใช้

พฤติกรรมของผู้เรียน จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นประสิทธิภาพในการเตรียมบทเรียน และการดำเนินการสอน ในการเตรียมบทเรียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญดังนี้คือ

๑. การเริ่มต้นบทเรียน
๒. การดำเนินบทเรียน
๓. การประเมินผลบทเรียน

ขบวนการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับโดยตรงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นขบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รอทคอปฟ์ (Rothkopf, 1968 : 115) กล่าวว่าในขบวนการเรียนการสอนนั้นผู้สอนเป็นผู้ควบคุมสิ่งเร้า โดยที่ผู้สอนจะต้องสาธิตจัดสิ่งเร้า เพื่อให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพในการตอบสนองของสิ่งเร้า เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้-วอดหน คิวดี (Dowey, 1952 : 42) กล่าวว่าประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน บุคคลจะนำบางสิ่งบางอย่างจากประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วมาใช้ในประสบการณ์ต่อมา ขณะที่บุคคลผ่านจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่ง สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนไป ความรู้และทักษะที่ได้รับจากสถานการณ์อันหนึ่ง จะช่วยให้เข้าใจและสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่อมาได้ผลดี ขบวนการนี้จะเป็นอย่างต่อเนื่องๆ วนไปเรื่อยๆ ที่บุคคลยังมีชีวิตและมีการเรียนรู้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคล

มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างกัน แม้จะได้รับประสบการณ์เดียวกันคือประสบการณ์เดิม และความสามารถในการนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่แตกต่างกัน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการสอนให้นักเรียน ทั่วทั้งโรงเรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดเห็นจากเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้ กล่าวคือ ผู้เรียนควรได้ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองและรวบรวมความรู้ ความคิดเพื่อนำไปใช้ในการทดสอบและค้นคว้าหาความรู้ต่อไป

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ครูควรคำนึงถึงความต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (เฟื่องฟูง์ เกร็ดตราฐ, ๒๕๑๔ : ๔๑) ความต่อเนื่องภายในวิชา ความต่อเนื่องระหว่างวิชา ความต่อเนื่องในการสร้างทักษะและกระบวนการ ความต่อเนื่องที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ ตามระยะต่าง ๆ ของพัฒนาการ และโดยเฉพาะความต่อเนื่องระหว่างประสบการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้หมายความว่าประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจึงจะสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

การสร้างความต่อเนื่องของประสบการณ์ ครูจำเป็นต้องสนใจ เข้าใจผู้เรียน เข้าใจความต้องการทั้งในทางร่างกายและสังคมหรือจิตใจ ความสนใจ พัฒนาการและความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนเข้าใจปัญหา เป้าหมายของโรงเรียนและชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกัน ความเร็วช้าในการเจริญเติบโตและประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแตกต่างกัน ดังนั้นผู้เรียนจึงมีความพร้อมที่จะเรียนสิ่งใหม่ไม่เหมือนกัน จำเป็นที่ครูจะต้องจัดประสบการณ์โดยชนิด สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี และไร้มลพิษทางใจ ให้กำลังใจ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสวงหาประสบการณ์เพื่อใช้และฝึกฝนความสามารถที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาตัวบุคคล

เฟื่องฟูง์ เกร็ดตราฐ (เฟื่องฟูง์ เกร็ดตราฐ, ๒๕๑๔ : ๕๐) ได้เสนอความคิดเห็นว่า ถ้าต้องการจะให้การสอนการเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการทั้งทางร่างกายและสังคม จำเป็นต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สัมพันธ์ ใกล้ชิดกับปัญหาการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนควรช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรับผิดชอบและปลอดภัย มีเสถียรภาพทางจิตใจ รู้สึว่าตนเป็นผู้มีความสามารถและมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีความสำเร็จในการเรียน ได้รับการยอมรับตามสมควร นอกจากนี้ประสบการณ์ในการเรียนควรเหมาะสมกับวัย และความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้เรียน และครูจำเป็นต้องเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรม เพื่อจะได้ให้การช่วยเหลือ

ผู้เรียนได้ถูกต้อง

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องการ การสร้างใหม่อยู่เสมอ บุคคลและสิ่งแวดล้อมมีปฏิริยาตอบกันและกันตลอดเวลา ทั้งในและนอกโรงเรียน แต่เนื่องจากภาวะของสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันผู้เรียนจะนำพฤติกรรมที่เคยใช้ได้ประโยชน์ในเหตุการณ์หนึ่งไปใช้ในเหตุการณ์อื่นโดยไม่ปรับปรุงไม่ได้ นั่นคือผู้เรียนจะต้องปรับปรุงประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วให้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ก็คือ (Dewey, 1952 : 89 - 90) กล่าวว่าการศึกษาคือการปรับปรุงและจัดระเบียบประสบการณ์เพื่อให้มีความหมายและนำไปใช้ประโยชน์ในประสบการณ์ต่อไป นอกจากนั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์หนึ่งซึ่งผู้เรียนจะสร้างสรรค์ปฏิริยาของตน โดยการปรับปรุงความรู้และความคิดเห็นเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ดังนั้น วิธีสอน วิธีเรียน ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสามารถแสวงหาความรู้จากหลายแหล่ง และสามารถรวบรวมความรู้ ความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ นั่นคือความสามารถที่จะใช้ความคิดพิจารณาว่าอะไรผิด อะไรถูก เหมาะหรือไม่เหมาะสมอย่างไร ฮอปกินส์ (Hopkins, 1937 : 165) ได้แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่าการเรียนที่พึงปรารถนา คือ การเรียนที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ความเข้าใจ ความรู้ของตนเองและสามารถจัดระเบียบความรู้ได้ ประสบการณ์ตรงที่มีความหมายต่อผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีที่สุด ดังที่คิลแพทริก (Kilpatrick, 1951 : 244) กล่าวว่ามนุษย์เรียนรู้จากสิ่งที่ได้รับในชีวิตประจำวันและจะเรียนรู้ได้ดีเพียงใดนั้น สุดแล้วจะเห็นว่าสิ่งนั้นมีความหมายมากน้อยเพียงใด

เกทส์ และคณะ (Gates and others, 1942 : 301) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมที่ให้ความหมายว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อกิจกรรมนั้นมีวัตถุประสงค์ ดังนั้นจุดประสงค์ในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ครูอาจช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความมุ่งหมายแจ่มชัดขึ้น โดยกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติและประเมินผลได้ การกำหนดจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเป็นสิ่งจำเป็น และการเรียนจะมีความหมายยิ่งขึ้น เมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ หรือผู้เรียนมีมูลเหตุจูงใจภายใน การที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดประสบการณ์ในการเรียน ไม่เพียงแต่สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายได้เท่านั้น ยังช่วยให้ครูทราบความสนใจ ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถของผู้เรียนด้วย

เกนเย่ (Gagne, 1963 : 132) กล่าวว่าการสอนเป็นศิลปะที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนและจัดสถานการณ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้ใ้ส่ควกที่สุค

จากที่ยกตัวอย่างมาแล้วพอจะกล่าวได้ว่า ผู้สอนควรจะต้องรู้ว่าผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้อะไร และโดยวิธีการอย่างไร

ควยเหตุที่ขบวนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษา ได้มีนักการศึกษาเป็นจำนวนมาก ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนโดยเฉพาะนักการศึกษาในต่างประเทศได้กล่าวถึงวิธีสอนในหนังสือเรียนไว้ ๓ แบบ กัด (Monroe, 1963 : 150)

๑. วิธีสอนที่ป้ศครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (Teacher Centric Pattern) เป็นวิธีสอนที่ครูเป็นผู้ควบคุมและจัดวิชาการให้ผู้เรียน ผู้เรียนต้องคอยรับฟัง จดจำเนื้อหาวิชาที่ครูเตรียมให้ ผู้เรียนไม่มีส่วนรวมหรือรวมกิจกรรมเพียงส่วนน้อย

๒. วิธีสอนที่ป้ศผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil Centric Pattern) เป็นวิธีการสอนที่ครูพยายามจัดกิจกรรมเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา ตลอดจนการดำเนินการสอน บ่งส่ง เสริมการ เรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

๓. วิธีสอนแบบทุกคนทำงานร่วมกันเป็นหมู่ เป็้คณะ (Co - Operative Group Pattern) เป็นวิธีที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการ ค่านิยม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่น การ เรียนรู้ใหญ่เรียนรู้อักปรับตัวและรู้จักนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

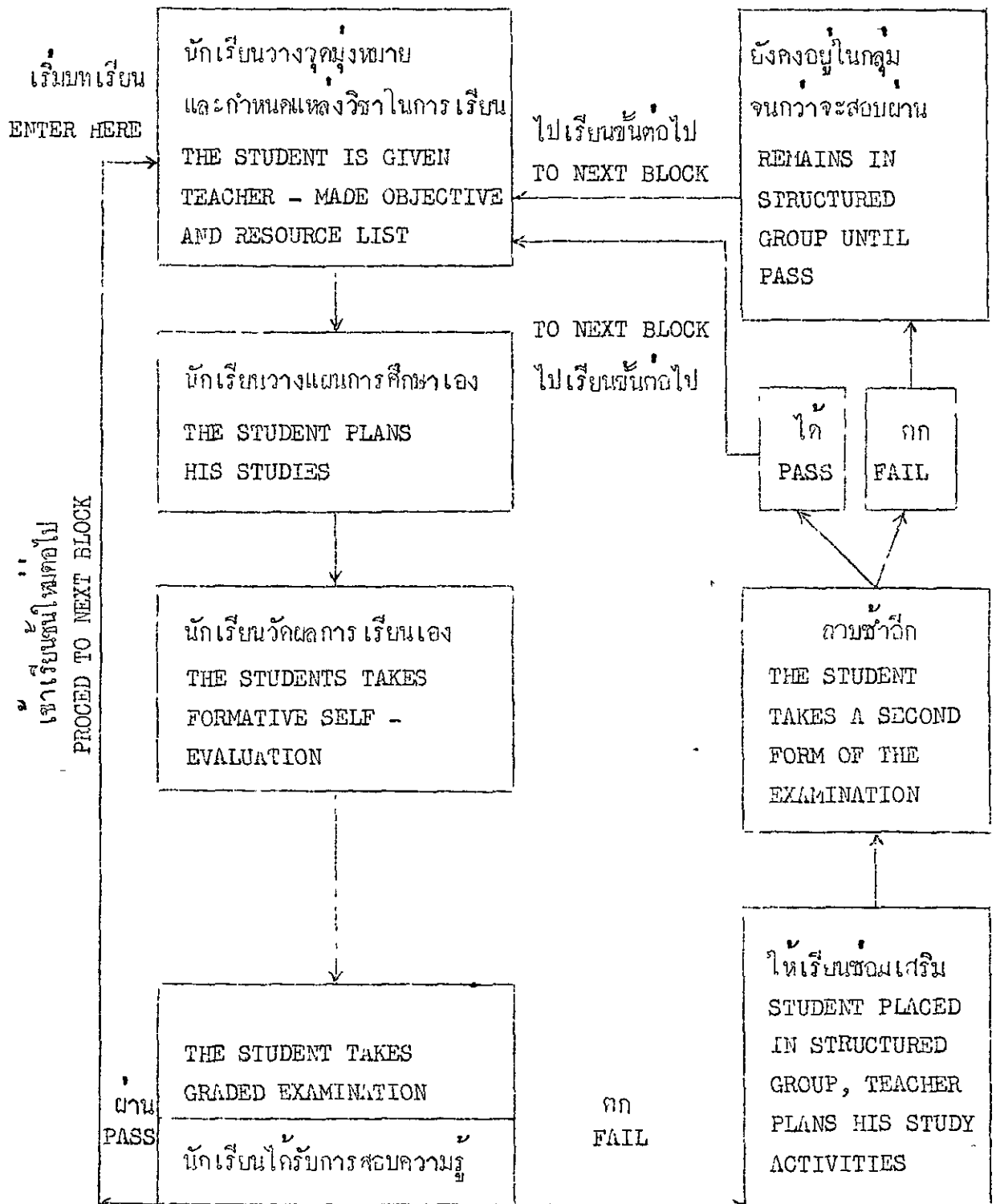
สุมคร สุนันพัชัย (๒๕๑๔, ๒๔ - ๒๖) ได้แบ่งแบบของการสอนเป็น ๒ แบบกว้าง ๆ กัด แบบที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้เรียน และแบบที่ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง บุพา อานันท์สิทธ (บุพา อานันท์สิทธ, ๒๕๑๕ : ๑๒) ได้แสดงไว้ว่า แบบหลังนี้มีคุณค่าในการสร้างความ จูงใจให้แก่ผู้เรียน ทำให้เกิดทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ และได้เปรียบเทียบการสอนของนักการศึกษาที่นิยมหลักสูตรแบบโครงสร้างของวิชากับการสอนตามแบบของจอห์นดิวอี้ หรือนักการศึกษาแบบ พัฒนาการ (Progressive educator) ไว้ว่า นักการศึกษาที่นิยมหลักสูตรแบบโครงสร้างของ วิชา ยอมรับว่าวิธีการ เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นการส่งเสริมการ เรียนแบบค้นคว้า หลั้กเกิดด้วยตนเอง (Method of Discovery หรือ Heuristic Method) โดยเฉพาะวิธี การสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งต้องเรียนทั้งเนื้อหาวิชาและขบวนการสืบสวน สอบสวน และ ให้ทัศนะว่าการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับอุดมคติทางการศึกษาที่ให้ "เรียน วิธีที่จะเรียน" ซึ่งหมายความว่า ขบวนการและเนื้อหาต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนนักการศึกษาแบบพัฒนาการ

มุ่งสอนแก้ปัญหาชีวิต ไม่ใช่การแก้ปัญหาในเนื้อหาวิชา ใช้เนื้อหาวิชา เป็นเพียง เครื่องช่วยแก้ปัญหาชีวิต ไม่ใช่จุดมุ่งหมายปลายทางโดยตรง นักการศึกษาทั้งสองกลุ่มนี้ต่างก็ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนจากการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

เกนเย และ บราวน์ (Gagne and Brown, 1961 : 136) ได้ศึกษาวิธีสอน โดยให้นักเรียน ๓ กลุ่ม เรียนโดยจัดการเรียนแบบโปรแกรม ผลการทดลองสรุปว่า การเรียนโดยวิธีการค้นพบเป็นวิธีเรียนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนต้องฝึกสร้างสิ่งก็ด้วยตนเอง และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ได้ ส่วนการเรียนโดยบอกกฎและตัวอย่างผู้เรียนไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งก็ จึงไม่สามารถนำไปใช้ได้ สำหรับความสัมพันธ์ของการสอนโดยการค้นพบกับการคิด ครอนบัค (Cronbach, 1966 : 115) กล่าวว่า การสอนโดยการค้นพบมีอิทธิพลในการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด และก็จะมีความสามารถในการคิดมาก

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1971 : 41 - 45) ได้ศึกษาการสร้างทัศนคติที่ดีในทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน และเสนอความคิดว่า การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์นั้น นอกจากขึ้นกับหลักสูตร ทัศนคติของครูแล้ว สิ่งสำคัญคือ การปฏิบัติของครูและนักเรียนในชั้นเรียน และพบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพัฒนาการด้านการรับรู้และความคิด (Cognitive)

แอนเดอร์สัน ได้กล่าวถึงรายงานผลการทดลองของ หน่วยวิจัยหลักสูตรวิทยาศาสตร์ระดับกลาง (Intermediate Science Curriculum Study) (ISCS) ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูเพียงเล็กน้อย จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ในการดำเนินการสอนครูควรให้อิสระแก่นักเรียนในการสืบสวน สอบสวน หาความรู้ด้วยตนเอง ถักสิใจด้วยตนเอง แต่การจะให้เริ่มให้อิสระมากนักเพียงใต้นั้น ครูจำเป็นต้องศึกษานักเรียนอย่างใกล้ชิด โดยพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และได้เสนอวิธีการสอนเป็นรายบุคคล ซึ่งให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง ดังแผนการสอนแสดงในภาพที่ ๒

ภาพ ๒ แสดงวิธีสอนรายบุคคล

แบบแผนการสอนแบบนี้แตกต่างจากการสอนแบบหมู่ ข้อแตกต่างที่สำคัญมี ๒ ประการ คือ

๑. นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจว่าเขาควรจะทำอย่างไร เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย
 ๒. นักเรียนประเมินผลการเรียนของตนเองจากแบบฝึกหัดที่นักเรียนกระทำ
- ขบวนการเรียนดำเนินการตามขั้นดังนี้
๑. ครูให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมายและรายการที่นักเรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีกำหนดเวลาที่ต้องเรียนหน่วยนั้นสำเร็จ
 ๒. นักเรียนวางแผนการเรียนของตนเอง เช่น โดยการอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้า การอภิปราย การปฏิบัติการ
 ๓. นักเรียนประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง
 ๔. เมื่อนักเรียนได้รับประสบการณ์สมบูรณ์แล้ว ต้องได้รับการทดสอบความรู้ในบทเรียนหน่วยนั้น

ถ้านักเรียนผ่านการทดสอบ จึงจะไปเรียนหน่วยใหม่ด้วยขบวนการทำนองเดียวกัน ถ้าไม่ผ่านการทดสอบจะต้องเรียนซ่อมเสริมในหน่วยเดิม โดยครูให้ความช่วยเหลือ แนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล จนในที่สุดสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในบทเรียนและผ่านการทดสอบได้ จึงจะไปเรียนหน่วยต่อไป

วิธีการช่วยให้นักเรียนเกือบทุกคนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง แต่อาจต้องใช้เวลาแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคล

ในเรื่องการเรียนการสอนวิชาศิลปะธรรม สมพร เทพสิทธิ์ (สมพร เทพสิทธิ์, ๒๕๑๕ : ๕๕) ได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงจริยศึกษาไว้ดังนี้

๑. ควรปรับปรุงหลักสูตรวิชาศีลธรรมให้รัดกุม เหมาะสมทั้งเวลาสอนและคะแนนของวิชา
๒. ให้มีครูสอนจริยศึกษาโดยเฉพาะมีหน้าที่ดูแลความประพฤติของนักเรียนด้วย
๓. ควรมีการอบรมวิธีสอนศีลธรรมแก่ครูจริยศึกษา
๔. ควรมีหน่วยราชการซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรมทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องจริยศึกษา จะทำให้การควบคุมในขั้นนี้ดีขึ้น

เพื่อให้วิชาจริยศึกษาเป็นเพียงบทท่องจำ บทอาขยาน พุทธศาสนิก (พุทธศาสนิก, ๒๕๑๕ : ๑๓๔) ได้เสนอความเห็นที่ว่า โรงเรียนควรมีระเบียบให้คะแนนผู้ที่บังคับตัวเองได้ ผู้ปฏิบัติ

ตามหลักศีลธรรมจริง ๆ และในขณะที่เกี่ยวข้องกับประเพณีศีลธรรม เช่น ประเพณีที่แบบทำบุญสาวก็ควร มีบทลงโทษตามสมควรสมควรสมควร ตามความเห็นของ ทิตัส (Titus, 1966 : 3 - 25) เกี่ยวกับ ศีลธรรมมีสิ่งที่น่าสนใจ คือว่าบุคคลส่วนมากได้มีแนวโน้มไปในทางที่ปฏิเสธศีลธรรมและคำนึงตามหลัก ศีลธรรม ได้ด้วยส่วนใหญ่มักมีการศึกษาที่ไม่ได้เสียสละเวลาหรือความสนใจ เพื่อศึกษาค้นคว้าศีลธรรม จริยธรรม หรือคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะความเจริญทางวัตถุมีมากมายและรวดเร็ว ส่วนความเจริญทางศีลธรรมเป็นไปอย่างช้าและไม่ทันสมัย ความคิดเช่นนี้มีเพราะความเข้าใจไม่ ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ศีลธรรมหมายถึงเรื่องความดีของธรรมชาติชีวิต เพื่อให้ปฏิบัติหลักนี้ได้รับ ความสุขในชีวิต ทำให้บุคคลมีจิตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ชีวิตที่สมบูรณ์จึงเป็นจุดหมายหมายของศีลธรรม ศีลธรรม จึงเป็นเรื่องของสังคมด้วย เช่น เรื่องศีลธรรมของครอบครัว ศีลธรรมของตระกูล ศีลธรรมของคณะ ศีลธรรมของลูกเสือ ศีลธรรมของพ่อค้า ศีลธรรมของชาวคริสต์ ศีลธรรมของชาวพุทธ ศีลธรรม ของชาติ ศีลธรรมระหว่างชาติ ทุกคนจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่มีในสังคมนั้น ๆ จึงจะทำให้สังคม อยู่อย่างสงบสุข

การที่จะทำให้เด็กมีความเข้าใจถูกต้องในหลักของศีลธรรมนั้น ควรมีการอบรม ฝึกฝนกันเป็น ระยะตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ ที่เดียว เสรีบริ พันธ์รังษี (เสรีบริ พันธ์รังษี, ๒๕๐๔ : ๑๗๖) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า การอบรมจริยธรรมแก่เด็กนั้นควรทำเป็นลำดับดังนี้

๑. ระยะเด็ก (ป.๑ - ป.๔) ให้มีการอบรมในบ้านซึ่งเป็นธุระของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ครอบครัวมากกว่าการอบรมทางโรงเรียน

๒. ระยะเยาว์ (ม.๑ - ม.๖) ระยะนี้ให้มีการอบรมทางโรงเรียนให้มากขึ้น

๓. ระยะหนุ่มสาว (เตรียมอุดม - มหาวิทยาลัย) ในระยะนี้ให้มีการอบรมในวัดโดยระ ฆิกษุผู้มีความรู้ความสามารถและได้รับการอบรมมาดีแล้ว

สำหรับการอบรมในโรงเรียนนั้น นายชอล วณภูมิ (ชอล วณภูมิ, ๒๕๐๔ : ๑๐๔) ได้ เสนอความเห็นไว้ว่า หลักสูตรวิชาศีลธรรมน่าจะมีการแก้ไขปรับปรุง โดยให้เน้นหนักในการอบรม คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ใช้เวลาครึ่งหนึ่งของวิชาศีลธรรมทั้งหมด ในการ อบรมให้พยายามหาตัวอย่างของคนดีในอดีตและปัจจุบันมาพูดให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เห็นตัวอย่าง ที่ดี

การอบรมและให้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยก็เป็นสิ่งจำเป็นในการอบรมศีลธรรม ไม่ใช่จะสอนเพียง

เพื่อให้สอบไล่ได้เท่านั้น ควรอบรมจนการประพฤติเช่นที่ตองการนั้นกลายเป็นบุคลิกลักษณะและเบ็ดนิสัยติดตัว วยากที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้

หม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช (ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมช, ๒๕๐๔ : ๓๓) ให้ความเห็นว่า เมืองไทยอบรมเด็กควรวางาเพียงอย่างเดียว การจัดสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้เด็กเกิดความรักชาติบ้านเมือง และเป็นเครื่องเตือนใจให้ประพฤติดี เพื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ในบ้านเมืองนี้ทำได้น้อยมาก หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย คึกกุล (ม.จ.หญิงพูนพิสมัย คึกกุล, ๒๕๐๔ : ๑๑๔) ซึ่งได้ประทานความเห็นเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมไว้ว่า

๑. การจัดสอนในโรงเรียนต้องบังคับให้เรียนทุกคน ตามลัทธิศาสนาแห่งตน
๒. การสอนต้องมีทั้งความรู้และการปฏิบัติ
๓. การสอนให้วิธีสอนเดาให้ฟังแล้วให้ซักถามข้อสงสัย สนทนาโต้ตอบ อภิปรายความคิดเห็น

๔. เพิ่มคะแนนศีลธรรมโดยถือความประพฤติเป็นสำคัญ ไม่เป็นการทวงจำ เน้นเหตุผล เน้นความเข้าใจ ใช้เวลาในการอบรม การสอนต้องมีอุปกรณ์การสอนประกอบเสมอทั้งจัดหาหรือทำเอง หรือแม่แก่เหตุการณ์สภาพแวดล้อมก็จะใจ เป็นอุปกรณ์ได้ เวลาสอนต้องอธิบายให้เข้าใจ หายข้อใจ หายสงสัยในปัญหาศีลธรรม การสอนศีลธรรมต้องสอนทั้งในและนอกห้องเรียน สอนด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น จักรระบบงานให้เป็นระเบียบ มีการรักษาระเบียบวินัยให้เป็นตัวอย่าง ต้องร่วมกันปฏิบัติทั้งผู้เรียนและผู้สอน ครูทุกคนต้องให้ความร่วมมือ การสอนต้องมีการสอนกันทั้งในบ้าน ในโรงเรียน ในสำนักงาน จนถึงระดับชาติ

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๑๓ : ๑๒๐) ให้ความเห็นว่า การสอนศีลธรรมต้องสอนกันทุกเวลา ทุกหน้าที่ ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในสังคมทั่วไปก็ควรจัดประสบการณ์กันไว้ รวมทั้งจักร ระบบสังคมและการกระทำให้เป็นตัวอย่าง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพรราชดำริห์ในคราวที่เสด็จพุทธสมภณแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๖๕ ว่า การสอนศีลธรรมนั้นควรเริ่มแต่เมื่อยังเป็นเด็กเล็ก ๆ ที่เดียว สอนให้เขื่อนั้นในเรื่องกรรมให้มาก สอนให้เคารพต่อพระรัตนตรัยให้ทราบไว้เป็นนิจ แม้จะไม่เข้าใจ เมื่อโตขึ้นจึงเปลี่ยนวิธีสอนใหม่

คณะกรรมการกำหนดนโยบายทางการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (The Nation Education

Committee, 1951 : 49 - 80) ได้เสนอความเห็นในเรื่องการจัดการสอนศีลธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. ควรถือว่าเรื่องคุณค่าความดีงามทางศีลธรรม และจิตใจ เป็นจุดประสงค์ที่สำคัญของโรงเรียน

๒. ควรส่งเสริมครูทั้งในด้านความรู้และการริเริ่มในเรื่องศีลธรรมและจิตใจ

๓. การสอนศีลธรรมควรใช้วิธีซึมซาบ คือแทรกเข้าไปในทุกวิชา ไม่ว่าจะสอนอะไรก็ต้องมีการพูดถึงเรื่องคุณค่าความดีงามอยู่ด้วยเสมอ

๔. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เหมาะกับการปฏิบัติทางศีลธรรม รวมทั้งการร่วมจัดตั้งโครงการ เผยแพร่ศีลธรรมในโรงเรียน

๕. โรงเรียนควรสอนเรื่องศาสนา ให้อิสระในการนับถือ ปิยัตติธรรมในทางศาสนา

ตามความเห็นที่สรุปไว้ว่า ให้โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายของศีลธรรมที่สังคมยอมรับ ช่วยเหลือครูในการอบรมศีลธรรมแก่ครู สอนศีลธรรมทุกภาคและเทศะ ส่งเสริมความเชื่อและวัชณธรรมในโรงเรียน (Tolerance) ให้ถือว่าเรื่องของศาสนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมของชาติ แต่ไม่ควรดื่มจุดมุ่งหมายของชีวิตของแต่ละคน โดยทำความเข้าใจว่าจุดมุ่งหมายของชีวิตของคนแต่ละคนนั้นเมื่ออย่างไร และจัดให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายนั้น

เรื่องใหญ่ของการสอนศีลธรรมนั้น เรื่องของครูผู้สอนก็นับว่าสำคัญไม่น้อย - ยิ่ง เมื่ออภิเษม (ยัง เมื่ออภิเษม, ๒๕๐๔ : ๑๓) ได้แสดงความคิดเห็นและเน้นความสำคัญของครูผู้สอนศีลธรรมว่าครูผู้สอนศีลธรรมนั้นเป็นบทบาทสำคัญมาก ดังนั้นจึงควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีบุคลิกที่เหมาะสม เป็นการเฉพาะตัว การสอนครูผู้สอนควรได้สอนหมุนเวียนไปทุกชั้น แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องอาศัยความร่วมมือกับครูประจำชั้นและครูประจำวิชาอื่นด้วย การสอนศีลธรรมจึงจะได้ผลเต็มที่

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิพัฒน์ ดิศกุล (ม.จ.หญิงพูนพิพัฒน์ ดิศกุล, ๒๕๐๔ : ๑๐๕) ทรงประทานความเห็นไว้ว่า สิ่งที่ยากที่สุดในขบวนการสอนศีลธรรมปัจจุบันคือ วิชาครูสอนที่ปีความสามารถ รายการสอนอาจจะดีแต่ถ้าไม่มีหนังสือแล้วครูสอนไม่ได้ การสอนจึงเป็นไปในลักษณะให้ท่อง ผู้เรียนไปเข้าใจไม่เห็นประโยชน์ การปรับปรุงครูจึงเป็นสิ่งจำเป็น นิเวศรณ ปิ่นทอง (นิเวศรณ ปิ่นทอง, ๒๕๐๔ : ๑๐๕) ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของครูสอนวิชาศีลธรรมว่า จะต้องเป็นบุคคลที่ผู้เรียนมีความเลื่อมใสศรัทธา ไม่ใช่เพียงแต่ฟังคำสั่งสอนได้ แต่ในใจนั้นก็ถูกถูกถูกหนีไปด้วย ดังที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน ถ้ามี

ทางจะฝึกครู เฉพาะวิชานี้ให้มีคุณลักษณะที่ดี การสอนก็ควรกระทำโดยผู้ที่มีความรู้มาก

การแก้ปัญหาเรื่องครูสอนก็ควรนั้น พงษ์ นิธิชนานนท์ (พงษ์ นิธิชนานนท์, ๒๕๐๔ : ๑๐๖) ได้แสดงความวิตกเห็นว่า สมควรจะให้มีการสอนวิชาศีลธรรมโดย เฉพาะเช่นเดียวกับครูสอน พลศึกษา หรือครูสอนศิลปะศึกษา ควรจะได้คัดเลือกครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าสอน ไม่ใช่ให้ครู ประจำชั้นสอน ส่วนลักษณะครูสอนศีลธรรมนั้น สันญา ชรรณกัณฑ์ (สันญา ชรรณกัณฑ์, ๒๕๐๔ : ๖) ให้ความเห็นว่า ครูจะมาเป็นอิทธิพลสั่งบังคับกับศิษย์ ดังเช่นนายบังคับบ่าว หรือผู้มีอำนาจคุมบังคับเยินแวนนโยบายนั้นหาได้ไม่ ครูได้แต่สอน แนะนำแนวทาง ชี้ทางปฏิบัติให้เท่านั้น

ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้อย่างดีในวิชาศีลธรรม รู้จุดหมายสำคัญของการสอน เข้าใจในการนำเอาหลักธรรมที่ยากมาทำให้เข้าใจง่าย ปฏิบัติง่าย สนใจในวิชาศีลธรรมอย่างจริงจัง มีความซื่อสัตย์ อ่อนน้อม เข้าใจสภาพแวดล้อมที่แท้จริง สนใจในเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็น เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติเพื่อให้ครู เป็นที่นาเคารพเชื่อถือ

เต็มสิริ บุญสิงห์ (เต็มสิริ บุญสิงห์, ๑๔๔ : ๑๐) ให้ความเห็นว่า การที่จะพัฒนา คุณลักษณะและนิสัยในด้านการซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความไว้วางใจ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความเคารพในบุคคลอื่นให้มีขึ้นในตัวผู้เรียนนั้น ครูต้องทำให้เป็นแบบอย่างในเรื่องเหล่านี้ ถ้าไม่เช่นนั้นการสอนจะไร้ประโยชน์

เรื่องของครูผู้สอนจึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในปัญหาการสอนศีลธรรมในปัจจุบัน

วิธีสอนศีลธรรมปัจจุบันมักจะใช้วิธีสอนให้ท่องตามหนังสือ และเด็กจำ เพื่อนำไปตอบข้อสอบ พุทธศาสนิก (พุทธศาสนิก, ๒๕๐๔ : ๓๓๖) ได้เสนอแนะวิธีสอนศีลธรรมว่า ควรจะให้เป็น ๓ วิธี คือ

๑. สอนให้เกิดความเข้าใจ
๒. อบรมให้เกิดความเชื่อความเลื่อมใส
๓. มีตัวอย่างให้เห็น

การสอนศีลธรรมนี้ผู้สอนควรจะได้ศึกษาให้ละเอียดถึงหลักการสอน และวิธีสอนในพระพุทธศาสนา เพราะเรื่องของศีลธรรมเป็นเรื่องของศาสนา สุชีพ ปุณฺณานุภาพ (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, ๒๕๐๖ : ๒๑) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ว่า ลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้าพอสรุปได้เป็น ๓ อย่างคือ

๑. ทรงสอนให้เห็นจริงในธรรมที่ควรเห็นจริง
 ๒. ทรงสอนอย่างมีเหตุผล
 ๓. ทรงสอนอย่างอัศจรรย์ คือ ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลจริง
- ส่วนวิธีสอนนั้นทรงทำเป็น ๓ วิธีเช่นเดียวกันคือ

๑. ทรงสอนโดยการปฏิบัติ คือทรงเปลี่ยนหลักการสอนเดิมทั้งหมด เช่นของเดิมสอนให้หาสัตว์ฆ่าขำญ ก็ทรงเปลี่ยนสอนเป็นทรงห้ามฆ่าห้ามฆ่าสัตว์ ให้มีเมตตากรุณาสัตว์ทั้งปวง
๒. ทรงสอนโดยการปฏิรูป คือปรับปรุงคำสอนเก่าให้ดีขึ้น เช่นของเดิมสอนว่าพราหมณ์เป็นผู้ประเสริฐโดยชาติกำเนิด ก็ทรงสอนว่าคนประเสริฐเพราะการกระทำเป็นสำคัญ
๓. ทรงสอนโดยการตั้งหลักการขึ้นมาใหม่ เช่นทรงสอนเรื่องอริยสัจ ๔ กล่าวถึงเรื่องทุกข์ เรื่องของสาเหตุแห่งทุกข์ เรื่องความดับทุกข์ และทางปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์

พระพุทธศาสนาสอนเน้นหนักทางการใช้สติปัญญาควบคุมการปฏิบัติทุกอย่าง

✕ สุนน อมรวิวัฒน์ (สุนน อมรวิวัฒน์, ๒๕๑๒ : ๒๒) ได้เสนอวิธีสอนก็ธรรมไว้งี้

๑. สอนโดยการบรรยายหรืออธิบาย ครูควรใช้ภาษาที่ง่าย ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ทุกครั้งที่สอน อุปกรณ์ประกอบการสอนอาจมีได้ทั้งประเภทสัญลักษณ์ เหตุการณ์ และบุคคลตัวอย่าง
๒. สอนโดยการตั้งปัญหา เมื่อครูได้เร้าความสนใจของนักเรียนแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งปัญหาที่ตนสนใจ อยากรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ
๓. สอนโดยการให้คนกว่าหาข้อเท็จจริงเอง อาจแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม หรือให้คนกว่าเป็นรายบุคคลก็ได้

๔. การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้และผู้ทรงคุณวุฒิโดยเฉพาะ
๕. การสังเกต ควรฝึกให้นักเรียนรู้จักเป็นผู้สังเกตการณ์งานพิธีต่าง ๆ และนักเรียนควรมีโอกาสไปร่วมงานพิธีต่าง ๆ

๖. การเชิญวิทยากรผู้มีความรู้เฉพาะมาบรรยาย
๗. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ โดยให้นักเรียนเป็นผู้เล่า
๘. การเรียงความปากเปล่า
๙. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ
๑๐. การเขียนคำบรรยายประกอบภาพ

๑๑. การแสดงบทบาทประกอบเรื่อง
๑๒. การใช้บัตรคำฝึกการ เขียนและอ่านคำยาก
๑๓. ใช้ เพลงประกอบการ เรียน
๑๔. ทำสมุดภาพและสมุดศัพท์
๑๕. การ เล่านิทาน
๑๖. การฝึกหัดภาคปฏิบัติ ฝึกมารยาทง่าย ๆ จนถึงยาก เช่น การนั่ง เดิน กราบ ไหว้

เป็นต้น

ข้าพเจ้า นาย นิสารัตน์ (นาย นิสารัตน์, ๒๕๑๒ : ๑๕) ได้เสนอแนะวิธีสอนศีลธรรมไว้
ดังนี้

๑. การสอนควรสอนโดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติมากที่สุด
๒. ครูผู้สอนและครูทั่วไป ควรปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างในข้อธรรมะต่าง ๆ ที่มีปรากฏสอน
๓. การสอนควรมีอุปกรณ์ประกอบการสอน โดยใช้ข่าวประจำวัน และมีการ เล่านิทาน

ประกอบด้วย

๔. มีอุปกรณ์การสอน เช่น โต๊ะหมู่บูชา บทเพลง ภาพพุทธประวัติ
๕. การ เชิญวิทยากร

ประธาน ทองภักดี (พ.ท.ประธาน ทองภักดี, ๒๕๑๓ : ๓๐) ซึ่งได้เสนอแนะวิธีสอน
ศีลธรรมตามแนวพระพุทธเจ้าไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ต้องรู้จักบุคคลที่จะสอนเสียก่อน
๒. เลือกสิ่งที่จะสอนให้เหมาะสมกับบุคคล
๓. สอนจากอุปธรรมไปหานามธรรม
๔. สอนจากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งยาก ๆ
๕. สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้
๖. สอนด้วยอุปมาอุปมัย หรือเปรียบเทียบ
๗. สอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนทุกครั้ง
๘. สอนโดยการสาธิตหรือทำตัวอย่างให้ดู
๙. สอนแบบปจฉาวิสัชนา (ถาม - ตอบ)

สาโรช บัวศรี (ดร.สาโรช บัวศรี, ๒๕๐๕ : ๔๕) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายในการสอนวิชาใด ๆ ย่อมมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ (Knowledge) มีน้ำใจที่จะปฏิบัติ (Attitude) และมีความคล่องแคล่วของในการปฏิบัติ (Skill) ในทางศาสนาจริยธรรมก็เช่นเดียวกัน ในศาสนามีความรู้เกี่ยวกับศีล ธรรม จรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม วิธีสอนที่ศีลธรรมหรือศาสนานำจะอนุโลมตามวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการแก้ปัญหาได้ โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๑. ขั้นปัญหา มีการถกเถียงปัญหากันระหว่างผู้เรียนในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังคม
๒. ช่วยกันอภิปรายปัญหาว่าจะช่วยกันแก้ปัญหานั้นอย่างไร ปัญหาพื้นฐานมาอย่างไร เป็นต้น เป็นขั้นสมมติกันว่าปัญหาเกิดจากสิ่งนั้น ๆ จะแก้ได้โดยวิธีการนั้น ๆ
๓. ขั้นทดลองปฏิบัติตามที่ได้อภิปรายกัน เพื่อทราบความจริงที่ว่าปัญหาเกิดจากสิ่งนั้น ๆ จะแก้โดยวิธีนั้น ๆ จริงหรือไม่ เป็นขั้นรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ
๔. ขั้นเดาเหตุการณ์ร้ายวันมาพิจารณาว่า ได้เกิดความสงบสุขในโลกขนาดไหน สมควรจะปฏิบัติต่อไปอย่างไร
๕. ขั้นสุดท้าย เมื่อได้วิเคราะห์ร่วมกันทั้งสี่แล้ว จะสรุปลงเป็นกฎว่า จะบังคับในกฎเหล่านั้นอย่างไร แก้ไข

ในวิชาจริยธรรมย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ เจตคติ น้ำใจและทักษะมาก จึงต้องช่วยกันมาก และช่วยกันหลายฝ่าย ทั้งทางบ้าน โรงเรียน สังคม ในการควบคุมการปฏิบัติตามจริยธรรม

วิชัย สุธีรขานนท์ (วิชัย สุธีรขานนท์, ๒๕๐๔ : ๑) ได้กล่าวถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้

๑. ต้องรู้ความรู้พื้นฐานของบุคคลที่จะสอน
๒. ต้องเลือกธรรมที่เหมาะสมแก่บุคคลนั้น
๓. สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้
๔. สอนจากสิ่งที่เห็นง่ายไปสู่สิ่งที่เห็นยาก
๕. สอนว่ากฎปรกรรมไปหานามธรรม
๖. สอนกายการ เปรียบเทียบ
๗. สอนกายปัญหา
๘. สอนควบคู่การทำตัวอย่างให้ดู

๕. สอนให้เกิดความศรัทธาในตนเอง

๖๐. สอนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศีลธรรม ปีการศึกษาวิจัยไว้หลายคน คือ นวลผจง เสวตเวช (นวลผจง เสวตเวช, ๒๕๐๐ : ๕๐) ทำการวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการแนะแนว ได้เสนอแนะเทคนิคในการปลูกฝังหลักธรรมแก่นักเรียนว่า โรงเรียนควรจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้อาสาสมัครทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับวัย และควรให้อ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนาเป็นหนังสือนอกเวลา อย่างน้อยปีละ ๑ เล่ม ครูควรสอนให้นักเรียนรู้ความหมายของคำสวดมนต์ ไหว้พระ ที่ผู้เรียนกระทำอยู่ทุกวัน และเวลาที่ผู้เรียนสวดมนต์ครูควรแนะนำให้ผู้เรียนมีสมาธิระลึกถึงความหมายในถ้อยคำที่กำลังสวดสวดทุกเช้าที่ผู้เรียนสวดมนต์ควรมีการสอนหลักธรรมแก่นักเรียนประมาณ ๑๐ นาที หรืออาจให้ผู้เรียนแสดงเปลี่ยนแปลงแล้วตัวอย่างการกระทำที่ดีต่าง ๆ ที่นักเรียนได้พบเห็นมา โรงเรียนควรมีกุสณวิชาวินัยศีลธรรมโดยเฉพาะ และครูคนอื่น ๆ ก็ควรนำเอาหลักธรรมมาสอนแทรกในวิชาที่ตนสอนด้วย โรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมพิเศษทางศีลธรรม เช่น จัดนิทรรศการ การอภิปรายธรรมะ ทั้งชุมนุมยุวพุทธิกะในโรงเรียน สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องให้ครูทุกคนในโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี จึงจะทำให้จุดประสงค์ของการสอนในโรงเรียนดำเนินไปสำเร็จผลด้วยดี

กรมวิชาการ (กรมวิชาการ, ๒๕๐๑ : ๑๕) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นเพื่อห้ภัยเสี่ยงประชาชนว่า เยาวชนปัจจุบันกับเยาวชนรุ่นก่อนรุ่นไหนจะดีกว่ากัน โดยได้ส่งแบบสอบถามไปให้ราชการในกระทรวงต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และประชาชนทั่วไป จำนวน ๒,๖๐๖ ฉบับ ได้ผลว่า เยาวชนปัจจุบันดีกว่าเยาวชนรุ่นก่อนด้านความรู้ทั่วไป การรักษาสภาพ การเข้าสังคม แต่ด้อยในด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม

ภิญโญ ศรีหงษ์ (ภิญโญ ศรีหงษ์, ๒๕๐๑ : ๗๓) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติและความสนใจของนักเรียนต่อพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ จำนวน ๑,๐๕๐ คน จากโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดพระนคร เพื่อทราบความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทัศนคติความสนใจต่อการปฏิบัติธรรม ตลอดจนเพิ่มเติมทางศาสนา และต่อพระสงฆ์ ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมเห็นความจำเป็นในการศึกษาศาสนาและศีลธรรมมีจำนวน ๕๕ % พวกที่ไม่ชอบเรียนมีจำนวนถึง ๔๔ % อ้างว่าจะเหนื่อย อีกกลุ่มหนึ่งไม่ชอบความประพฤติของพระสงฆ์ร้อยละ ๔๔.๕ และให้เหตุผลว่าพระรัตนตรัยทำให้คนเป็นคนดี ถือว่าเป็นธรรมที่นักเรียนรู้จักมากที่สุด

ราก็ ทองสวัสดิ์ (ราก็ ทองสวัสดิ์, ๒๕๐๓ : ๘๕) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการอบรม
ศีลธรรมและพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในทัศนคติของครู โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งเลือกมาจากผู้ที่ศึกษาในโรงเรียนชั้นนำของประเทศ โดยได้ใช้วิธีการ
สัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ๔ ท่าน และครูผู้สอนศีลธรรมและพุทธศาสนาในชั้น ม.ก.๑ - ๓ รวม ๑๕ ท่าน
เพื่อต้องการทราบทัศนคติของอาจารย์ใหญ่ และครูสอนศีลธรรมและพุทธศาสนา ผลปรากฏว่าการอบรม
ศีลธรรมและพุทธศาสนา ควรเริ่มอบรมในขณะที่เด็กเข้าเรียนในชั้นเล็ก เพราะอยู่ในโรงเรียนเป็น
เวลานาน โรงเรียนควรมีวิธีอบรมที่ดี เหมาะแก่เด็ก และควรจะได้มีวิธีการอบรมและสั่งสอนที่จะทำ
ให้เด็กเรียนประพฤติตามได้

นพพร อุดมพันธ์ (นพพร อุดมพันธ์, ๒๕๐๖ : ๖๕) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจ
และทัศนคติของ เยาวชนต่อพุทธศาสนา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งเลือกมา
จากผู้ที่ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๔ - ม.๖) ของโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน
นักเรียน ๘๗๒ คนโดยใช้แบบสอบถาม ผลปรากฏว่าเยาวชนส่วนใหญ่มุ่งมีความสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมะ
ของพุทธศาสนามากพอสมควร ทั้งได้นำหลักธรรมะที่ได้เรียนมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และได้ปฏิบัติ
ศาสนกิจทางพุทธศาสนากันอยู่เสมอ เยาวชนส่วนมากต่างเห็นคุณค่าประโยชน์ของธรรมะในพุทธศาสนา

บุสดี โยธินทวี (บุสดี โยธินทวี, ๒๕๐๘ : ๖๔) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจความ
เข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ สายอาชีพ (แผนก
พาณิชย์การ) กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๐ คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนมากเข้าใจหลักธรรมของ
พุทธศาสนาดี แต่มีนักเรียนส่วนน้อยตอบคำถามได้ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ไม่ใช่ว่านักเรียนเหล่านั้นไม่เข้าใจ
หลักธรรม แต่อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่แน่ใจหรือจำหลักธรรมเหล่านั้นไม่ได้หมด นักเรียนบางคนจำ
กัณฑ์ภาษาบาลีไม่ได้ ครูผู้สอนศีลธรรมจะท่องแก้ไขโดยยึดหลักที่จะทำให้เด็กเรียนนำเอาความรู้ที่เรียน
มา ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันมากกว่าที่จะให้นักเรียนท่องจำจากรายการเพื่อสอบได้อย่างเดียว และทางด้าน
ทัศนคตินักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา

จ่านวย วัฒนา (จ่านวย วัฒนา, ๒๕๐๘ : ๕๓) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจ
ความสนใจและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชาย -
หญิง ชั้น ม.ก.๔ - ๕ จำนวน ๒๑๖ คน สรุปผลการวิจัยได้ว่าเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่มองทัศนคติที่ดีต่อพุทธ
ศาสนา และประเพณีอันเนื่องมาจากศาสนา ส่วนใหญ่เห็นว่าควรประพฤติปฏิบัติตามทั้งในด้านหลักธรรม

ประเพณีการทำบุญและทำสมาธิ วิจัยส่วนใหญ่นำหลักธรรมที่เรียนมาไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน

บาซาเบ (Basabe 1966 : 74) ได้สำรวจทัศนคติของ เด็กหนุ่มสาวญี่ปุ่นที่มีต่อศาสนา กลุ่มตัวอย่างนิสิตชั้นปีที่ ๑ ในมหาวิทยาลัย ๔๔ แห่ง จำนวน ๖,๑๔๐ คน เป็นนิสิตชาย ๕,๑๙๔ คน และนิสิตหญิง ๑,๐๐๖ คน ในจำนวนนี้มีนิสิตที่มีความเชื่อมั่นในศาสนาประมาณ ๔ % เท่านั้น ศาสนาที่เขาเชื่อถือได้แก่ คาธอลิก โปรเตสแตนท์ พุทธ และ ชินโต ผลที่ได้คือ นิสิตประมาณ ๙๐ % ได้เห็นว่าศาสนาเป็นสิ่งที่เข้าใจตามอัตนัย และเป็นสิ่งมีความหมายมีความสำคัญโดยสัมพัทธ์เท่านั้น (Purely Subjective and Relative) เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางใจ และให้เกิดความสุขบรรเทาทุกข์ นิสิตประมาณ ๖๐ % เห็นว่า ศาสนานี้ไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ศาสนาเหมาะสำหรับผู้ที่อ่อนแอ ไม่มีความทะเยอทะยานและต้องการที่พึ่ง พวกนี้ไม่ไขว่คว้าศาสนาในแง่ความจริง (Truth) และในแง่ของสิ่งที่มีอยู่จริง (Objectivity) อย่างไรก็ตาม นิสิตประมาณ ๕๕ - ๖๕ % ที่มองเห็นคุณค่าทางจิตใจของศาสนาว่า เป็นสิ่งที่นำความสงบมาสู่ส่วนลึกของจิตใจ และให้ความสุขความมั่นใจในยามทุกข์ พวกที่ยอมรับศาสนานี้ ก็มองศาสนาในสิ่งที่เข้าใจตามอัตนัย และในระบอบศีลธรรมจรรยา นิสิตหญิงมีทัศนคติเห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตชายประมาณ ๑๐ - ๑๕ % นิสิตที่ศึกษาทางมนุษยศาสตร์จะมีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตที่เรียนทางวิทยาศาสตร์

พัชรา เอกานนท์ (พัชรา เอกานนท์, ๒๕๑๒ : ๑๔๓) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง ๑๖๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มมารดา ๔๐ คน กลุ่มนักเรียน ๔๐ คน ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชาย - หญิง ในกลุ่มที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความเชื่อและทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา มากกว่านักเรียนกลุ่มที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ แต่การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในกลุ่มเดียวกันไม่มีความแตกต่างกันในระหว่างเพศชาย - หญิง เกี่ยวกับทัศนคติและความเชื่อต่อพุทธศาสนา

สลิลา วรรณจักริยา (สลิลา วรรณจักริยา, ๒๕๑๒ : ๕๖) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อศาสนา กลุ่มตัวอย่าง นิสิตชั้นปีสุดท้ายของ ๕ คณะ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน ๔๓๐ คน สรุปผลการวิจัยคือ นิสิตส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับศาสนา และเห็นว่าศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำดี และเป็นที่พึ่งทางใจ

ในยามทุกข์ นิสิตส่วนใหญ่ของศาสนาในแง่ศีลธรรมจรรยาถึง ๔๖.๐๓ % และเกี่ยวกับที่พึ่งทางใจมี ๔๓.๔๔ % นิสิตหญิงมีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับศาสนามากกว่านิสิตชาย

เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ (เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ, ๒๕๑๓ : ๑๑๕) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เลือกกลุ่มตัวอย่างจาก โรงเรียนรัฐบาล ทั้งโรงเรียนราชล้วน หึงฉว่น โรงเรียนสหศึกษา ๓๐ แห่ง จำนวน ๔๐๐ คน ครู ๘๕ คน ผลการวิจัยพบว่า

๑. ครูส่วนใหญ่ยังนิยมการสอนแบบเดิม คือบรรยายหรือแบบอภิบาล
๒. เนื้อหา ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมกับระดับชั้นนี้แล้ว
๓. มีข้อเสียดูแลควรมีการอบรมครูวิชานี้อย่างน้อยปีละครั้ง
๔. ปัญหาส่วนมากคือครูไม่มีเวลาจัดกิจกรรม โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ให้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนศีลธรรมไว้ดังนี้
๑. ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างน้อยปีละครั้ง ทั้งเกี่ยวกับวิธีสอน หลักสูตรให้เหมาะสม
๒. สถาบันฝึกหัดครูควร เตรียมผลิตครูทางคำนี้ให้มีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น
๓. โรงเรียนควรส่งเสริมการสอนทางคำนี้โดยจัดความสะดวกและอุปกรณ์ให้พอ
๔. ผู้ปกครองควรให้ความสนับสนุนอบรมบุตรธิดาของตนให้ดีขึ้น
๕. ครูทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอบรมศีลธรรมแก่นักเรียน
๖. ครูผู้สอนศีลธรรมควรปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านความรู้และวิธีสอน
๗. นักเรียนควรสนใจและนำสิ่งที่ได้เรียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

วันเพ็ญ วิรัชคำ (วันเพ็ญ วิรัชคำ, ๒๕๑๕ : ๕๖) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของ นิสิตทางคณะวิชา และต่างชั้นปีที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนิสิตปีที่ ๑ และ ปีที่ ๔ ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน ๓๐๐ คน ไขข้อทดสอบ ๒ ตอน ผลการวิจัยพบว่า

นิสิตปีที่ ๑ ของทุกคณะวิชามีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

นิสิตปีที่ ๔ คณะการศึกษามีทัศนคติดีกว่าคณะรัฐศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

นิสิตปีที่ ๔ ของคณะการศึกษามีทัศนคติดีกว่านิสิตปีที่ ๑ ในคณะเดียวกัน

นิสิตปีที่ ๑ และปีที่ ๔ ของคณะรัฐศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติไม่ต่างกัน

นิสิตหญิงมีทัศนคติดีกว่านิสิตชาย

นิสิตหญิงมีทัศนคติดีกว่านิสิตชาย ในแง่การปฏิบัติตามหลักธรรม และการเชื่อถือตามหลักพุทธศาสนา

นิสิตที่เกยบวช ไม่เกยบวช นิสิตอายุน้อย อายุมาก มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

นิสิตที่มีฐานะต่างกันมีทัศนคติไม่ต่างกัน

ข. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้

วิธีสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน มีหลายแบบแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง ตามความมุ่งหมายที่จะนำไปใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมของแผนการสอนที่เรียกว่า เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ (Flander's Interaction Analysis Categories (FIAC)) เป็นวิธีที่แฟลนเดอร์สร้างขึ้น (Flander, 1970 : 34) ซึ่งแบ่งพฤติกรรมไว้ดังนี้

ผู้แสดง	สัญลักษณ์	ประเภทของพฤติกรรม
ครู	๑	การยอมรับความรู้สึก (Accepts feeling)
	๒	การชมเชยหรือกระตุ้น (Praises or encourages)
	๓	การยอมรับหรือใช้ความคิดของนักเรียน (Accepts or uses ideas of pupils)
	๔	การซักถาม (Asks question)
	๕	การอธิบาย (Lecturing)
	๖	การแนะแนวทาง (Giving direction)
	๗	การวิจารณ์หรือการตัดสินควยอำนาจ (Criticizing or justifying authority)
นักเรียน	๘	นักเรียนพูดตอบสนอง (Pupil talk response)
	๙	นักเรียนพูดริเริ่ม (Pupil talk - initiation)
	๑๐	ความเงียบหรือสับสน (Silence or confusion)

แพลนเคอร์ (Flander, 1970 : 3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์พฤติกรรม
ในขอบเขตการเรียนการสอนไว้ ๒ อย่างคือ

๑. เพื่อช่วยครูให้พัฒนาการสอน และควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนเองได้
๒. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างการสอนของครูกับการตอบสนองของนักเรียน

แพลนเคอร์ (Flander, 1965 : 19 - 21) ได้ใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมที่ศึกษานี้
ไปใช้ทดลองกับครู ๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นการวิเคราะห์ขอบเขตการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ในชั้น ๘
และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นการวิเคราะห์ขอบเขตการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาชั้น ๗ - ๘ ในโรงเรียน
สาธิตของมหาวิทยาลัยมิชิแกน โดยใช้แบบทดสอบวัดทัศนคติและข้อทดสอบความสัมพันธ์ผลการเรียน
ควบคู่กันไปด้วย ผลปรากฏว่า คะแนนของทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในชั้นที่ครู
เป็นผู้ให้คำแนะนำมีค่าสูงมาก

แพลนเคอร์ (Flander, 1970 : 6) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับการสังเกตวิเคราะห์
พฤติกรรมว่า การสังเกตวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของนักวิจัยต่าง ๆ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๐๐ -
ค.ศ. ๑๙๕๒ ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการสอน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
แต่คำถามของครู เน้นความสนใจและประสบการณ์ของนักเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา คำถามที่ต้องการมุ่ง
ให้นักเรียนคิดและก่อให้เกิดการอภิปรายในชั้นของนักเรียน และใช้ความรู้ที่นักเรียนได้รับ

หลังจาก ปี ๑๙๕๒ ได้มีการพยายามปรับปรุงระเบียบวิธีสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมให้
เป็นเครื่องมือที่สามารถวัดพฤติกรรมได้ครอบคลุมและมีความเที่ยงตรงมากขึ้น

แพลนเคอร์ (Flander, 1965 : 13 - 31) ได้ปรับปรุงเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรม
โดยแบ่ง เป็น ๑๐ ประเภท และแบ่งพฤติกรรมครูเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ

๑. พฤติกรรมทางอ้อม (Indirect)
๒. พฤติกรรมทางตรง (Direct)

อไมคอนและไซมอน (Amidon and Simon, 1965 : 187) ได้สำรวจเอกสารเกี่ยวกับการ
ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรม ปรากฏว่า ระเบียบวิธีสังเกตที่ใช้กัน
แพร่หลายมากที่สุดคือระบบของแพลนเคอร์

โอเบอร์ (Ober, 1970 : 38) ได้ปรับปรุงเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมชนิดระบบการ
โต้ตอบระหว่างครูและนักเรียน (The Reciprocal Category System (RCS)) โดยปรับปรุง

มาจากเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของแฟลนเดอร์ (Flander's Interaction Analysis Categories (FIAC)) ได้จำแนกพฤติกรรมของครูและนักเรียนออกเป็น ๑๕ ประเภท โดยแบ่งออกเป็นคู่ ๆ คู่หนึ่ง ๆ เป็นพฤติกรรมอย่างเดียวกัน หมายเหตุเลขต่างกันเท่ากับพฤติกรรมของครู และนักเรียน รวมทั้งพฤติกรรมแทนความเจียมหรือความสับสน

แพริช (Parrish, 1969 : 302A) ได้ติดตามผลการฝึกอบรมการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมซึ่งใช้ระบบของแฟลนเดอร์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูโรงเรียนมัธยม ๓๖ คน กลุ่มตัวอย่าง ๑๔ คน ได้รับการอบรมการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมระบบของแฟลนเดอร์ ๓๐ ชั่วโมง ใช้ระยะเวลาในการอบรม ๑๐ สัปดาห์ ผลเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏว่า ครูในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกหัดเกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม จะแสดงพฤติกรรมทางอ้อม (Indirect) สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ครูในกลุ่มทดลองใช้พฤติกรรมทางอ้อมมากกว่าพฤติกรรมทางตรง (Direct) ยอมรับความคิดและไร้ความคิดของนักเรียน ยกย่อง และกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าครูกลุ่มควบคุม แต่บรรยาย วิพากษ์วิจารณ์ และสั่งหรือแนะแนวทางคำตอบให้นักเรียนน้อยกว่าครูกลุ่มควบคุม และปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองจะมีพฤติกรรมต่างจากนักเรียนในกลุ่มควบคุมคือ มีความคิดและแสดงความคิดเห็นมากกว่าพูดวงยาวกว่า และอัตราส่วนระหว่างการพูดของนักเรียนกับการพูดของครู เพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

สตอไรล์ (Storile, 1962 : 391A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะบางประการของครูและนักเรียน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูระดับมัธยมศึกษาที่เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม ๕๑ คน ใช้ระเบียบวิธีสังเกตของแฟลนเดอร์ ผลปรากฏว่า ครูกลุ่มที่ได้รับการฝึกการวิเคราะห์พฤติกรรมทางอ้อม (Indirect) จะแสดงพฤติกรรมทางอ้อมมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู ผลการวิจัยนี้แสดงว่าสามารถจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู ได้โดยให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับการสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนแก่ครู

แฟลนเดอร์ (Flander, 1962 : 58) ได้ศึกษาผลของการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู ปรากฏว่าครูที่มีส่วนร่วมในการฝึกของโครงการนี้ จะมีความเป็นตัวของตัวเองและตัดสินใจด้วยตนเองได้มากขึ้นในระยะ ๕ สัปดาห์ ครูในกลุ่มทดลองได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้สอน ยอมรับความคิดเห็นและให้อิสระในการคิด ครูจะรู้สึกเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น แบบแผนพฤติกรรม

เช่นนี้จะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของครูต่อนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของครู กลุ่มทดลองกับครู กลุ่มควบคุม ปรากฏว่า ครูกลุ่มควบคุมใช้พฤติกรรมทางตรงและไม่มีการยืดหยุ่น

ฮิล (Hill, 1966 : 12) ได้ทดลองเกี่ยวกับการอบรมครูในด้านการฝึกวิเคราะห์พฤติกรรมที่ไม่ใช่พฤติกรรมการพูดและสำรวจเวลาที่ฝึก และให้ทราบผลประเพณี (Feed back) ตลอดจนความถ่วงการของครูเกี่ยวกับผลประเพณี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่เข้าร่วมการทดลองต้องการทราบผลประเพณีการสอนของตน และเห็นกระบวนการพฤติกรรมของตนเอง เมื่อได้ใช้ระเบียบวิธีสังเกตของแพลนเคอร์แล้ว

การ์ไลน์ (Carline, 1970 : 103 - 114) ได้ติดตามผลของการฝึกอบรมการวิเคราะห์พฤติกรรมของแพลนเคอร์ ของครูระดับประถมศึกษาซึ่งสอนนักเรียนชั้น ๑ - ๕ วิชาคณิตศาสตร์ โดยเลือกโรงเรียนที่มีหลักสูตร อุปกรณ์การสอน ทรัพยากรการศึกษา และสภาพทางสังคมของโรงเรียนคล้ายคลึงกัน และใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมตอบสนองในการสอน (Teaching Situation - Reaction Test (TSRT)) ทดสอบครูทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง เพื่อสำรวจชนิดของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ความรู้สึกต่อประสบการณ์ใหม่ ความรู้สึกต่อการใช้แบบการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม กลุ่มทดลอง ๒๓ คน ได้รับการฝึกทางเทคนิคและทักษะ เพื่อจะช่วยให้ครูสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ใช้พฤติกรรมทางอ้อม (Indirect) โดยเน้นทักษะการใช้พฤติกรรมการสอนต่าง ๆ และการประเมินผลพฤติกรรมของตนเองในห้องเรียน ผลปรากฏว่าการให้บริการฝึกหัดวิเคราะห์พฤติกรรมอย่างจริงจัง สามารถช่วยให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ครูในกลุ่มทดลองแสดงพฤติกรรมแตกต่างจากครูในกลุ่มควบคุมในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญดังนี้

๑. ใช้พฤติกรรมยกย่องชมเชย และยั่วเย้าให้เกิดความกล้า
๒. ยอมรับนักเรียน
๓. ใช้พฤติกรรมขยายความเพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้ง
๔. ยอมรับความผิดของนักเรียนและกระตุ้นให้กล้าแสดงความคิดเห็น

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การให้บริการการศึกษาเกี่ยวกับการสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมอย่างใกล้ชิด สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของครูไปในทางที่คาดหวังได้

เบลงเคนชิพ (Blankenship, 1930 : 816A) ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนครูที่ได้รับการฝึกทักษะในการใช้คำถาม และการถามแบบให้คิด นักเรียนครูในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกวิเคราะห์

พฤติกรรมการสอนโดยวิธีระเบียบวิธีของแฟลนเคอร์ ผูกทักษะแต่ละอย่าง เข้า ๒ ครั้ง โดยสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ (Micro - teaching) ใช้เวลาฝึก ๒๔ ชั่วโมง ผู้ฝึกและผู้นิเทศก์จะอภิปรายร่วมกัน หลังจากการฝึกทักษะโดยอาศัยการวิเคราะห์พฤติกรรมจากตาราง (Matrix) และโทรทัศน์บันทึกภาพ (Videotape) ประกอบ ผลปรากฏว่า พฤติกรรมการสอนของนักเรียนครู เปรียบเทียบการสอนครั้งแรกและครั้งหลังนักเรียนครูผู้น้อยลง ใช้คำถามมากขึ้น และเป็นคำถามชนิดให้คิด ใช้เวลาบรรยายน้อยลง ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนมากขึ้น และกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงพฤติกรรมมากขึ้น การตอบสนองของนักเรียนใช้เวลาเพิ่มขึ้น และมีขอบข่ายกว้างขวางขึ้น ในสัปดาห์สุดท้าย อัตราส่วนระหว่างพฤติกรรมการสอนโดยอ้อมกับพฤติกรรมการสอนโดยตรง (I/D) ของนักเรียนครูเพิ่มขึ้นจาก ๓.๕ - ๑๖.๘๓ ในระหว่างการฝึกเป็นกลุ่มเล็ก สรุปผลการวิจัยได้ว่า การฝึกทักษะโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการฝึกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และอาศัยวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน จะช่วยให้ครูใช้คำถามแบบใช้ความคิดเพิ่มขึ้น และนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มขึ้น

อไมดอนและแฟลนเคอร์ (Amidon and Flanders, 1967 : 210 - 216) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาเรขาคณิตของนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบใช้พฤติกรรมทางตรง (Direct) กับการใช้พฤติกรรมทางอ้อม (Indirect) ผลปรากฏว่านักเรียนในกลุ่มที่ใช้พฤติกรรมทางอ้อมจะเรียนรู้วิชาเรขาคณิตได้ดีกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

จากผลการวิจัยของแฟลนเคอร์ (Flander, 1965 : 50 - 65) ซึ่งใช้เวลาระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๕๒ - ๑๙๕๙ และในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของครูที่มีต่อเจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยสรุปว่า พฤติกรรมของครูประเภททางอ้อม (Indirect) จะช่วยเสริมสร้าง เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าครูประเภทที่ใช้พฤติกรรมทางตรง (Direct) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

อไมดอนกับแกมมาเทอ (Amidon and Giammatteo, 1967 : 186 - 188) ได้ตรวจสอบเปรียบเทียบพฤติกรรมของครูในระดับประถมศึกษาของนักเรียนกลุ่มสูง (Superior group) กับนักเรียนกลุ่มปานกลาง (Normative group) ใช้ระเบียบวิธีสังเกตของแฟลนเคอร์วิเคราะห์พฤติกรรม ผลปรากฏว่ากระบวนการสอนของครูที่แตกต่างจากครูกลุ่มปานกลาง กลุ่มครูที่ใช้เวลาพูดน้อยกว่า ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เราให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและใช้คำถามให้คิดชนิดมีหลายคำตอบมากกว่า หรือสรุปใจความกลุ่มครูที่ใช้พฤติกรรมทางอ้อมมากกว่าพฤติกรรมทางตรง นักเรียนในกลุ่มครูที่

มีส่วนร่วมในการพูดและมีความคิดริเริ่มเพิ่มขึ้น

ผลการวิจัยของแฟงแกรทส์ (Pankrate, 1967 : 189 - 209) ซึ่งกระทำกับกรู๊ปที่มีคุณวุฒิสูง และกรู๊ปที่มีคุณวุฒิต่ำ ใช้ระเบียบวิธีสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน (Observational System for Analysis of Class instruction) ซึ่งปรับปรุงมาจากระบบของแฟลนเคอร์ ผลเปรียบเทียบกระสวนพฤติกรรมสนับสนุนงานวิจัยของแฟลนเคอร์ (Flander, 1965 : 50) และผลการวิจัยของอไมดอนกับแกมเมททีโอ (Amidon and Giarnetteo, 1965 : 186)

ลี เชียร์ (Le, Shier, 1967 : 435 - 439) ได้ศึกษาพฤติกรรมการพูดในขบวนการสอนชีววิทยาคตามหลักสูตรชีววิทยา (Biological Science Curriculum Study) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการพูดโดยตรง (Direct) หรือการพูดโดยอ้อม (Indirect) ของผู้สอน ใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเคอร์ ผลปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สัมพันธ์กับอัตราการพูดของครูที่สอนกลุ่มนั้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนคะแนนของกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีความสัมพันธ์กับอัตราการพูดของครูผู้สอนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พารก (Parakh, 1966 : 15) ได้สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนชีววิทยาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๑๐ โรงเรียน ศึกษาทีละครู ๑๐ คน และครู ๓ คน ในจำนวนนี้สอนชีววิทยาคตามหลักสูตร BSCS (Biological Science Curriculum Study) เครื่องมือวิเคราะห์จัดแบ่งพฤติกรรมการพูดเป็น ๔๕ ประเภท ซึ่งได้ปรับปรุงจากเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเคอร์ ผลการวิจัยพบว่าการพูดของครูในการสอนชีววิทยา ครูจะพูดเพื่ออธิบายหรือพูดตอบข้อซักถามประมาณ ๗๕ % ของคำพูดทั้งหมดที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่เรียนชีววิทยาคตามบรรยาย ส่วนในการสอนปฏิบัติการชีววิทยา เวลาที่ครูพูดจะน้อยลง อัตราการพูดของครูเหลือเพียง ๕๐ % ของการพูดทั้งหมดที่เกิดขึ้น ในระหว่างเรียนปฏิบัติการชีววิทยา และอาจจะแปรผันไปบ้างเล็กน้อยในแต่ละคน ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ว่า การเรียนโดยการทดลอง อัตราการพูดของครูจะลดลง เพราะการแนะนำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้เครื่องมือ มีความสำคัญกว่าการอธิบายทฤษฎีต่าง ๆ

ฮอช กับ อไมดอน (Hough and Amidon, 1964 : 307 - 314) ได้ทดลองนำระเบียบวิธีสังเกตพฤติกรรมของแฟลนเคอร์มาใช้ในการสอน เกี่ยวกับทฤษฎีการสอน ในวิชาการศึกษามัธยม และใช้การทดลองเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์ (Experimental human - relationship laboratory)

ประกอบด้วยกลุ่มทดลองที่ฝึกการสังเคราะห์พิชิตกรรม ๒๐ คน เรียนวิชาเกี่ยวกับภาคปฏิบัติ โดยฟังการบรรยาย ๒ ชั่วโมง และเรียนภาคปฏิบัติ ๒ ชั่วโมง ใน ๑ สัปดาห์ นักเรียนฝึกสอนกลุ่มควบคุม ๒๐ คน ไม่ได้เรียนเกี่ยวกับภาคปฏิบัติ ปรากฏว่า นักเรียนฝึกสอนในกลุ่มทดลอง จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปแตกต่างจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญ การแสดงพฤติกรรมการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่ารวมทั้งมีเจตคติ และความเข้าใจต่อการสอนเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ประเสริฐ จริยานุกุล (ประเสริฐ จริยานุกุล, ๒๕๐๕ : ๔๒) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ที่กำลังทำการฝึกสอนระดับประถมศึกษา ของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช จำนวน ๒๐ คน ในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และ ๔ และใช้ระเบียบวิธีสังเคราะห์ระบบการโต้ตอบระหว่างครูและนักเรียน (The Reciprocal Category System) เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการสอนสำหรับเป็นแนวทางในการนิเทศการสอน และปรับปรุงการสอนของนักเรียนฝึกสอน และมุ่งเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการทดลองพบว่านักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีพฤติกรรมการใช้คำถามต่างกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญ นักเรียนฝึกสอนทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการสอนในด้านการบรรยายและอธิบายมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ ผลการปรับปรุงการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนพบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอนทั้งสองกลุ่ม เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงกว้างเพิ่มได้ชัด ผู้วิจัยได้แสดงความคิดเห็นว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนมีแนวโน้มจะมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสำหรับอาจารย์นิเทศก์เข้ามาใช้

วรารณ รัชโสภาส (วรารณ รัชโสภาส, ๒๕๐๕ : ๑๒๕) ได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน สอบสวน เปรียบเทียบกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบเดิม โดยใช้ระเบียบวิธีสังเคราะห์ที่ปรับปรุงมาจากระบบของแพลนเคอร์ แบ่งย่อยพฤติกรรมเป็น ๒๒ ประเภท (Categories) กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน ๔ คน ที่ทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนสาธิตนำทิพย์ จำนวน ๔ ห้องเรียน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มทดลองมีครู ๔ คน ซึ่งได้รับการฝึกวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน จากโครงการสอนแบบสืบสวน

สอบสวน คณะวิจัยวิชาการศึกษาระดับวิชาการศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกจำนวน ๔ คน วาดการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยตรง และใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบด้วย ได้ผลการวิจัยดังนี้

๑. พฤติกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบเดิม มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างครูและนักเรียน เป็นแบบครูถาม - นักเรียนตอบ ซึ่งการตอบของนักเรียนมีขอบเขตจำกัดโดยเฉพาะเมื่อถามสนองครู มีปริมาณมากกว่าการสอนแบบสืบสวน สอบสวนชนิดนักเรียนมีส่วนร่วมมากและชนิดรวม (Combined inquiry) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ แต่การสอนแบบเดิมไม่ต่างจากการสอนแบบนักเรียนมีส่วนร่วมน้อย (Passive inquiry) อย่างแท้จริง

๒. พฤติกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน สอบสวน ชนิดนักเรียนมีส่วนร่วมมาก และชนิดรวม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเป็นแบบครูถาม - นักเรียนตอบด้วยตนเอง มีปริมาณมากกว่าการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญที่ .๐๑ แต่การสอนแบบนักเรียนมีส่วนร่วมน้อย ไม่แตกต่างจากการสอนแบบเดิมของห้องควบคุม

๓. การพูดโต้ตอบระหว่างนักเรียนและครู การสอนแบบสืบสวน สอบสวนชนิดนักเรียนมีส่วนร่วมมากและชนิดรวม นักเรียนมีพฤติกรรมริเริ่มคำตอบสนองยอมรับ และใช้ความคิดของนักเรียนมีปริมาณมากกว่าการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ แต่การสอนแบบนักเรียนมีส่วนร่วมน้อย ไม่มากกว่าการสอนแบบเดิม

๔. การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน สอบสวนชนิดนักเรียนมีส่วนร่วมมากและชนิดรวม นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็นและหาเหตุผลอธิบายเพื่อสรุปความรู้ด้วยตนเอง มีปริมาณมากกว่าการสอนแบบเดิมที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕

๕. นักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์แบบเดิมมีพฤติกรรมพูด ตอบสนองครู ไม่มากกว่ากลุ่มทดลองสอนแบบสืบสวน สอบสวน ชนิดนักเรียนมีส่วนร่วมมากกับชนิดรวม อย่างแท้จริง แต่การสอนแบบเดิม นักเรียนมีพฤติกรรมตอบสนองมากกว่าการสอนแบบนักเรียนมีส่วนร่วมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๑

๖. ขบวนการเรียนการสอนแบบสืบสวน สอบสวน ครูใช้พฤติกรรมโดยอัตโนมัติมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๗. ขบวนการเรียนการสอนแบบเดิม ครูใช้พฤติกรรมการสอนโดยตรงมากกว่ากลุ่มทดลอง

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

๘. ครูใช้วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน ใช้คำถาม ชั้นสังเกต ชั้นอธิบาย ชั้นทำนาย และ
 ชี้นำไปให้ประโยชน์ ซึ่งเป็นคำถามที่มีคุณภาพ มีปริมาณมากกว่าคำถามของครูที่ใช้การสอนแบบเดิม
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๙. การใช้คำถาม ชั้นสังเกต ชั้นอธิบาย ชั้นทำนาย และชี้นำไปให้ประโยชน์ ของ
 นักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน สอบสวน นักเรียนมีส่วนร่วมมากและสนใจรวม มีประมาณ
 มากกว่านักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์แบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ แต่การสอนแบบ
 นักเรียนมีส่วนร่วมน้อย ไม่ทำให้การใช้คำถามชั้นต่าง ๆ ของชั่วโมงการสืบสวน สอบสวน มากกว่าแบบ
 เดิมอย่างมีนัยสำคัญ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ซึ่งเลือกมาจากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ วิทยาลัยครูธนบุรี และวิทยาลัยครูจักรเกษม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างมา ๔ ห้องเรียน จำนวนอาจารย์ ๔ คน จำนวนนักศึกษา ๑๘๘ คน เป็นชาย ๕๒ คน หญิง ๑๓๖ คน ดังตาราง ๑

ตาราง ๑ แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

สถานศึกษา	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนอาจารย์			จำนวนนักศึกษา		
		ช.	ญ.	รวม	ช.	ญ.	รวม
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	๑	๑	—	๑	๑๐	๑๕	๒๕
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ	๑	—	๑	๑	—	๕๕	๕๕
วิทยาลัยครูธนบุรี	๑	—	๑	๑	๑๘	๓๖	๕๔
วิทยาลัยครูจักรเกษม	๑	—	๑	๑	๒๔	๓๐	๕๔
รวม	๔	๑	๓	๔	๔๒	๑๓๖	๑๘๘

การเลือกชั่วโมงในการสังเกตการสอน ใช้วิธีเลือกชั่วโมงแบบมีระบบ (Systematic Sampling) ผลการเลือกชั่วโมงได้เป็นการสังเกตการสอนของอาจารย์ ๔ คน ๆ ละ ๑๔ ชั่วโมงรวม ๕๖ ชั่วโมง ในจำนวนชั่วโมงที่การสังเกตการสอนทั้งหมด ๑๓๖ ชั่วโมง ใน ๕๖ ชั่วโมง ที่เลือกมาเป็นชั่วโมงที่มีเนื้อหาสัมพันธกับ ๕๒ ชั่วโมง และเป็นชั่วโมงที่มีเนื้อหาไม่สัมพันธกับ ๑๔ ชั่วโมง ใช้เวลา ๓ สัปดาห์แรก เป็นสัปดาห์เพื่อการฝึกการสังเกตจากห้องเรียนจริง สัปดาห์ละ ๔ ชั่วโมง รวม ๑๒ ชั่วโมง

ตามหลักการสังเกตของแฟลนเคอร์ (Amidon and Hough, 1967 : 289) การสังเกตการสอนซึ่งจะแปลความหมายได้นั้น เนื้อหาวิชาจะต้องสัมพันธ์กัน (Homogeneous) และควรสังเกตครูแต่ละคนใช้เวลา ๒ - ๑๐ ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- ✓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ
- ✓ ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกพฤติกรรม
 - ✓ ๒. แบบสอบถาม

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกพฤติกรรม

๑.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมครั้งนี้ ใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของแฟลนเคอร์ (Flander's Interaction Analysis Categories) เป็นหลัก และได้ปรับปรุงดัดแปลงเพิ่มเติมให้พฤติกรรมอื่น ๆ นอกจากพฤติกรรมการพูด ซึ่งคิดว่าจะมีในห้องเรียนในขณะที่มีการเรียนการสอน แต่ยืมจากหลักการเดิมของแฟลนเคอร์ ในการแบ่งแยกพฤติกรรมใหญ่เป็น ๑๐ ประเภทเช่นเดิม เครื่องมือของแฟลนเคอร์แบ่งเป็น ๑๐ ประเภทใหญ่ และ ๒๒ ประเภทย่อยดังแสดงในตารางที่ ๒

ตาราง ๒ แสดงเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเดอร์

(Flander, 1970 : 140 - 141)

สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม ๒๒ ประเภท
๑	ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน	๑๐	ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ยอมรับพฤติกรรมของนักเรียนทั้ง ทางบวกและทางลบ
๒	การให้คำยกย่องชมเชย	๒๐	ครูตอบสนทนากับนักเรียน ด้วยคำ ชมเชย ให้กำลังใจ
๓	การยอมรับความคิดเห็น และใช้ ความคิดเห็นของนักเรียน	๓๑	ครูยอมรับความคิดเห็น ของ นักเรียน โดยการพูดสั้น ๆ ว่า ใช่หรือไม่ใช่
		๓๒	ยอมรับความคิดเห็น แล้วอธิบาย ให้ตามที่เห็นว่าจำเป็น
		๓๓	ยอมรับความคิดเห็น แล้วกระตุ้น ให้นักเรียนคนอื่น แสดงความ คิดเห็นเพิ่มเติม
		๓๔	ยอมรับความคิดเห็น แล้วให้ นักเรียนอธิบายเพิ่มเติมให้ ๆ ไม่ แจ่มแจ้ง
๔	การใช้คำถาม	๔๑	ครูใช้คำถามชนิดแคบ (Narrow question)
		๔๒	ครูใช้คำถามชนิดกว้าง (Broad question)

ตาราง ๒ (ต่อ)

สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม ๒๒ ประเภท
๕	การอธิบาย	๕๑	ครูอธิบายข้อเท็จจริงที่พิเศษเฉพาะ วิธีการ สังกัณ หรือหลักการใน วิชาต่าง ๆ
		๕๒	ครูอธิบาย โดยใช้ความนึกเห็น และกำพูนของตัวเอง
		๕๓	การอธิบาย เวลาที่นักเรียนแสดง ความนึกเห็นผิด
๖	การแนะแนวทาง	๖๑	ครูใช้คำสั่ง ซึ่งนักเรียนต้องทำ ตาม โดยไม่ทวงถามหรืออธิบาย เหตุผล
		๖๒	การให้คำแนะนำ โดยอธิบายว่า จะให้ทำอะไร อย่างไร ทำเพื่อ อะไร
		๖๓	การกระตุ้นเร้าความสนใจ ชัก ชวนให้มาร่วมกิจกรรม
๗	การวิจารณ์หรือตัดสิน	๗๐	ครูใช้ตัวเองตัดสินพฤติกรรมบาง อย่างของนักเรียน หรือแสดง อำนาจต่อนักเรียน เช่น การตำหนิ
๘	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนอง	๘๑	นักเรียนตอบคำถามครูจากความ จำข้อเท็จจริงต่าง ๆ
		๘๒	นักเรียนถามคำถาม เพื่อให้ครู อธิบายเพิ่ม ในเมื่อยังไม่เข้าใจ

ตาราง ๒ (ต่อ)

สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม ๒๒ ประเภท
๙	นักเรียนแสดงพฤติกรรมริเริ่ม	๘๓	บทเรียนดีพอ
		๘๑	นักเรียนตอบสนอง ซึ่งการตอบสนองมาจากความเข้าใจ ไม่ใช่มาจากความจำ
		๘๒	นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการเรียน หรือกิจกรรมที่ตนสนใจ
๑๐	ความเงี้ยวหรือความสับสน	๘๓	นักเรียนแสดงความคิดเห็น ด้วยการซักถามในลักษณะต่าง ๆ
		๐๑	การแสดงความคิดเห็น อย่างกว้างขวางในระดับความเข้าใจ ความเงี้ยวที่เกิดขึ้นช่วง ระยะ ๓ วินาที หรือความสับสนซึ่งเกิดในห้องเรียน ไม่สามารถจัดเข้าในพฤติกรรมประเภทอื่นได้

๑.๒ ลักษณะของเครื่องมือที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดพฤติกรรมของแพลนเคอร์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมที่ปรับปรุงมาจากเครื่องมือวัดพฤติกรรมของแพลนเคอร์ โดยแบ่งพฤติกรรมออกเป็น ๒๒ ประเภท ซึ่งทำให้เครื่องมือสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมให้ทุกอย่างที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในห้องเรียน เครื่องมือที่ปรับปรุงแล้ว มีแสดงในตารางที่ ๓

ตาราง ๓ แสดงเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรม

พฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดของพฤติกรรม
๑. อาจารย์ยอมรับ ความรู้สึกรัก ของ นักศึกษา	๑๐	พฤติกรรมที่อาจารย์แสดงว่ายอมรับความรู้สึกของนักศึกษา ตลอดจนเข้าใจและยอมรับกิริยาอาการ ที่นักศึกษาแสดงออกมา ไม่ว่าพฤติกรรมนั้นจะเป็นไปในทางบวกหรือในทางลบ อาจารย์ จะไม่ใช้อารมณ์หรือใช้ตนเอง เปรียบเทียบ เพื่อตัดสินพฤติกรรม นั้น
๒. การยกย่อง ชมเชย	๒๐	การที่อาจารย์ตอบสนองพฤติกรรมของนักศึกษาด้วยการให้ คำชมเชย ซึ่ง เป็นการส่งเสริมกำลังใจ เช่นกล่าวว่า ดี ดีมาก เก่ง เก่งมาก ถูกแล้ว สำคัญ เก่งจริง ๆ หรือแสดงกิริยา อาการโดยการยิ้ม หัวเราะ เป็นต้น
๓. การยอมรับ ความคิดเห็น และใช้ความ คิดเห็นของ นักศึกษา	๓๑	การยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา โดยการกล่าวซ้ำ คำตอบ หรือคำพูด หรือกล่าวคำว่าใช่ ไม่ใช่ ในเมื่อพฤติกรรม ของนักศึกษาเป็นการริเริ่ม
	๓๒	การยอมรับความคิดเห็น แล้วอธิบายเพิ่มเติม ในเมื่อ พฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกมาอาจารย์เห็นว่าควรอธิบาย เพิ่มเติมเพื่อขยายแนวคิดของนักศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
	๓๓	การยอมรับความคิดเห็น โดยใช้ความคิดเห็นนั้นเป็นปัญหา ในการดำเนินการสอบต่อไป ใช้ความคิดเห็นนั้นกระตุ้นให้นัก ศึกษาคนอื่น ๆ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เช่นอาจารย์ถามว่า โลกเราอยู่ได้อย่างไรสงบสุข เพราะมนุษย์ประพฤติธรรมข้อใด นาย ก.ตอบว่า เพราะประพฤติซนดี อาจารย์ถามนางสาว ข. ต่อไปว่า เห็นด้วยไหมที่นาย ก.ตอบ

ตาราง ๓ (ต่อ)

พฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดของพฤติกรรม
๔. การใช้คำถาม	๓๔	พฤติกรรมอย่างนี้ของอาจารย์เป็นการยอมรับความคิดเห็นของนาย ก. แล้วใช้เป็นปัญหาในการสอนต่อไป การยอมรับความคิดเห็นแล้ว อาจารย์ถามเพื่อให้นักศึกษาพูดซ้ำหรืออธิบายเพิ่มเติมในข้อความที่ไม่กระจ่างแจ้ง เช่น นักศึกษากล่าวว่า คนทุกคนที่เกิดมามีชีวิตเป็นไปตามธรรมชาติ อาจารย์ถามต่อไปว่า ที่ว่าคนเกิดมามีชีวิตเป็นธรรมชาตินั้นหมายความว่าอย่างไร เช่นนี้เป็นพฤติกรรมประเภท ๓๔
	๔๑	การใช้คำถามแบบ ๆ ถามถึงข้อเท็จจริง อาจารย์ว่าอะไร ที่ไหน เมื่อไร ใคร ซึ่งเป็นคำถามที่ไม่ว่าจะตอบกี่คน คำตอบที่ถูกต้องมีข้อเดียวเสมอ เช่นอาจารย์ถามว่า สัปบุรุษธรรมข้อที่ ๑ หมายความว่าอย่างไร ? ไม่ว่าผู้ตอบจะมีกี่คน คำตอบที่ถูกต้องก็มีความเป็นอยู่จริง เหตุ ข้อเดียวกัน
	๔๒	การใช้คำถามชนิดกว้าง ๆ เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาตอบได้ตามความคิดเห็นของตนอย่างอิสระ คำตอบของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน เช่นอาจารย์ถามว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตร กอนธธรรมะ เรื่องอื่น ๆ คำตอบย่อมมีมากมายตามความคิด และประสบการณ์ของผู้ตอบ
๕. การอธิบาย	๕๑	การอธิบายข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับกัมมเฉพาะ วิธีการสังกัปหลักการ และวิธีการต่าง ๆ เช่นอธิบายเรื่องสังกัตธุตธรรมว่ามีข้อ อะไรบ้าง พร้อมทั้งอธิบายความหมายของแต่ละข้อตามความรู้อาจารย์ที่จำได้
	๕๒	การอธิบายที่อาจารย์ผู้อธิบายใช้คำพูดของตนเอง เพื่อให้

พฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม
๖. การสั่งการ แนะแนวทาง การกระตุ้น ความสนใจ		ผู้ฟัง เข้าใจ เป็นการแสดงความคิดเห็นของตนเองของผู้อธิบาย เป็นการอธิบายตามความเข้าใจ ไม่ใช่อธิบายโดยอาศัยความ จำอย่างเดียว
	๕๓	การอธิบายเพื่อแก้ความเข้าใจผิดของนักศึกษา เช่น เมื่อ มีนักศึกษาตอบมาผิดข้อเท็จจริง อาจารย์จะบอกว่าไม่ใช่ แล้ว อธิบายใหม่
	๕๔	การอธิบายโดยมีอุปกรณ์ประกอบ การแสดงกิริยาท่าทาง ประกอบ รวมทั้งการสาธิต เช่นอาจารย์สอนเรื่องพลาสมาสธรรมชาติ โดยใช้ภาพ แผนภูมิประกอบ แสดงอาการกราบ การไหว้ แสดงท่ายืน ให้นักศึกษาดู จัดอยู่ในประเภท ๕๔
	๖๑	คำสั่งที่อาจารย์สั่งนักศึกษา ให้กระทำการอย่างใดอย่าง หนึ่ง โดยนักศึกษาต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ เช่น อาจารย์สั่งว่า "ทุกคนหยิบหนังสือคู่มือขึ้นมาแล้วเปิดหน้า ๒๓" เช่นนี้เป็นพฤติกรรมประเภท ๖๑
	๖๒	คำสั่งประเภทแนะนำ โดยอธิบายเหตุผลว่าสิ่งให้ทำสิ่งนั้น เพื่ออะไร เช่นแนะนำให้ทำรายงานจากการฟัง เทศน์จากวิทยุ กระจายเสียง เป็นต้น
	๖๓	พฤติกรรมประเภทกระตุ้นเชิญชวน ให้เกิดความสนใจหรือ การนำทางในการจะสอนต่อไป เช่นอาจารย์กล่าวว่า "เราจะ เรียนเรื่องโลกธรรม ใครไปอ่านมาบ้าง มีความเข้าใจว่า อย่างไร สงสัยอะไรจากที่อ่านมา" หรืออาจารย์กล่าวว่า "ใครมี ความคิดอย่างอื่นจากนี้บ้าง" เป็นพฤติกรรมประเภท ๖๓

ตาราง ๓ (ต่อ)

พฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม
๗. การวิจารณ์ การตัดสิน	๗๐	การที่อาจารย์ใช้อ่านจตฺตสิน โดยแสดงอ่านจตฺตสินให้นัก ศึกษา เช่นกล่าวคำที่เขียน ฉากฉาง พูดให้ไถ่ถาย หรือแสดง กิริยาอาการไม่พอใจ เช่นทำหน้าบึ้งตึงต่อคำพูดหรือกิริยาอาการ ของนักศึกษา พฤติกรรมประเภท ๗๐ นี้เป็นพฤติกรรมที่ตรงข้าม กับพฤติกรรมประเภท ๖๐
๘. พฤติกรรม ตอบสนอง ของนักศึกษา	๘๑	พฤติกรรมตอบสนองของนักศึกษาในระดับความรู้ ความจำ เป็นการตอบสนองที่มาจากกระตือรือร้น หรือจำได้ เช่นการจำ ศัพท์เฉพาะ ข้อเท็จจริง กฎ ขบวนการ วิธีการ หลักเกณฑ์ ข้อสรุป และทฤษฎีต่าง ๆ เป็นการตอบสนองซึ่งนักศึกษา ไม่มี ความคิดเห็นหรือเหตุผล เป็นของตนเอง
	๘๒	การตอบสนองโดยการถามซ้ำ เมื่อนักศึกษาไม่เข้าใจใน คำอธิบายหรือคำถามของอาจารย์ เช่นอาจารย์ถามว่า "ทำไม จึงถือว่า อริยสัจ ๔ เป็นธรรมที่สูงสุดในพระพุทธศาสนา ? " นักศึกษาไม่เข้าใจ ย้อนถามว่า "อาจารย์หมายความว่าอริยสัจ ๔ เป็นธรรมที่ประเสริฐสุดใช่ไหมครับ ? " การถามซ้ำเช่นนี้ เป็นพฤติกรรมประเภท ๘๒
	๘๓	นักศึกษาตอบสนองอาจารย์ เป็นพฤติกรรมตอบสนองระดับ ความเข้าใจ เช่นสรุปเรื่องราวที่ได้เรียนไปแล้ว ให้คำจำกัด ความของคำศัพท์ต่าง ๆ ด้วยคำพูดของตนเอง อ่านความสัมพันธ์ ของกราฟหรือไคอะแกรมต่าง ๆ ได้ การตอบคำถามตามความ เข้าใจ เช่นอาจารย์ถามว่า บวชทำไม ? คำตอบย่อมมีได้มากมายตามความเข้าใจ เช่นอาจมี

พฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม
๕. พฤติกรรมริเริ่มสร้างสรรค์ของนักศึกษา		คำตอบว่าบวชเพื่อเอาบุญ เพราะการบวชยอมเป็นการงดเว้นจากบาปหลายอย่าง หรืออาจมีผู้ตอบว่า บวชเพื่อเลี้ยงชีวิต เพราะคนไม่มีทางทำมาหากิน ยอมมาบวชเป็นส่วนมาก เป็นความคิดและความเข้าใจของคน
	๔๔	พฤติกรรมตอบสนองของนักศึกษา ที่แสดงออกทางกิริยาท่าทางการทำกิจกรรมตามคำสั่ง เช่นการกราบไหว้ การทำอุปกรณ์ การทำรายงาน รวมทั้งการรายงานปากเปล่า การใช้อุปกรณ์ประกอบการรายงาน จัดอยู่ในพฤติกรรมประเภท ๔๔
	๔๑	พฤติกรรมที่นักศึกษา แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างอิสระตามเนื้อหาและวิชาที่ตนสนใจ เป็นการแสดงความคิดเห็นระดมความคิดและความสนใจ
	๔๒	พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะเป็นคำถามของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคำถามชนิดไหน นับแต่คำถามชนิดแคบ ๆ ระดับความจำเป็นคำถามที่มีคำว่า ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร จนคำถามกว้าง ๆ ตอบได้หลายทางอาศัยความเข้าใจ มีคำว่า อย่างไรบ้าง ทำไม เพราะเหตุไร ประกอบ
	๔๓	พฤติกรรมที่แสดงความคิดเห็นกว้าง ๆ อย่างอิสระ ความคิดเห็นอันนี้อาจมีผู้คัดค้านได้ เช่น การอธิบายโดยนำหลักที่เรียนแล้วไปใช้ การเปรียบเทียบความคล้ายคลึง เปรียบเทียบความแตกต่าง การออกแบบการทดลอง การวางแผนทำการทดลอง การวางแผนการปฏิบัติ การตั้งสมมติฐาน การพิจารณาตัดสินปัญหาหรือวิธีการ โดยนำหลักเกณฑ์ที่มีอยู่แล้วมาใช้ หรือ

ตาราง ๓ (ต่อ)

พฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท	สัญลักษณ์	รายละเอียดพฤติกรรม
๑๐. พฤติกรรมอื่น ๆ	๘๘	นักศึกษาตั้ง เกณฑ์ขึ้นมาใหม่ก็ได้ การแสดงพฤติกรรมริเริ่มสร้างสรรค์ โดยการทำกิจกรรมทำอุปกรณ์ เช่น การประดิษฐ์กระโถนสำหรับลอยกระทงในรูปแบบลักษณะแปลก ๆ หรือการวาดภาพพระพุทธรูปเจ้าใหม่ลักษณะแปลกไปจากที่เคยเห็นมา เป็นต้น
	๐๑	พฤติกรรมเจียบที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาไม่เกิน ๓ วินาทีหรือความสับสนที่เกิดขึ้นโดยนักศึกษาพูดหลายคน จนไม่อาจจัดอยู่ในพฤติกรรมอื่นได้ การจัดโต๊ะเรียน การทดลอง การคุยนอกเรื่อง
	๐๒	พฤติกรรมอื่น ๆ อันเป็นเหตุขัดจังหวะต่อการเรียน เช่น มีแขกมาหาอาจารย์หรือนักศึกษากันใดคนหนึ่ง ทำให้การเรียนหยุดไปชั่วขณะหนึ่ง

๑.๓ การใช้เครื่องมือในการบันทึกพฤติกรรม

การใช้เครื่องมือบันทึกและวิเคราะห์พฤติกรรม ผู้สังเกตบันทึกพฤติกรรมทั้งของอาจารย์และนักศึกษา ทุก ๆ ชั่วโมงที่เข้าสังเกตการสอน โดยยึดหลักการไว้ เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแผนเตอร์ ซึ่งหลักการบันทึกพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามแบบของแผนเตอร์นี้มีวิธีการดังนี้ (Flander, 1970 : 95)

๑. ต้องบันทึกพฤติกรรมลงไปทุก ๓ วินาที ต่อ ๑ ครั้ง

๒. การบันทึกพฤติกรรมให้ใช้สัญลักษณ์บันทึกลงแทนคำพูด

๓. เมื่อเริ่มการบันทึกให้ใช้ ๑๐ น้ และใช้ ๑๐ ปิดเมื่อจบการบันทึก เพราะช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงแห่งความเจียบหรือความสับสน เช่น ครูอธิบาย ๕ วินาที แล้วถามนักเรียน ๓ วินาที นักเรียนตอบ ครูให้คำชมเชย ตัวเลขสัญลักษณ์จะได้ดังนี้ (Flander, 1970 : 56 - 59)

ตาราง ๔ แสดงตัวอย่างการบันทึกสัญลักษณ์พฤติกรรม

พฤติกรรม	สัญลักษณ์
วันนี้เราจะเรียนคณิตศาสตร์จากหนังสือเล่มใหม่	๕
พอถึงวันนี้ครูนำหนังสือเล่มนี้มา 'เอค'	๕
เป็นหนังสือใหม่ที่คิเล่มหนึ่ง	๔
ทุกคนมีหนังสือเล่มนี้หรือยัง ?	๔
มีแล้วครับ คุณครู	๔
เอาละดีมากที่ทุกคน เสร็จเรียบร้อยแล้ว	๒

๔. ถ้าในระหว่างเวลา ๓ วินาที มีพฤติกรรมอะไรเกิดขึ้นบ้าง ให้บันทึกทั้งหมด

การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตามแบบแผนเตอร์รี่ ในบางกรณีผู้สังเกตอาจมีปัญหาในการจำแนกประเภทพฤติกรรมก็ได้ โดยไม่อาจตัดสินใจได้ว่าจะบันทึกเลขอะไรลงไป ในกรณีเช่นนี้ให้หลักเกณฑ์หรือกฎ (Ground Rules) ที่ช่วยในการจำแนกพฤติกรรมไว้ดังนี้

(Amidon and Flanders, 1967 : 24 - 29)

๑. เมื่อไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมที่สังเกตในขณะนั้น ควรจะอยู่ในประเภทใดให้เลือกพฤติกรรมที่มีตัวเลขรหัสใกล้เคียงที่สุด จากพฤติกรรมประเภทที่ ๕

๒. ถ้าพฤติกรรมในเบื้องต้นของครู เป็นประเภทอิทธิพลทางตรง หรือทางอ้อมโดยสม่ำเสมออย่าเพิ่งเปลี่ยนไปบันทึกพฤติกรรมที่เป็นประเภทตรงกันข้าม จนกว่าจะมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนปรากฏขึ้น

๓. ผู้สังเกตจะต้องไม่ใช้อคติของตน หรือคำนึงถึงความตั้งใจหรือวัตถุประสงค์ของครูผู้สอนมาใช้ในการบันทึกพฤติกรรม แต่ผู้สังเกตควรจะต้องถามตนเองว่า พฤติกรรมนั้นมีความหมายต่อนักเรียนอย่างไร ในแง่ของการจำกัดหรือให้เสรีภาพแก่นักเรียน

๔. ถ้ามีพฤติกรรมเกิดขึ้นมากกว่า ๑ ประเภท ในระหว่างเวลา ๓ วินาที ให้บันทึกพฤติกรรมลงไปในทุกประเภท แต่ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นในเวลา ๓ วินาที ให้บันทึกพฤติกรรมนั้น

ชี้แจงไปอีก

๕. พฤติกรรมประเภทที่ ๒ คือการให้แนวทางแก่นักเรียน หมายถึงคำพูดของครูที่ทำให้เกิด หรือน่าจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ในนักเรียน

๖. เมื่อครูเรียกชื่อนักเรียน โดยทั่วไปผู้สังเกตจะบันทึกหมายเลข ๔

๗. เมื่อครูพูดทวนคำตอบของนักเรียน และคำตอบนั้นเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ให้บันทึก เลข ๒

๘. เมื่อครูกล่าวซ้ำความคิดเห็นของนักเรียน และแสดงการ เป็นสื่อความหมายเพียงว่า ความคิดเห็นนั้นจะได้รับการพิจารณา หรือยอมรับในการอภิปรายกันต่อไป ให้บันทึก เลข ๓

๙. ถ้านักเรียนคนหนึ่งพูดต่อจากนักเรียนอีกคนหนึ่ง โดยไม่มีการขัดจังหวะด้วยการพูดจาก ครู เลข ให้บันทึกเลข ๑๐ ลงไประหว่างหมายเลข ๔ หรือ ๘ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการ เปลี่ยนตัว นักเรียนผู้พูด

๑๐. คำพูดเช่น อืม จะ ถูกต้อง ใช่ได้ ค่อนข้าง ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างเลข ๔ สองตัว ให้บันทึก หมายเลข ๒ ลงไป

๑๑. การพูดนอกหรือชวนชั้นของครู เป็นพฤติกรรมประเภทที่ ๒ แต่ถาเป็นการตลกเพื่อ ล้อเลียน ฉากตลก หรือทำให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งต้องอับอายขายหน้า วัตถุประสงค์อยู่ในพฤติกรรมประเภทที่ ๗

๑๒. คำถามที่ครูถามเอง ตอบเอง ไม่ใช่คำถามที่แท้จริง เป็นแค่เพียง เทคนิคอย่างหนึ่งในการอธิบายของครู เท่านั้น ดังนั้นจึงควรจัดอยู่ในพฤติกรรมประเภทที่ ๕

๑๓. คำถามประเภทแนวแคบ (Narrow Questions) เป็นที่คาดหมายได้ว่าพฤติกรรม ประเภทที่ ๘ จะตามมา ถ้านักเรียนให้คำตอบเฉพาะเจาะจง และทำนายได้ว่าคำตอบจะมาในรูปใด คำตอบนั้นจะอยู่ในพฤติกรรมประเภทที่ ๘ แต่ถ้านักเรียนอธิบาย ขยายความ และอ้างหลักฐานต่าง ๆ ประกอบคำตอบของตน ผู้สังเกตควรจะเริ่มนับบันทึกหมายเลข ๔

๑๔. ในกรณีที่นักเรียนหลาย ๆ คน ตอบครูพร้อม ๆ กับ หรืออ่านดัง ๆ พร้อม ๆ กัน ตามที่ ครูสั่ง ให้บันทึกหมายเลข ๔

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการของแฟลนเดอร์สัน หลังจากได้ข้อมูลมาแล้วก็นำมาบันทึกลงใน ตารางมิติ (Matrix) เป็นตารางมีแถวตั้ง ๑๐ แถว แถวนอน ๑๐ แถว ในการบันทึกตารางมิติ ต้องนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ (Tally) เสียก่อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (Flander, 1970 : 76)

ข้อมูลดิบ

วิธีพิจารณา

๑๐		๑๐	คู่มือ ๑
๕	คู่มือ ๒	๕	
๕		๕	คู่มือ ๓
๕	คู่มือ ๔	๕	
๔		๔	คู่มือ ๕
๔	คู่มือ ๖	๔	
๒		๒	คู่มือ ๗
๑๐		๑๐	

เมื่อพิจารณาจับคู่ได้แล้ว จึงให้เข้าไปลงในตารางมิติ จะปรากฏผลดังนี้

- คู่มือ ๑ บันทึกของแถวนอน ๑๐ แถวตั้ง ๕
 คู่มือ ๒ บันทึกของในของแถวนอน ๕ แถวตั้ง ๕
 คู่มือ ๓ บันทึกของในของแถวนอน ๕ แถวตั้ง ๕
 คู่มือ ๔ บันทึกของในของแถวนอน ๕ แถวตั้ง ๔
 คู่มือ ๕ บันทึกของในของแถวนอน ๔ แถวตั้ง ๔
 คู่มือ ๖ บันทึกของในของแถวนอน ๔ แถวตั้ง ๒
 คู่มือ ๗ บันทึกของในของแถวนอน ๒ แถวตั้ง ๑๐

ตาราง ๕ ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลในตารางมิติ (Flandor, 1970 : 81)

แถวตั้ง

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
๑										
๒										บันทึก ๓ ๕-๑๐
๓										
๔								บันทึก ๕ ๑-๔		
๕				บันทึก ๔ ๑-๓	บันทึก ๓ ๑-๔					
๖										
๗										
๘										
๙		บันทึก ๒ ๑-๕								
๑๐					บันทึก ๑ ๑-๑๐					
รวม										บันทึก รวม
%										

บันทึก รวม

ตาราง ๖ ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลลงในการางมิติ โดยบันทึกเป็นความถี่
(Flander, 1970 : 78)

แถวตั้ง

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	รวม
๑											—
๒										๑	๑
๓											—
๔								๑			๑
๕				๑	๒						๓
๖											—
๗											—
๘		๑									๑
๙											—
๑๐					๑						๑
รวม	—	๑	—	๑	๓	—	—	๑	—	๑	
%											

เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาจากฐานตารางมิติ และแปลเป็นความถี่ (Tally) เรียบร้อยแล้ว
ดังตัวอย่างตามตารางที่ ๔ และตารางที่ ๕ แล้วขั้นต่อไปก็เปลี่ยนความถี่ในแต่ละช่อง เป็นร้อยละ
(Percent) ของความถี่ทั้งหมด แล้วรวมร้อยละของแต่ละแถว ทั้งแถวตั้งและแถวนอนดังตัวอย่าง
ในการางที่ ๖ และตารางที่ ๗

ตาราง ๘ ตัวอย่างการแปลความดีเป็นร้อยละ
และการรวมร้อยละของแต่ละแถว ทั้งแถวบนและแถวตั้ง

แถวตั้ง

แถวบน

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	รวม
๑											—
๒										๑๔.๒๙	๑๔.๒๙
๓											—
๔								๑๔.๒๙			๑๔.๒๙
๕				๑๔.๒๙	๒๘.๕๗						๔๒.๘๖
๖											—
๗											—
๘		๑๔.๒๙									๑๔.๒๙
๙											—
๑๐					๑๔.๒๙						๑๔.๒๙
รวม	—	๑๔.๒๙	—	๑๔.๒๙	๔๒.๘๖	—	—	๑๔.๒๙	—	๑๔.๒๙	
%											

การรวมเป็นร้อยละของแต่ละแถว ของรวมทั้งแนวกิ่งและแนวอนจะคงเท่ากัน เช่นจาก ตารางแถวบน ของ ๑๐ แถวตั้งของ ๑ ของรวม (๑๐ - ๑) ไม่มี ภูเขาขวามือ ภูเขาของ ๑๐ แถวตั้ง และของ ๑ แถวบน (๑ - ๑๐) ของรวมทางขวามือจะไม่มีเช่นกัน (เวลาเขียนเลขประจำกองถือ

แถวหน้าเป็นเลขตัวหน้า แถวตั้งเป็นเลขตัวหลังเสมอ) ต่อไปก็กลับมากูแถวหน้าของ ๑๐ ตัดกับแถวตั้งของ ๒ (๑๐ - ๒) คูณองรวมข้างกลางจะเห็นว่าได้รวม ๑๔.๒๕ % แล้วกลับไปคูณแถวตั้งของ ๑๐ กับแถวหน้าของ ๒ (๒ - ๑๐) แล้วคูณองรวมทางขวามือ จะเห็นว่า ของ ๒ - ๑๐ มีรวมได้ ๑๔.๒๕ เจนเกี่ยวกับของ ๑๐ - ๒ เช่นกัน ของอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน

เมื่อรวมความถี่ รวมร้อยละได้แล้วจึงคำนวณค่าสำคัญต่าง ๆ เช่นเวลาที่ครูพูดทั้งหมด เวลาที่นักเรียนพูดทั้งหมด การสอนเน้นเนื้อหาขนาดไหน ครูใช้วิธีพิลทางตรงทางอ้อมเป็นอัตราส่วนต่างกันอย่างใด เวลาแห่งความเจ็บความวุ่นวายมีเท่าไร อัตราส่วนการใช้คำถามของครูและนักเรียน การยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เป็นต้น โดยคำนวณเป็นร้อยละ (Persent) ออกมา

๒. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่ง เป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้ตอบคำถาม

แบบสอบถามตอนนี้เกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ โดยการให้ผู้ตอบขีดเครื่องหมายลงในช่องที่กำหนดตามที่ต้องการจะตอบ ข้อสอบถามตอนนี้แบ่งเป็น ๒ ชุด สำหรับอาจารย์มี ๑๒ ข้อ ข้อคำถามสำหรับนักศึกษามี ๘ ข้อ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอน

แบบสอบถามตอนนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเท็จจริงแบ่งเป็น ๓ ตอนคือ คำถามเกี่ยวกับวิธีสอน เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน และเกี่ยวกับกิจกรรม มีคำถามตอนละ ๒ ข้อ ตอบโดยวิธีเขียนเลขหมายประจำข้อความที่ต้องการตอบ ซึ่งมีอยู่ข้างบนคำถามลงไปท้ายคำถามนั้น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำถาม วิธีสอนต่อไปนี้ท่านเห็นว่า

๑. วิธีสอนข้อไหนเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาสอนวิชาศีลธรรม ...๒...
๒. วิธีสอนข้อไหนที่ท่านไว้หรือถูกสอนมากที่สุด .?... .

ประเภทวิธีสอน

๑. การสอนแบบบรรยาย
๒. การสอนแบบถาม - ตอบ

๓. การสอนแบบรายงาน - อภิปราย
๔. การสอนแบบสาธิต
๕. วิธีสอนแบบอื่น ๆ (โปรดระบุ)

การตอบคำถาม

เมื่อผู้สอนพิจารณาประเภทวิธีสอนแล้วเห็นว่าข้อไหนเป็นวิธีสอนที่เหมาะสม ก็นำเลขหมายข้อนั้นไปใส่ลงท้ายข้อ ๑. เช่นผู้ตอบเห็นว่าวิธีสอนแบบถาม - ตอบ เหมาะสมที่สุดก็นำเลข ๒ ไปใส่รองคำตอบข้อ ๑. และเห็นว่าวิธีสอนที่ใช้มากที่สุดคือวิธีสอนแบบบรรยาย ก็นำเลข ๑ ไปใส่รองคำตอบข้อ ๒. ดังแสดงข้างบน

การตรวจให้คะแนน

การตรวจข้อทดสอบใช้วิธีนับจำนวนความถี่ของผู้ตอบแต่ละข้อทั้งในหมวด ก. ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ และหมวด ข. ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องวิธีสอนการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และการทำกิจกรรม

การใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง โดยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจวิธีการตอบ และขอให้ตอบตามความเป็นจริงที่สุด ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ และให้ตอบด้วยความรู้สึกจริง ๆ ในส่วนที่ถามเกี่ยวกับความคิดเห็น

การดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้การสอนศีลธรรมในครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ การเตรียมตัวและทดลองวิธีปฏิบัติก่อนทำการวิจัย ทำดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมในขบวนการเรียนการสอน
๒. ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้การสอน และผลงานวิจัยจากเอกสารการวิจัยต่าง ๆ

๓. ศึกษาเครื่องมือบันทึกพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ของแผนการสอนอย่างละเอียด และปรับปรุงให้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมนำมาใช้กับการศึกษานี้ พร้อมทั้งศึกษาให้เข้าใจและฝึกให้มีความใน

การไข

๔. เตรียมตารางบันทึกพฤติกรรมไว้ก่อนที่จะมีการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมจริง ๆ
๕. เตรียมจัดหาและทดลอง เครื่องบันทึกเสียง เพื่อช่วยในการบันทึกพฤติกรรม
๖. นำเทปไปบันทึกเสียงการสอนในห้องเรียน ในขณะที่มีการเรียนการสอน การบันทึกเสียงการเรียนการสอนนี้ ทำกับทุกวิชา ไม่เฉพาะแต่วิชาศีลธรรมเท่านั้น และทำกับนักเรียนทุกระดับ
๗. นำเทปบันทึกเสียงที่บันทึกบทเรียนไว้แล้วมา เปิด แล้วฝึกการบันทึกพฤติกรรมจากเทปนั้น การฝึกแบบนี้ใช้เวลา ๑ เดือน ก่อนจะมีการสังเกตเพื่อการวิจัยจริง ๆ คือใช้เวลาระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ใช้เวลาฝึกสัปดาห์ละ ๓ วัน วันละ ๑ ชั่วโมง รวมการฝึกในระยะแรกนี้ ๔ สัปดาห์ รวม ๑๒ ชั่วโมง

๘. ระยะการฝึกจากห้องเรียนจริง ๆ ใช้สัปดาห์ที่ ๑ ถึง ๓ ของภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๑๖ ฝึกกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการทดลองจริง ๆ โดยใช้เทปบันทึกเสียงประกอบการฝึกเช่นการฝึกเพื่อการวิจัยจริง ๆ ระยะนี้ออกฝึกการใช้เครื่องมือบันทึกพฤติกรรม สัปดาห์ละ ๕ วัน คือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ใช้เวลาวันละ ๒ ชั่วโมง รวม ๓๐ ชั่วโมง เวลาในการฝึกใช้เวลาที่มีในตารางสอน

๙. การหาความเชื่อมั่น ในการสังเกตตามข้อ ๘. นี้ ได้มีการหาความเชื่อมั่นของการสังเกต วิธีหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของการสังเกต ใช้วิธีนำเทปมาเปิดและจัดแยกประเภทพฤติกรรมบันทึกลงในตารางบันทึกพฤติกรรม แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นตามสูตรของสก็อต ใช้เวลาในการหาความเชื่อมั่น ๑๒ ชั่วโมง ได้ความเชื่อมั่น ๐.๘๔

ตอนที่ ๒ การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเพื่อการวิจัย

ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเพื่อทำการวิจัยนี้ ผู้สังเกตได้เข้าไปนั่งสังเกตในห้องเรียน ขณะที่มีการเรียนการสอนศีลธรรม โดยเลือกมุมที่เหมาะสมไม่ให้รบกวนการเรียนการสอนในห้องเรียน และนำเทปไปติดตั้งบันทึกอยู่ในห้องเรียนด้วย ในขณะที่บันทึกได้ใช้นาฬิกาจับเวลาเป็นวินาที เพื่อดูเวลาที่บันทึกได้ตรง ๓ วินาที ต่อ ๑ ครั้ง

การบันทึกใช้วิธีบันทึกลงในตารางบันทึกซึ่งเตรียมไว้พร้อม บันทึกชั่วโมงละ ๒๐ นาที โดยจัดแยกประเภทพฤติกรรมทั้งของอาจารย์และนักเรียนออก ตามเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงใหม่ดังตัวอย่างการบันทึกตามตาราง ๔

ตาราง ๘ แสดงการบันทึกพฤติกรรมเป็นสัญลักษณ์ตามเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้ว

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	ใครไปอ่านหนังสือตามที่ครูแนะนำบ้าง ?	๘๑
นักศึกษา	ยกมือขึ้นหลายคน	๘๔
อาจารย์	เออ / คื	๒๐
อาจารย์	สำหรับผู้ที่ไม่ได้ไปอ่าน ควรจะได้อ่านเสีย	๒๒
อาจารย์	ผู้ที่อ่านแล้วใครอีกคะอะไรบ้าง ?	๘๒
อาจารย์	ใครก็ได้สักคนหนึ่ง ออกมาแสดงความคิดเห็น	๒๓
	เงิบไปประมาณ ๓ วินาที	๐๑
อาจารย์	วิชัย อ่านแล้วใช่ไหม ?	๔๑
นักศึกษา	อ่านแล้วครับ	๘๑
อาจารย์	ออกมาพูดอะไรให้เพื่อนฟังหน่อยซิ	๒๑
นักศึกษา	เดินออกมาหน้าห้อง	๘๔
นักศึกษา	ความคิดเห็นของผมตามที่ได้อ่านมา	๘๓
นักศึกษา	เรื่องสังกหัตถ์นี้เป็นธรรมที่มีประโยชน์จริง ๆ	๘๓
นักศึกษา	พวกเราถ้ามีธรรมหมวดนี้เพียงข้อเดียว	๘๓
นักศึกษา	คือมีเพียง ปิยะวาจา เท่านั้นเราจะไม่มี	๘๓
นักศึกษา	การทะเลาะ การขัดใจ หรือความไม่พอใจกันเลย	๘๓
นักศึกษา	จะทำให้เรายึดได้ทั้งวันที่เดียว	๘๓
นักศึกษา	ผมมีความเห็นเท่านั้นแหละครับ	๘๓
อาจารย์	พูดเขาที่	๒๐
อาจารย์	สุจิตรา เห็นอย่างไรตามที่ วิชัย เขาพูดไป	๓๓
นักศึกษา	หนูเห็นว่าถ้ามีข้อเดียวไม่ค่อยดีนัก	๘๓
นักศึกษา	เพราะบางคนพูดเพราะก็แต่เข้าใจไม่ดี	๘๓

ตาราง ๘ (ต่อ)

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักศึกษา	ก็ไม่น่าคบ เขาทำนองปากหวาน กันเปรี้ยว	๘๓
นักศึกษา	วิชัย ลูกชิ้น	๑๐
นักศึกษา	ผมไม่ได้หมายความว่าให้ซื้อเคียว	๕๑
นักศึกษา	ผมหมายความว่า ให้มีแม่เพียงข้อเดียวก็ยิ่งดี	๕๑
นักศึกษา	กว่าไม่มีเสียเลย คือถ้ามีมากกว่านี้ยิ่งดี	๕๑
อาจารย์	คนอื่น ๆ เห็นว่าอย่างไร ?	๖๓
อาจารย์	ใครมีความก๊ออย่างอื่นบ้าง ?	๖๓

ตัวเลขข้างหลังประโยคคำพูดนั้นเป็นสัญลักษณ์ ที่บันทึกงในการร่างบันทึกพฤติกรรม ๕๑ หมายถึงคำพูดที่เป็นคำถามชนิดแคบ ๆ ผู้ตอบไม่ต้องใช้ความคิดอะไร ๕๕ หมายถึงพฤติกรรมตอบสนองของนักศึกษา ซึ่งตอบสนองด้วยกิริยาอาการ ๖๐ หมายถึงคำชมเชย ให้กำลังใจของอาจารย์ต่อพฤติกรรมของนักศึกษา ๖๒ หมายถึงการให้คำแนะนำแบบคำสั่งของอาจารย์ ๘๒ หมายถึงคำถามชนิดกว้าง ๆ ที่อาจารย์ใช้ถามนักศึกษา คำตอบย่อมไม่เหมือนกัน ต่างคนต่างคิด ตัวอย่างการบันทึกพฤติกรรมลงในตารางบันทึกพฤติกรรม มีในตาราง ๘

ตอนที่ ๓ การจัดและวิเคราะห์ข้อมูล ทำตามลำดับขั้นดังนี้

๑. การพิจารณาจับคู่ เมื่อได้ข้อมูลตามที่บันทึกไว้จากตอนที่ ๒ แล้วก็นำข้อมูลนี้มาพิจารณาจับคู่เพื่อจะได้บันทึกลงในตารางบันทึกต่อไป ดังตัวอย่างข้างล่าง

ข้อมูลดิบจากการร่างบันทึก

พิจารณาจับคู่

๑๐

๑๐

๕๑

๕๑

๕๕

๕๕

๖๐

๖๐

๖๒

๖๒

คู่ที่ ๑
คู่ที่ ๒
คู่ที่ ๓
คู่ที่ ๔

ข้อมูลดิบจากตารางบันทึก

พิจารณาจับคู่

๒๒		๒๒	คู่ที่ ๕
๔๒	คู่ที่ ๖	๔๒	
๒๓		๒๓	คู่ที่ ๗
๐๑	คู่ที่ ๘	๐๑	
๔๑		๔๑	คู่ที่ ๙
๘๑	คู่ที่ ๑๐	๘๑	
๒๑		๒๑	คู่ที่ ๑๑
๘๔	คู่ที่ ๑๒	๘๔	
๘๓		๘๓	คู่ที่ ๑๓
๘๓	คู่ที่ ๑๔	๘๓	
๘๓		๘๓	คู่ที่ ๑๔
๘๓	คู่ที่ ๑๖	๘๓	
๘๓		๘๓	คู่ที่ ๑๗
๘๓	คู่ที่ ๑๘	๘๓	
๘๓		๘๓	คู่ที่ ๑๙
๒๐	คู่ที่ ๒๐	๒๐	
๓๓		๓๓	คู่ที่ ๒๑
๘๓	คู่ที่ ๒๒	๘๓	
๘๓		๘๓	คู่ที่ ๒๓
๘๓	คู่ที่ ๒๔	๘๓	
๑๐		๑๐	คู่ที่ ๒๔
๔๑	คู่ที่ ๒๖	๔๑	
๔๑		๔๑	คู่ที่ ๒๗
๔๑	คู่ที่ ๒๘	๔๑	
๒๓		๒๓	

ข้อมูลดิบจากตารางบันทึก

พิจารณาจับคู่

๒๓

๒๓

๒๓

๒๓

๑๐

๑๐

$$\left[\begin{array}{c} ๒๓ \\ ๒๓ \\ ๑๐ \end{array} \right] \text{ คู่ที่ } ๒๔$$

๒. การบันทึกข้อมูลลงในตารางมิติ (Matrix)

เมื่อพิจารณาจับคู่แล้ว นำมาลงในตารางมิติ ดังนี้

คู่ที่ ๑ บันทึกลงในตารางมิติของแนวนอน ๑๐ แนวถึง ๔๑

คู่ที่ ๒ บันทึกลงในตารางมิติของแนวนอน ๔๑ แนวถึง ๔๔

คู่ที่ ๓ บันทึกลงในตารางมิติของแนวนอน ๔๔ แนวถึง ๒๐

คู่ที่ ๔ บันทึกลงในตารางมิติของแนวนอน ๒๐ แนวถึง ๒๒

ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนหมดข้อมูล ดังแสดงในตาราง ๑๐

๓. การแปลและวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางมิติ

เมื่อบันทึกข้อมูลลงในตารางมิติแล้ว แปลข้อมูลเป็นตัวเลขลงในแต่ละช่อง (Tally)

ว่าในแต่ละช่องมีข้อมูลเท่าไร แล้วรวมข้อมูลแต่ละช่องทั้งทางขวา (แนวนอน) และข้างล่าง (แนวตั้ง)

ข้อมูลที่รวมแถวแต่ละช่องต้องเท่ากันทั้งสองด้าน

ขั้นต่อไปก็หาข้อมูลที่รวมไว้เป็นช่อง ๆ นั้นมาหาเปอร์เซ็นต์ โดยหาเปอร์เซ็นต์ของแต่ละ

ช่องก่อนแล้ว หาเปอร์เซ็นต์เป็นประเภทพฤติกรรมใหญ่ ดังแสดงในตารางที่ ๑๐

ข้อมูลต่าง ๆ ที่แปลเป็นเปอร์เซ็นต์แล้วเป็นข้อมูลที่นำไปวิเคราะห์ตามหลักการทางสถิติ

ต่อไป

[illegible]

การาง ๑๑ แสดงการแปลตารางพฤติกรรมเป็นตัวเลข เพื่อนำไปวิเคราะห์

[illegible]

การหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกต

ก่อนการสังเกตเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้ฝึกการสังเกตด้วยการเข้าไปนั่งสังเกตในห้องเรียนจริง ใช้เครื่องบันทึกเสียง ประกอบการสังเกต เมื่อบันทึกสัญญาณจากการสังเกตจริงแล้ว ก็นำเครื่องบันทึกเสียงที่บันทึกในชั่วโมงเดียวกันนั้นมาเปิด และบันทึกสัญญาณอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำไปเปรียบเทียบกับผลการสังเกตจริงจากห้องเรียน และหาค่าความเชื่อมั่นจากการสังเกตทั้ง ๒ ครั้งในชั่วโมงเดียวกันนั้น

การสังเกตเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกต ผู้วิจัยใช้เวลา ๓ สัปดาห์ ก่อนการสังเกตเพื่อการวิจัย ใช้เวลาสัปดาห์ละ ๔ ชั่วโมง รวม ๑๒ ชั่วโมง โดยใช้สูตรหาค่าความเชื่อมั่นของสก็อต (Ober, 1971 : 80) ปรากฏว่าได้หาค่าความเชื่อมั่นจากการสังเกต ๑๒ ครั้ง ๐.๘๙

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สถิติที่ใช้ในการหาอัตราส่วนพฤติกรรมของอาจารย์และนักศึกษา ในการศึกษารังนี้มา ดังนี้ (Flander, 1970 : 35)

$$\begin{aligned}
 ๑.๑ \text{ พฤติกรรมของอาจารย์} &= \frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗ x ๑๐๐}}{\text{ผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมด}} \\
 ๑.๒ \text{ พฤติกรรมของนักศึกษา} &= \frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๘ - ๙ x ๑๐๐}}{\text{ผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมด}} \\
 ๑.๓ \text{ พฤติกรรมอื่น ๆ} &= \frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑๐ x ๑๐๐}}{\text{ผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมด}} \\
 ๑.๔ \text{ พฤติกรรมการสอนโดยอ้อม} &= \frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๔ x ๑๐๐}}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}} \\
 ๑.๕ \text{ พฤติกรรมการสอนโดยตรง} &= \frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๕ - ๗ x ๑๐๐}}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}} \\
 ๑.๖ \text{ พฤติกรรมการใช้คำถามของอาจารย์} &= \frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๘ x ๑๐๐}}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 ๑.๗ \text{ ค่าถามประเภทที่ ๔.๑} &= \frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔.๑} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔.๑ - ๔.๒}} \\
 ๑.๘ \text{ ค่าถามประเภท ๔.๒} &= \frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภท ๔.๒} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภท ๔.๑ - ๔.๒}} \\
 ๑.๙ \text{ จำนวนการใช้อุปกรณ์} &= \frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภท ๕.๔} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภท ๑ - ๘}} \\
 &\text{การเขียน} \\
 ๑.๑๐ \text{ การสอน} &= \frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภท ๔.๔ และ ๕.๔} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภท ๑ - ๘}} \\
 &\text{ทางภาคปฏิบัติ}
 \end{aligned}$$

๒. การกำหนดค่าความเชื่อมั่นของ เครื่องมือ ใช้สูตรหาความเชื่อมั่นของสก็อต

(Ober, 1971 : 80)

$$\text{สูตร Reliability} = \frac{Po - Pe}{1.00 - Pe}$$

Reliability = ค่าความเชื่อมั่น

Po = การสังเกตพฤติกรรมได้ตรงกันของการสังเกตสองครั้ง

Pe = การสังเกตพฤติกรรมได้ตรงกันโดยบังเอิญ (Probability) ของการสังเกตสองครั้ง

๓. การทดสอบเกี่ยวกับทัศนคติของอาจารย์และนักศึกษา ใช้สถิติในการหาค่าคงต่อไปนี้

$$๓.๑ \text{ วิธีสอนที่ดีที่สุด} = \frac{\text{ความถี่ของข้อที่มีผู้ตอบมากที่สุด} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของผู้ตอบข้อ ๑.}}$$

$$๓.๒ \text{ วิธีสอนที่โง่มากที่สุด} = \frac{\text{ความถี่ของข้อที่มีผู้ตอบมากที่สุด} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของผู้ตอบข้อ ๒.}}$$

$$๓.๓ \text{ อุปกรณ์ที่ดีที่สุด} = \frac{\text{ความถี่อุปกรณ์ที่ผู้ตอบว่าดีที่สุด} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของผู้ตอบทั้งหมดในข้อ ๑.}}$$

$$๓.๔ \text{ อุปกรณ์ที่โง่มากที่สุด} = \frac{\text{ความถี่ของผู้ตอบว่าโง่มากที่สุด} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของผู้ตอบทั้งหมดในข้อ ๒.}}$$

$$๓.๕ \text{ กิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด} = \frac{\text{ความถี่ผู้ตอบว่าเหมาะสมที่สุด} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของผู้ตอบทั้งหมดในคำถามข้อ ๑.}}$$

$$๓.๖ \text{ กิจกรรมที่ทำมากที่สุด} = \frac{\text{ความถี่ของผู้ตอบว่าทำมากที่สุด} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของผู้ตอบทั้งหมดในคำถามข้อ ๒.}}$$

๔. การหาสัดส่วนระหว่างความถี่ของอาจารย์และนักกีฬา ใช้สูตรทดสอบหาค่าสำคัญของสัดส่วน (ถวน สายบก, ๒๕๑๕ : ๒๒๔)

$$\text{สูตร } Z = \frac{p1 - p2}{\sqrt{pq(\frac{f1}{n1} + \frac{f2}{n2})}}$$

$$p1 = \frac{f1}{n1}$$

$$p2 = \frac{f2}{n2}$$

$$f1 = \text{จำนวนคนในกลุ่มที่ ๑ ที่ตอบอย่างเดียวกัน}$$

$$f2 = \text{จำนวนคนในกลุ่มที่ ๒ ที่ตอบอย่างเดียวกัน}$$

$$n1 = \text{จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มที่ ๑}$$

$$n2 = \text{จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มที่ ๒}$$

$$P = \frac{f1 + f2}{n1 + n2}$$

$$Q = 1 - P$$

$$Z = \text{ค่าความเชื่อมั่น}$$

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- Z แทนค่าอัตราส่วนวิกฤติที่ใช้พิจารณาในตารางการแจกแจงปกติ
- % แทน เปอร์เซ็นต์ของพฤติกรรม
- TT แทนพฤติกรรมทั้งหมดของอาจารย์ที่ใช้ในการสอน (Teacher Behavior) เป็นพฤติกรรมประเภท ๑๐ - ๓๐
- SB แทนพฤติกรรมทั้งหมดของนักศึกษาที่ใช้ในการเรียน (Student Behavior) เป็นพฤติกรรมประเภท ๔๑ - ๕๔
- OB แทนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีขึ้นในระหว่างที่มีการเรียนการสอนแต่ไม่เป็นพฤติกรรมประเภทการเรียนการสอน ได้แก่พฤติกรรมประเภท ๑๑ - ๑๒ (Other Behavior)
- D แทนพฤติกรรมโดยตรงของอาจารย์ที่ใช้ในการสอนได้แก่พฤติกรรมประเภทที่ ๕๑ - ๗๐ (Direct Behavior)
- I .แทนพฤติกรรมโดยอ้อมของอาจารย์ที่ใช้ในการสอนได้แก่พฤติกรรมประเภทที่ ๑๐ - ๔๒ (Indirect Behavior)
- TNQ แทนการใช้คำถามชนิดแคบของอาจารย์ (Narrow Question) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เช่น ถามโดยใช้คำถามว่า อะไร ที่ไหน เมื่อไร
- TBQ แทนการใช้คำถามชนิดกว้าง ๆ ของอาจารย์ (Broad Question) เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ตอบได้ตามความคิดเห็น
- TTM แทนพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน (Teacher Teaching Materials) ได้แก่พฤติกรรมประเภท ๕๔
- CE แทนอัตราพฤติกรรมการสอนเนื้อหาของอาจารย์โดยการอธิบายและใช้คำถาม(Content Emphasis) ได้แก่พฤติกรรมประเภท ๔๑ - ๕๔
- AE แทนพฤติกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ (Active Emphasis) ได้แก่พฤติกรรมประเภท ๕๕, ๕๕

TN แทนพฤติกรรมการสอนที่ไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบ (Teaching Nonmaterials) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๑๐ - ๓๐ ยกเว้นพฤติกรรมประเภท ๕๔

TLB แทนพฤติกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด (All Teaching Learning Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมประเภทที่ ๑๐ - ๕๔

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ แบ่งเป็น ๒ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์หาอัตราส่วนของพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ คือพฤติกรรมของอาจารย์ พฤติกรรมของนักศึกษา พฤติกรรมอื่น ๆ

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน และการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนจากอัตราส่วนของพฤติกรรมของอาจารย์ และนักศึกษา

๑.๑ การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนของพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ตามประเภท
ย่อย

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน ๔๖ ครั้ง ปรากฏผลการวิจัยดังได้แสดงในตาราง ๑๒

ตาราง ๑๒ แสดงลำดับที่ของพฤติกรรมเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย

สัญลักษณ์	ประเภทพฤติกรรม	ลำดับที่	จำนวน	%
๕๒	ยอมรับความคิดเห็น แล้วอธิบายเพิ่มเติม	๑	๕๔๖๓	๒๓.๓๔
๔๔	นักศึกษาตอบสนองทางกิริยาอาการ รายงาน	๒	๓๔๖๔	๑๕.๐๖
๕๐	อธิบายตามเนื้อหา	๓	๒๔๔๑	๑๐.๓๙
๔๖	นักศึกษาตอบคำถามแบบ ๆ ด้วยความจำ	๔	๑๕๒๐	๘.๓๔
๐๑	ความเงิบ ความสับสน	๕	๑๔๑๘	๖.๑๖

ตาราง ๑๒ (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทพฤติกรรม	ลำดับที่	จำนวน	%
๘๓	นักกีฬาตอบคำถามกว้างด้วยความคิดอิสระ	๖	๑๔๑๐	๖.๑๒
๔๑	คำถามแคบ ๆ ของอาจารย์	๗	๑๓๑๖	๕.๖๑
๕๔	อธิบายโดยใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ	๘	๑๐๕๔	๔.๕๘
๓๖	ยอมรับความผิด แล้วอธิบายเพิ่ม	๙	๙๐๘	๓.๙๒
๔๑	นักกีฬาแสดงความคิดเห็นตามเนื้อหาวิชา	๑๐	๘๘๖	๓.๘๕
๔๒	อาจารย์ถามคำถามกว้าง ๆ	๑๑	๘๐๕	๑.๓๖
๔๓	นักกีฬาแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง	๑๒	๓๕๓	๑.๕๓
๖๓	ขอแนะนำวิธีการใหม่ ๆ	๑๖	๓๕๒	๑.๕๓
๓๑	ยอมรับความคิดเห็นสั้น ๆ	๑๓	๒๘๖	๑.๒๒
๖๑	คำสั่งสั้น ๆ ไม่อธิบาย	๑๔	๒๗๕	๑.๑๔
๘๒	นักกีฬาตอบตนเองโดยย่นถาม	๑๕	๒๓๔	๑.๐๒
๑๐	ยอมรับความรู้ลึก	๑๖	๒๒๓	๐.๙๗
๒๐	บอกขมขื่น	๑๗	๑๖๒	๐.๕๓
๖๒	สั่งโดยอธิบายประกอบ	๑๘	๑๑๗	๐.๕๑
๓๓	ยอมรับความคิดเห็นแล้วให้คนอื่นพูดเพิ่ม	๑๙	๘๔	๐.๓๖
๙๐	อาจารย์ตัดสินโดยอำนาจตัวเอง	๒๐	๗๔	๐.๓๒
๐๒	พฤติกรรมอื่น ๆ	๒๑	๕๓	๐.๒๓
๔๒	นักกีฬาตอบตนเองโดยการถาม	๒๒	๔๔	๐.๒๑
๕๓	อาจารย์อธิบายเมื่อนักกีฬาแสดงความคิดเห็นผิด	๒๒	๔๔	๐.๒๑
๓๔	อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นแล้วให้อธิบายเพิ่ม	๒๓	๓๖	๐.๑๔
๔๔	นักกีฬาแสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวาง	๒๔	—	—
	รวม	—	—	๑๐๐.๐๐

ผลการวิเคราะห์จากตาราง ๑๒ สรุปได้ดังนี้

๑. จากพฤติกรรม ๒๖ ประเภท พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนมากที่สุดได้แก่พฤติกรรมการยอมรับความคิดเห็นแล้วอธิบายเพิ่มเติมของอาจารย์ การสอนโดยอาจารย์ใช้คำพูดของอาจารย์ เพื่อให้ให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียน พฤติกรรมประเภทนี้มีร้อยละ ๒๓.๓๔ ของพฤติกรรมทั้งหมด พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนมากเป็นอันดับสองคือพฤติกรรมตอบสนองที่นักศึกษาแสดงออกเป็น กิจกรรม การปฏิบัติ การรายงาน การเรียนภาคปฏิบัติ มี ๑๕.๐๖ % การที่มีพฤติกรรมการยอมรับความคิดเห็นแล้วอธิบายเพิ่มเติมของอาจารย์มาก แสดงให้เห็นถึงการสอนที่ผู้สอนอาจจะสอนตามแบบเรียนน้อยลง แต่อาศัยความรู้ ประสบการณ์ของผู้สอนเองมากขึ้น การมีกิจกรรมประเภท ๔๔ มากแสดงให้เห็นถึงการเรียนการสอนที่นักศึกษามีส่วนร่วมมากขึ้น พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนมากเป็นอันดับ ๓ คือพฤติกรรมการอธิบายตามเนื้อหา คือการอธิบายบทเรียนตามเนื้อหาตามข้อเท็จจริง มี ๑๐.๓๗% แสดงถึงการสอนที่เน้นหนักในเนื้อหาวิชา

๒. พฤติกรรมการตอบสนองของนักศึกษาแบบสั้น เป็นการตอบสนองตามข้อเท็จจริงหรือทำตามคำสั่งโดยไม่ได้ใช้ความคิดของตนเองประกอบ มีอัตราส่วนมากเป็นอันดับ ๔ คือมี ๘.๓๔ % ของพฤติกรรมทั้งหมด แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนพอสมควร แต่เป็นไปในลักษณะแคบ ๆ ในขอบเขตจำกัด และอยู่ในกรอบของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร มากกว่าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างกว้างขวาง

๓. พฤติกรรมประเภท ๔๓ คือพฤติกรรมตอบสนองแบบกว้าง ๆ เป็นการตอบสนองตามความคิดเห็นของนักศึกษา มีอัตราส่วนมากเป็นอันดับ ๖ คือมีร้อยละ ๖.๑๒ ของพฤติกรรมทั้งหมด ข้อนี้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนการเรียนการสอนของนักศึกษา ในลักษณะที่แสดงความคิดเห็นและแสดงความคิดของตนเองมากขึ้น มีความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น และแสดงให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนให้โอกาสแก่นักศึกษาในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยอาศัยการตั้งคำถามอย่างกว้าง ๆ หรือกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

๔. พฤติกรรมประเภท ๐๑ คือพฤติกรรมเจ็บหรือความสับสน หรือพฤติกรรมอื่นที่ไม่จัดเป็นพฤติกรรมการเรียนการสอน มีร้อยละ ๖.๐๖ ของพฤติกรรมอื่นทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความสับสนของเวลาในชั่วโมงการเรียนการสอน พฤติกรรมนี้เกิดจากความเจ็บความสับสนวุ่นวาย อันแสดงถึงการปกครองห้องเพื่อดำเนินการเรียนการสอนไม่ได้ผลเต็มที่ และแสดงถึงการใช้เวลาอย่างอื่น เช่น

การจัดห้องเรียน เป็นต้นมาก ทำให้เวลาเพื่อการเรียนการสอนโดยตรงมีน้อยลง

๕. พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดแคบของอาจารย์ คือพฤติกรรมประเภท ๔๑ มีร้อยละ ๕.๓๑ มากเป็นอันดับ ๗ ของพฤติกรรมทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าอาจารย์สอนโดยใช้คำถามมากพอสมควร ซึ่งจัดเป็นการสอนโดยอ้อมอย่างหนึ่ง

๖. พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนมากเป็นอันดับ ๘ คือพฤติกรรมประเภท ๔๔ เป็นพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน โดยมีร้อยละ ๔.๕๘ ของพฤติกรรมทั้งหมด

๗. พฤติกรรมประเภท ๓๒ คือ พฤติกรรมที่อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา แล้วอธิบายเพิ่มเติมข้อความที่ยังไม่กระจ่าง มีร้อยละ ๓.๙๒ มากเป็นอันดับ ๙ แสดงถึงการที่อาจารย์แสดงพฤติกรรมสนองตอบความคิดเห็นของนักศึกษา

๘. พฤติกรรมประเภท ๔๑ คือ พฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียนในขอบเขตจำกัด มีร้อยละ ๓.๘๕ ของพฤติกรรมทั้งหมด แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน

๙. พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดกว้างของอาจารย์ เป็นพฤติกรรมประเภท ๔๒ มีร้อยละ ๑.๗๖ ของพฤติกรรมทั้งหมด คำถามชนิดนี้เป็นคำถามปลายเปิด (Open Question) เพื่อให้โอกาสแก่นักศึกษาจะได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางตามที่ปรากฏอาจารย์ได้เพียง ๑.๗๐ เปอร์เซ็นต์ นับว่ายังน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมทั้งหมด

๑๐. พฤติกรรมประเภท ๒๓ คือพฤติกรรมการแนะแนวทางและการชักชวนให้ร่วมกิจกรรม มีร้อยละ ๑.๕๓ เท่ากับพฤติกรรมประเภท ๔๓ อันเป็นพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางของนักศึกษา แต่พฤติกรรมประเภทนี้ยังมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมทั้งหมด

๑๑. พฤติกรรมประเภท ๓๑ คือ พฤติกรรมที่อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษาเพียงกล่าวซ้ำคำพูด หรือแสดงอาการอย่างอื่นว่ายอมรับ มีร้อยละ ๑.๒๒ เป็นอันดับที่ ๑๓ ของพฤติกรรมทั้งหมด

๑๒. พฤติกรรมประเภท ๒๑ คือพฤติกรรมประเภทคำสั่งของอาจารย์ ซึ่งเป็นคำสั่งที่นักศึกษาจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้เถียงใด ๆ มีร้อยละ ๑.๑๔ แสดงให้เห็นว่าการสอนระดับนี้ อาจารย์ได้ใช้คำสั่งน้อย จึงทำให้นักศึกษามีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการตอบสนองของนักศึกษาก่ออาจารย์อย่างกว้าง ๆ มีร้อยละ ๘.๓๔

๑๓. พฤติกรรมประเภท ๔๒ เป็นพฤติกรรมตอบสนองของนักศึกษา โดยการย้อนถามต่อการอธิบายหรือคำถามที่ไม่ชัดเจนของอาจารย์ มีร้อยละ ๑.๐๒ ของพฤติกรรมทั้งหมด เป็นอันดับที่ ๑๕ ในบรรดาพฤติกรรมทั้ง ๒๖ ประเภท

๑๔. พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนไม่ถึงร้อยละ ๑.๐๐ ได้แก่ พฤติกรรมการยอมรับความรู้สึกลองนักศึกษา พฤติกรรมให้คำยกย่องชมเชยของอาจารย์ต่อนักศึกษา พฤติกรรมการใช้คำสั่งโดยมีการอธิบายประกอบ พฤติกรรมการยอมรับความคิดเห็นแล้วกระตุ้นให้คนอื่นแสดงความคิดเห็น พฤติกรรมการใช้อำพรางทัศนคติ พฤติกรรมที่อาจารย์อธิบายแก้ไขเมื่อนักศึกษาแสดงความคิดเห็นมาผิดข้อเท็จจริง พฤติกรรมแสดงความคิดเห็นโดยการถามของนักศึกษา พฤติกรรมที่อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นแล้วให้อธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจน แต่พฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นริเริ่มใหม่ ๆ โดยแสดงออกผ่านทางกิจกรรมปรากฏว่าไม่มีเลย อาจเป็นเพราะว่าความคิดเห็นริเริ่มใหม่ ๆ ในเรื่องศาสนา นี้ ไม่มีใครกล้าแสดงออกก็ว่าได้

๑.๒ การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนของพฤติกรรม ของอาจารย์และนักศึกษา

ผลการศึกษาปรากฏดังตาราง ๑๓ - ๑๔

ตาราง ๑๓ เปรียบเทียบพฤติกรรมของอาจารย์และนักศึกษา

ผู้แสดงพฤติกรรม	สัญลักษณ์	จำนวนความถี่	%
อาจารย์	TT	๑๓, ๒๔๐	๕๗.๔๔
นักศึกษา	SB	๘, ๓๒๐	๓๖.๑๓
รวม		๒๑, ๕๖	๙๓.๖๑
อัตราส่วนระหว่าง TT และ SB			๑.๕๕

จากตาราง ๑๓ แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนศีลธรรมชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง อาจารย์เป็นผู้แสดงพฤติกรรมมากกว่านักศึกษา ในอัตราส่วน ๕๗.๔๔ ต่อ ๓๖.๑๓ มีอัตราส่วน (TT/SB ratio) ๑.๕๕ ผลการศึกษาข้อนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อ ๑. ที่ว่า พฤติกรรมการเรียนการสอน

พิธีกรรมปัจจุบัน อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มากกว่านักศึกษา

ตาราง ๑๔ เปรียบเทียบการใช้อิทธิพลทางตรงกับการใช้อิทธิพลทางอ้อม

ประเภทพฤติกรรม	สัญลักษณ์	จำนวนความถี่	%
การใช้อิทธิพลทางตรง	D	๔,๘๖๔	๕๒.๘๕
การใช้อิทธิพลทางอ้อม	I	๓,๓๗๒	๑๔.๖๔
รวม		๑๓,๒๓๖	๕๗.๔๙
อัตราส่วนระหว่าง D และ I			๒.๕๓

จากตาราง ๑๔ แสดงให้เห็นว่า การสอนอาจารย์ใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) มากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ในอัตราส่วน ๕๒.๘๕ ต่อ ๑๔.๖๔ ได้ค่าอัตราส่วนระหว่างอิทธิพลทางตรงกับอิทธิพลทางอ้อม (D/I ratio) ๒.๕๓

ผลการศึกษานี้สนับสนุนสมมติฐานข้อ ๒. ที่ว่า พฤติกรรมการสอนผู้สอนใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม

ตาราง ๑๕ เปรียบเทียบการใช้คำถามชนิดแคบ (Narrow Question) กับการใช้คำถามชนิดกว้าง (Broad Question)

ประเภทคำถาม	สัญลักษณ์	จำนวนความถี่ของพฤติกรรม	%
คำถามชนิดแคบ	TNQ	๑,๓๖๖	๕.๗๑
คำถามชนิดกว้าง	TBQ	๔๐๘	๑.๗๖
รวม		๑,๗๗๔	๗.๔๗
อัตราส่วนระหว่าง TNQ และ TBQ			๓.๓๔

จากตาราง ๑๕ แสดงให้เห็นว่า อัตราส่วนของการใช้คำถามแบบ และคำถามกว้างของอาจารย์ เป็น ๕.๙๐ ต่อ ๑.๙๖ ผลของการศึกษาข้อนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อ ๓.ที่ว่า คำถามของผู้สอนเป็นคำถามที่ทองการคำขอจากความจำ มากกว่าถามเพื่อให้ตอบโดยใช้ความคิด

ตาราง ๑๖ เปรียบเทียบการสอบโดยไมใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
กับการสอนโดยวิธีใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน

ประเภทการสอน	สัญลักษณ์	จำนวนความถี่	%
การสอนโดยไมใช้อุปกรณ์	TN	๑๒, ๑๘๖	๕๒.๕๑
การสอนโดยใช้อุปกรณ์	TTM	๑, ๐๕๔	๔.๕๘
รวม		๑๓, ๒๔๐	๕๗.๔๙
อัตราส่วนระหว่าง TN และ TTM			๑๑.๕๔

จากตาราง ๑๖ แสดงให้เห็นว่า อัตราส่วนระหว่างการสอนโดยวิธีไมใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนกับการสอนโดยวิธีใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนของอาจารย์เป็น ๕๒.๕๑ : ๔.๕๘ ผลการศึกษานี้สนับสนุนสมมติฐานข้อ ๔. ก็คือการสอนเพื่อเสริมสอนโดยการบรรยายไมใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนมากกว่าการสอนโดยวิธีอุปกรณ์ประกอบการสอน

ตาราง ๑๗ เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนโดยเน้นเนื้อหา กับการสอนภาคปฏิบัติ

ประเภทพฤติกรรม	สัญลักษณ์	จำนวนความถี่	%
การสอนเนื้อหา	CE	๑๐, ๗๗๑	๘๖.๗๗
การสอนภาคปฏิบัติ	AE	๓, ๔๖๘	๑๕.๐๖
รวม		๑๔, ๒๓๙	๑๐๐.๐๐
อัตราส่วนระหว่าง CE และ AE		๓.๑๑	

จากตาราง ๑๗ แสดงว่า การสอนเนื้อหาวิชามากกว่าการสอนภาคปฏิบัติ ในอัตราส่วน ๘๖.๗๗ ต่อ ๑๕.๐๖ ได้ค่าอัตราส่วนระหว่างการสอนเนื้อหากับการสอนภาคปฏิบัติเท่ากับ ๓.๑๑ จากผลการศึกษานี้ สัมพันธ์สมมติฐานข้อ ๔. คือ การสอนเนื้อหา มากกว่าสอนภาคปฏิบัติ

ตาราง ๑๘ เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนการสอนกับพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

ประเภทพฤติกรรม	สัญลักษณ์	จำนวนความถี่ของพฤติกรรม	%
พฤติกรรมการเรียนการสอน	ATLB	๒๑, ๕๖๐	๕๓.๖๑
พฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน	OB	๑, ๘๗๑	๒๓.๘๕
รวม		๒๓, ๐๓๑	๑๐๐.๐๐
อัตราส่วนระหว่าง ATLB และ OB		๑๔.๖๕	

จากตาราง ๑๘ แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน คือความง่วง ความสับสน และพฤติกรรมอื่นที่ไม่จัดอยู่ในพฤติกรรมประเภทการเรียนการสอน มีอัตราส่วน ๒๓.๘๕ ต่อ ๕๓.๖๑ ของพฤติกรรมการเรียนการสอน แสดงว่าพฤติกรรมการเรียนการสอนมีอัตราสูงกว่าพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ในตอนที่ ๒ แบ่งได้ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ วิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ตอบคำถาม
- ๒.๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอน การใช้อุปกรณ์การสอน และกิจกรรม

๒.๑ วิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ตอบคำถาม

แบบสอบถามนี้ใช้กับอาจารย์ผู้ทำการสอน หรือเคยสอนวิชาสถิติธรรม ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงมาแล้วโดยตรง เป็นอาจารย์ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน เป็นอาจารย์ที่เคยสอนวิชาทั่วไปมาแล้ว ๔ - ๖ ปี ๒ คน เคยสอนมา ๗ - ๑๐ ปี ๕ คน และเคยสอนมากกว่า ๑๐ ปี ๓ คน เคยสอนสถิติธรรมมา ๑ - ๓ ปี ๔ คน สอนมา ๔ - ๖ ปี ๓ คน และเคยสอนมานานกว่า ๑๐ ปี ๒ คน และเริ่มสอนเป็นปีแรก ๑ คน ในขณะสอนวิชาสถิติธรรม อาจารย์ทุกคนต้องทำการสอนวิชาอื่นด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา เป็นนักศึกษาชาย ๕๐ คน หญิง ๑๒๑ คน กำลังศึกษาวิชาสถิติธรรมในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงปีที่ ๑ จำนวน ๘๕ คน ปีที่ ๒ จำนวน ๘๖ คน ในจำนวนนี้ ๒๗ คน กำลังศึกษาวิชาศาสนาทั่วไป (สังคม ๑๒) ควบคู่กับ วิชาสถิติธรรม (สังคม ๑๓) ด้วย

ผลการศึกษาปรากฏดังตาราง ๑๔ - ๒๖

ตาราง ๑๔ เปรียบเทียบความสนใจในการศึกษาศาสนาของอาจารย์และนักศึกษา

ข้อสอบถาม	จำนวนสัดส่วน		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
สนใจศึกษาเป็นประจำ	๐.๖๐	๐.๑๖	๑.๑๐
ศึกษาเป็นครั้งคราว	๐.๔๐	๐.๗๔	- ๐.๕๕
ไม่สนใจศึกษาเลย	-	๐.๐๖	- ๐.๘๖

จากตาราง ๑๙ แสดงให้เห็นว่า อาจารย์มีความสนใจกีฬาเป็นประจำ มากกว่านักศึกษา อย่างไม่มีนัยสำคัญของสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์เป็นผู้หนึ่งที่สอนอยู่เป็นประจำ จึงต้องกีฬาคันควบเป็นประจำ ส่วนเด็กกีฬายังมีความว่าเป็นในการศึกษาวิชาอื่นอยู่มากจึงกีฬาวิชาที่ควรระมัดระวัง ส่วนการศึกษาเป็นครั้งคราวกับไม่สนใจกีฬา แต่นักศึกษามีมากกว่าอาจารย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ เชื่อมกันได้ทางสถิติเช่นเดียวกัน หมายความว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษา มีความสนใจในการศึกษา กีฬาเหมือนกัน

ตาราง ๒๐ เปรียบเทียบอาจารย์และนักศึกษายุคกีฬาที่ควรมาโดยเฉพาะ และผู้ที่ไม่เล่นกีฬามา

ข้อสอบถาม	สัดส่วนของผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
เล่นกีฬามา	๐.๘๐	๐.๓๓	๐.๘๖
ไม่เล่นกีฬามา	๐.๒๐	๐.๖๓	- ๐.๘๖

จากตาราง ๒๐ แสดงว่าจำนวนอาจารย์และนักกีฬาที่เล่นกีฬามาโดยเฉพาะ เช่น เล่นนันทนาการหรือออกกำลังกาย มีจำนวนไม่แตกต่างกัน และจำนวนนักศึกษากับอาจารย์ที่ไม่เล่นกีฬามา ก็มีจำนวนพอ ๆ กัน

ตาราง ๒๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นของวิชาศีลธรรม
ที่จะจัดสอนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการที่เกาหลี่สูง ของอาจารย์และนักศึกษา

ข้อสอบถาม	สัดส่วนของผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
จำเป็นมาก	๐.๕๐	๐.๘๒	๐.๖๓
ไม่จำเป็นมากนัก	๐.๑๐	๐.๑๘	- ๐.๑๓
ไม่จำเป็นเลย	-	-	-

จากตาราง ๒๑ พบว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นไม่แตกต่างกัน ในเรื่องความสำคัญ
ของวิชาศีลธรรม ในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการที่เกาหลี่สูง

ตาราง ๒๒ แสดงวิธีการศึกษาศีลธรรมของอาจารย์

วิธีการศึกษาศีลธรรม	จำนวน	%
ศึกษาจากวิทยุโทรทัศน์	๑	๑๐.๐๐
ศึกษากจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ	๒	๒๐.๐๐
ไปศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด	๒	๒๐.๐๐
ศึกษาวิธีอื่น ๆ	๑	๑๐.๐๐
รวม	๑๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๒ แสดงให้เห็นว่า อาจารย์ร้อยละ ๑๐.๐๐ ศึกษาศีลธรรมโดยการฟังวิทยุหรือ
ดูโทรทัศน์ ร้อยละ ๒๐.๐๐ ศึกษาจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ร้อยละ
๒๐.๐๐ ศึกษาโดยการท่องเที่ยวไปศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด และร้อยละ ๑๐.๐๐ ศึกษาด้วย
วิธีอื่น ๆ เช่น การฝึกหัดนั่งสมาธิด้วยตัวเองที่บ้าน

ตาราง ๒๓ แสดงจำนวนอาจารย์ที่เคยประชุม หรือสัมมนา เกี่ยวกับวิธีสอนศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การประชุมหรือสัมมนา	จำนวน	%
เคยไปร่วมประชุมสัมมนา	๔	๔๐.๐๐
ไม่เคยไปประชุมสัมมนา	๖	๖๐.๐๐
รวม	๑๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๓ จะเห็นว่าอาจารย์ที่เคยไปร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับวิธีสอนศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ ๔๐.๐๐ และอาจารย์ที่ไม่เคยไปร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับวิธีสอนศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ ๖๐.๐๐ เป็นข้อที่น่าสังเกตอย่างหนึ่ง เพราะถึงแม้ว่าอาจารย์จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสอนมานาน แต่การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับวิชาเรียนน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างหนึ่ง

ตาราง ๒๔ แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกในการสอนวิชาศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ความรู้สึก	จำนวน	%
รู้สึกพอใจในการสอน	๑๐	๑๐๐.๐๐
รู้สึกไม่พอใจในการสอน	—	—
รู้สึกเฉย ๆ	—	—
รวม	๑๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๔ แสดงว่าอาจารย์ทั้งหมด มีความพอใจในการสอนวิชาศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตาราง ๒๕ แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน

ความคิดเห็น	จำนวน	%
จำเป็นอย่างยิ่ง	๘	๘๐.๐๐
ไม่จำเป็นมากนัก	๒	๒๐.๐๐
ไม่จำเป็นต้องใช้เลย	—	—
รวม	๑๐	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๕ พบว่าอาจารย์ร้อยละ ๘๐.๐๐ เห็นว่าอุปกรณ์การสอนจำเป็นอย่างยิ่งในการสอนศิลปะ ร้อยละ ๒๐.๐๐ เห็นว่าอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาศิลปะไม่จำเป็นมากนัก ในการสอนศิลปะแก่นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

ตาราง ๒๖ แสดงจำนวนนักศึกษาที่แสดงความคิดเห็นในการจะเป็นครูสอนวิชาศิลปะ

ความคิดเห็นในการไปเป็นผู้สอน	จำนวน	%
คิดว่าจะสอนได้อย่างดี	๑๖	๘.๓๖
คิดว่าจะสอนได้พอสมควร	๑๓๕	๗๔.๙๕
ไม่คิดจะสอนวิชาศิลปะเลย	๒๐	๑๑.๖๘
รวม	๑๗๑	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒๖ พบว่านักศึกษาร้อยละ ๘.๓๖ คิดว่าจะสอนวิชาศิลปะได้อย่างดี เพื่อเรียนสำเร็จไปหาหน้าที่เป็นผู้สอนแล้ว ร้อยละ ๗๔.๙๕ คิดว่าสอนวิชานี้ได้ก็ไม่ได้ก็สอนได้ก็ไม่ได้ ร้อยละ ๑๑.๖๘ ไม่คิดจะสอนวิชานี้ น่าสังเกตจากผลการทดสอบว่านักศึกษามีความสนใจอย่างกลาง ๆ มีอัตราส่วนถึง ๗๔.๙๕ ทั้งนี้เป็นเพราะคนไทยเรามีนิสัยชอบตัวหรือมีนิสัยเกรงใจผู้อื่น

๒.๒ วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอน อุปกรณ์การสอนและกิจกรรม

การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องวิธีสอน อุปกรณ์การสอนและกิจกรรม ที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดและเห็นว่าปฏิบัติกันมากที่สุดในขบวนการเรียนการสอนคือธรรมชาติของระดับชั้นประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูง

ผลการศึกษารายงานตาราง ๒๗ - ๓๓

ตาราง ๒๗ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ที่จำนวน คณะศึกษาศาสตร์ ระดับชั้นประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูง

วิธีสอน	สัดส่วนผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
แบบบรรยาย	๐.๒๐	๐.๒๗	- ๐.๑๘
แบบถาม - ตอบ	๐.๓๐	๐.๒๐	๐.๒๘
แบบรายงาน - อภิปราย	๐.๔๐	๐.๓๕	๐.๑๐
แบบสาธิต	-	๐.๑๓	- ๐.๕๓
ชนิดอื่น ๆ	๐.๑๐	๐.๐๑	๒.๒๘*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตาราง ๒๗ พบว่าอาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบถาม - ตอบ วิธีสอนแบบรายงาน - อภิปราย และ วิธีสอนแบบสาธิต ไม่แตกต่างกัน ส่วนวิธีสอนชนิดอื่น ๆ โดยพิจารณาเองตามความเห็นนี้ อาจารย์มีความเห็นแตกต่างจากนักศึกษามากมีนัยสำคัญที่ .๐๕

ตาราง ๒๔ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับวิธีสอนที่เลือกใช้มากที่สุด
และวิธีสอนที่ถูกสอนมาก ในระดับชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง

วิธีสอน	สัดส่วนของผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
แบบบรรยาย	๐.๗๐	๐.๕๘	๐.๒๔
แบบถาม - ตอบ	๐.๑๐	๐.๑๓	- ๐.๓๐
แบบรายงาน - อภิปราย	๐.๒๐	๐.๒๗	- ๐.๑๘
แบบสาธิต	-	๐.๐๑	- ๐.๓๓
แบบอื่น ๆ	-	๐.๐๑	- ๐.๓๓

จากตาราง ๒๔ พบว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าวิธีสอนที่ไ้มากที่สุดทั้ง ๕ วิธีไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๒๕ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา
เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ที่
จะนำมาประกอบการสอนวิชาศีลธรรม ชั้นประกาศ
นิพนธ์ วิชาการศึกษาระดับสูง

ประเภทอุปกรณ์การสอน	สัดส่วนของผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
รูปภาพชนิดต่าง ๆ	—	๐.๐๖	— ๐.๘๖
รูปปั้นและฉลัคนิคมต่าง ๆ	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
วิทยุโทรทัศน์	—	๐.๐๖	— ๐.๘๖
ภาพยนตร์ ภาพสไลด์ต่าง ๆ	๐.๒๐	๐.๒๒	— ๐.๐๕
เครื่องบันทึกเสียง แถบเสียง	๐.๑๐	๐.๐๕	๐.๗๑
หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร	๐.๕๐	๐.๐๙	๓.๕๔**
หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบ	—	๐.๐๙	— ๑.๐๐
ประเพณี และ กิจกรรม	๐.๓๐	๐.๕๐	— ๐.๒๐
อุปกรณ์อย่างอื่น	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตาราง ๒๕ นักศึกษาเห็นว่า รูปภาพ วิทยุโทรทัศน์ หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบ
รูปปั้นและสลัคนิคม ภาพยนตร์ ภาพสไลด์ ประเพณี และ กิจกรรม เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสม มากกว่า
อาจารย์ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ฝ่ายอาจารย์เห็นว่า หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เป็นอุปกรณ์ที่
เหมาะสม มากกว่านักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเห็นว่า แถบเสียง เครื่องบันทึก
เสียง เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสม มีจำนวนมากกว่านักศึกษาที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง ๓๐ เปรียบเทียบสัดส่วนของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับความถี่ให้
เรื่องอุปกรณ์การสอนที่ใช้นามากที่สุด

ประเภทอุปกรณ์	สัดส่วนผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
รูปภาพ	๐.๒๐	๐.๓๐	- ๐.๒๕
รูปปั้นแกะสลัก	-	๐.๐๒	- ๐.๕๐
วิทยุโทรทัศน์	-	๐.๐๕	- ๐.๖๗
ภาพยนตร์ ภาพสไลด์	-	๐.๑๐	- ๑.๐๐
เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียง	-	๐.๐๗	- ๐.๑๘
หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร	๐.๑๐	๐.๐๘	๐.๑๑
หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบ	๐.๗๐	๐.๒๖	๑.๑๓
ประเพณี และกิจกรรมที่จัดขึ้น	-	๐.๑๑	- ๑.๒๒
อุปกรณ์อื่น ๆ	-	-	-

จากตาราง ๓๐ นักศึกษาเห็นว่า รูปภาพ รูปปั้นแกะสลัก วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพสไลด์ เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียง ประเพณี และกิจกรรม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้นามาก มีสัดส่วนมากกว่าอาจารย์ แต่ไม่นับสำคัญทางสถิติ อาจารย์เห็นว่า หนังสืออ้างอิง วารสาร นิตยสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้นามาก มีสัดส่วนมากกว่านักศึกษาแต่ไม่นับสำคัญทางสถิติ แสดงว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นในเรื่องอุปกรณ์ที่ใช้นามากไม่แตกต่างกัน

ตาราง ๓๑ เปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับความเห็น เรื่องกิจกรรมการ
สอนที่เหมาะสมที่สุด ที่จะนำมาปฏิบัติในการสอนเกิดธรรมชาติในประกาศนียบัตรวิชาการศึกษานี้สูง

ประเภทกิจกรรม	สัดส่วนผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
การฟังคำบรรยายจากอาจารย์	๐.๑๐	๐.๐๒	๑.๖๐
การฟังเทศน์	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การเชิญวิทยากรมาพูด	—	๐.๑๒	— ๐.๘๐
การเคาะและการฟังนิทาน	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
การสนทนาซักถาม	๐.๑๐	๐.๐๔	๑.๐๐
การเล่าข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การเล่าเรื่องจากประสบการณ์	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การเรียงความปากเปล่า	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเณ	๐.๑๐	๐.๐๕	๑.๐๐
การค้นคว้าจากห้องสมุด	๐.๑๐	๐.๐๓	๒.๐๐ *
การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
การสังเกตจากการรวมกิจกรรมจริงต่าง ๆ	—	๐.๐๒	— ๐.๘๖
การเล่นสมมติ เล่นละคร	—	๐.๐๓	— ๐.๖๐
การทำสมุดภาพ แผนภาพ ภาพนิ่ง ภาพสไลด์	—	๐.๐๔	— ๐.๖๗
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ	๐.๓๐	๐.๐๔	๒.๓๓ *
การฝึกหัดปฏิบัติจริง	๐.๓๐	๐.๒๐	๐.๒๘
การฝึกอบรมนอกสถานที่	—	๐.๑๒	— ๐.๔๐
การรายงาน การอภิปราย	—	๐.๐๔	— ๑.๐๐
กิจกรรมอื่น ๆ	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากการวาง ๓๑ อาจารย์เห็นว่าการค้นคว้าจากห้องสมุดและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม มีจำนวนมากกว่านักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเห็นว่าการฟังคำบรรยายจากอาจารย์ การสนทนาซักถาม การวิจารณ์ข่าว และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ การฝึกหัดปฏิบัติจริง มีจำนวนมากกว่านักเรียนแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนเห็นว่า การฟังเทป การเชยวิทยากรมาพูด การเล่าและฟังนิทาน การเล่าข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ การเรียงความปากเปล่า การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ การสังเกตจากการรวมกิจกรรมจริง การเล่นเกม เล่นละคร การทำสมุดภาพ แผนภาพ ภาพนิ่ง ภาพสไลด์ต่าง ๆ การศึกษานอกสถานที่ การรายงาน การอภิปราย และกิจกรรมอื่น ๆ ว่า เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม มีจำนวนมากกว่าอาจารย์ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง ๗ เปรียบเทียบสัดส่วนของอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องกิจกรรม
ที่ปฏิบัติกันมากที่สุดใน การเรียนการสอนที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ วิชาการศึกษาระดับสูง

ประเภทกิจกรรม	สัดส่วนผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
การฟังคำบรรยายจากอาจารย์	๐.๗๐	๐.๓๕	๐.๖๒
การฟังเทศน์	—	๐.๐๔	— ๐.๖๗
การเชิญวิทยากรมาพูด	—	๐.๐๖	— ๐.๘๖
การเล่าและฟังนิทาน	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
การอ่านหนังสือ	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
การเล่าข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การเล่าเรื่องจากประสบการณ์	—	๐.๐๓	— ๐.๖๐
การเรียงความปากเปล่า	—	๐.๐๔	— ๐.๖๗
การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การถกเถียงจากห้องสมุด	๐.๑๐	๐.๐๕	๑.๐๐
การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
การสังเกตจากการรวมกิจกรรมจริงต่าง ๆ	๐.๑๐	๐.๐๖	๐.๕๐
การเล่นสมมติ เล่นละคร	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓
การทำสมุดภาพ แผนภาพ ภาพนิ่ง ภาพสไลด์	—	๐.๐๒	— ๐.๕๐
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ	—	๐.๐๓	— ๐.๖๐
การฝึกหัดปฏิบัติจริง	๐.๑๐	๐.๐๓	๒.๐๐ *
การศึกษานอกสถานที่	—	๐.๐๔	— ๐.๖๗
การรายงาน การอภิปราย	—	๐.๑๕	— ๑.๗๔
กิจกรรมอื่น ๆ	—	๐.๐๑	— ๐.๓๓

* มีนัยสำคัญที่ .๐๕

จากการวาง ๗๒ อาจารย์เห็นว่า การฝึกหัดปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวนมากกว่านักศึกษามีนัยสำคัญที่ .๐๕ เห็นว่า การฟังคำบรรยายจากอาจารย์ การค้นคว้าจากห้องสมุด การสังเกตจากการรวมกิจกรรมจริงต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด มีจำนวนมากกว่านักศึกษา แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษาเห็นว่า การฟังเทศน์ การเจริญวิทยากรมาพูด การเล่าและฟังนิทาน การสนทนาซักถาม การเล่าข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ การเรียงความปากเปล่า การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ การเล่นสมมติ เล่นละคร การทำสมุดภาพ ภาพนิ่ง แผนภาพ ภาพสไลด์ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การศึกษานอกสถานที่ การรายงาน การอภิปราย และกิจกรรมอื่น เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติมาก มีจำนวนมากกว่าอาจารย์แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง ๓๓ แสดงสัดส่วนของข้อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ วิธีสอน
อุปกรณ์การสอน และกิจกรรมที่มีผู้ตอบมากที่สุด

ข้อสอบถาม	สัดส่วนผู้ตอบคำถาม		Z
	อาจารย์	นักศึกษา	
การสอนแบบบรรยาย — อภิปราย เป็นการสอนที่เหมาะสมที่สุด	๐.๔๐	๐.๓๕	๐.๑๐
การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ไ้มากที่สุด	๐.๓๐	๐.๕๘	๐.๒๔
หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เป็นอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมที่สุด	๐.๔๐	—	—
ประเพณี และกิจกรรม เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมที่สุด	—	๐.๔๐	—
หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบ เป็นอุปกรณ์ที่ไ้มากที่สุด	๐.๓๐	—	—
รูปภาพ เป็นอุปกรณ์ที่ไ้มากที่สุด	—	๐.๓๐	—
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด	๐.๓๐	—	—
การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด	๐.๓๐	๐.๒๐	๐.๒๘
การฟังคำบรรยายจากอาจารย์ เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด	๐.๓๐	๐.๓๕	๐.๒๒

จากตาราง ๓๓ แสดงว่า อาจารย์และนักศึกษาได้ว่าการสอนแบบบรรยายเป็นการสอนที่ไ้มากที่สุด และจำนวนผู้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไม่แตกต่างกัน วิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่า การสอนแบบบรรยาย — อภิปรายเหมาะสมที่สุด มากเป็นอันดับหนึ่ง มีอัตราส่วน

ร้อยละ ๕๐.๐๐ และ ๓๕.๐๙ ตามลำดับ วิธีสอนที่ใ้มากที่สุดทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าวิธีสอนแบบบรรยายใ้ใจมากที่สุดตรงกัน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๗๐.๐๐ และ ๕๕.๕๕ ตามลำดับ เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นต่างกัน อาจารย์จำนวนมากที่สุดเห็นว่า หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสม มีอัตราส่วนร้อยละ ๕๐.๐๐ นักศึกษาเห็นว่าประเพณี และกิจกรรมเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมที่สุด มีอัตราส่วนร้อยละ ๕๐.๓๕ อาจารย์มีส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๗๐.๐๐) เห็นว่า หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ใ้มากที่สุด ส่วนนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๓๐.๕๓) เห็นว่ารูปภาพเป็นอุปกรณ์ที่ใ้มากที่สุด

เกี่ยวกับกิจกรรมอาจารย์มีความเห็นว่า กิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด แบ่งเป็น ๒ ฝ่ายเท่ากันถือเห็นว่าการวัดกิจกรรมต่าง ๆ กับ การฝึกภาคปฏิบัติจริง มีอัตราส่วนร้อยละ ๓๐.๐๐ เท่ากัน นักศึกษาเห็นว่า การฝึกภาคปฏิบัติจริงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด มีจำนวนสูงสุดคือร้อยละ ๑๙.๕๕ กิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด ทั้งอาจารย์และนักศึกษาคอบตรงกัน มีคือร้อยละ ๗๐.๐๐ และ ๓๙.๒๕ ตามลำดับ และเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่า การฟังคำบรรยายจากอาจารย์เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด มีสัดส่วนพอ ๆ กัน คือไม่แตกต่างกัน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการ เรียนการสอนศีลธรรมในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง
๒. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีในกระบวนการเรียนการสอนศีลธรรม ว่ามีอัตราส่วนของพฤติกรรมเป็นอย่างไร
๓. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางวาจา กับพฤติกรรมอื่น
๔. เพื่อศึกษาปริมาณการใช้อุปกรณ์การสอน ในการสอนศีลธรรม
๕. เพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับ วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และกิจกรรมการสอนศีลธรรมที่เหมาะสม

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ กลุ่มตัวอย่าง เป็นอาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนดุสิต และวิทยาลัยครูจันทระเกษม แบ่งเป็น อาจารย์ ๔ คน นักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๑๖ จำนวน ๔ ห้องเรียน ๑๔๔ คน

การดำเนินการศึกษา

ดำเนินการ เป็นชั้น ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม ในกระบวนการเรียนการสอน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องที่จะทำการวิจัยและเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมทั่ว ๆ ไป
๒. เลือกและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน

ฝึกการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน

เตรียมเครื่องมือบันทึกเสียง

สำหรับบันทึกเสียงช่วยในการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม จัดเตรียมตารางบันทึกพฤติกรรม

คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สูตรคำนวณความเชื่อมั่นของสโกต

๓. ดำเนินการสังเกตเพื่อการวิจัย โดยใช้วิธีสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ของอาจารย์ ๔ คน และนักศึกษา ๑๔๔ คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้เวลาสังเกตห้องละ ๑๔ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที

๔. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดวิเคราะห์ แปลความหมาย และตรวจสอบสมมติฐาน

๕. นำข้อมูลที่ได้ออกการทดสอบ มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และแปลความหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ✓

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เครื่องมือที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของแพลนเคอร์ แบ่งพฤติกรรมออกเป็น ๑๐ ประเภทใหญ่ และ ๒๖ พฤติกรรมย่อย

๒. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและความคิดเห็นทั่วไป แบ่งเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ว่าด้วยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบปัญหา สำหรับอาจารย์ตอบมี ๑๒ ข้อ สำหรับนักศึกษาตอบมี ๔ ข้อ ตอนที่ ๒ เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และกิจกรรม เป็นคำถามเกี่ยวกับวิธีสอน ๕ ข้อ เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน ๔ ข้อ และเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน ๑๔ ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ✓

๑. สังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนในขณะที่มีการเรียนการสอนศีลธรรม และบันทึกพฤติกรรมทุกชนิดลงในตารางบันทึกพฤติกรรม โดยจดบันทึกทุก ๓ วินาที ต่อ ๑ ครั้ง

๒. ใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบ เพื่อช่วยในการบันทึกพฤติกรรมที่ออกมาเป็นเสียง

๓. ให้อาจารย์และนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ในช่วงโม่งสุดท้ายของการสังเกตการสอน แล้วรวบรวมคำตอบเหล่านั้นมาวิเคราะห์หาสถิติต่อไป

สรุปผลการศึกษา

การศึกษารังนี้ปรากฏผลดังนี้

๑. อัตราส่วนการแสดงผลพฤติกรรมของอาจารย์ต่อนักศึกษา เป็น ๕๓.๔๔ ต่อ ๓๖.๑๓
๒. อัตราส่วนการใช้วิธีเฉพาะทางตรงต่อวิธีเฉพาะทางอ้อมของอาจารย์ เป็น ๔๖.๔๕ ต่อ ๑๔.๖๔
๓. อัตราส่วนการใช้คำถามชนิดแคบต่อคำถามแบบกว้างของอาจารย์เป็น ๕.๙๖ ต่อ ๑.๓๖
๔. อัตราส่วนการใช้วิธีการสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบต่อการสอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ ของอาจารย์ เป็น ๕๖.๙๑ ต่อ ๔.๕๔
๕. อัตราส่วนการสอนโดยเน้นเนื้อหาวิชาต่อการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์ เป็น ๔๖.๓๓ ต่อ ๑๕.๐๖
๖. การศึกษารังนี้พบว่า มีพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พฤติกรรมการเรียนการสอน เป็นอัตราส่วน ๖.๓๕ ต่อ ๔๓.๖๑ ของพฤติกรรมการเรียนการสอน
๗. ประเภทของพฤติกรรมที่แสดงมาก เรียงตามลำดับความสำคัญมีดังนี้
 - ๗.๑ อาจารย์อธิบายโดยใช้คำพูดของตนเอง ร้อยละ ๒๓.๗๔
 - ๗.๒ นักศึกษาตอบสนองโดยแสดงออกทางกิริยาท่าทาง กิจกรรม ร้อยละ ๑๕.๐๖
 - ๗.๓ อาจารย์อธิบายเนื้อหาวิชาตามข้อเท็จจริง ร้อยละ ๑๐.๗๗
 - ๗.๔ นักศึกษาตอบสนองโดยการตอบคำถามสั้น ๆ ตามข้อเท็จจริง ร้อยละ ๘.๓๔
 - ๗.๕ พฤติกรรมเงียบหรือความสับสนวุ่นวาย ร้อยละ ๖.๑๖
 - ๗.๖ นักศึกษาตอบสนองโดยการตอบคำถามตามความคิดเห็น ร้อยละ ๖.๑๖
 - ๗.๗ อาจารย์ถามข้อเท็จจริง โดยใช้คำถามชนิดแคบ ร้อยละ ๕.๗๑
 - ๗.๘ อาจารย์สอนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ร้อยละ ๔.๕๔
 - ๗.๙ อาจารย์ยอมรับความคิดเห็น แล้วอธิบายเพิ่ม ร้อยละ ๓.๕๔
 - ๗.๑๐ นักศึกษาแสดงความคิดเห็นตามเนื้อหาวิชา ร้อยละ ๓.๔๕
 - ๗.๑๑ อาจารย์ใช้คำถามชนิดกว้าง ร้อยละ ๑.๓๖
 - ๗.๑๒ นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและกว้างขวาง ตามความคิดเห็นของตน

ร้อยละ ๑.๕๓

๗.๑๓ อาจารย์ใช้วิธีการกระตุ้นเชิงบวกในการรวมกิจกรรม ร้อยละ ๑.๕๓

๗.๑๔ อาจารย์ยอมรับความคิดเห็นโดยกล่าวว่าใช่ ร้อยละ ๑.๒๒

๗.๑๕ อาจารย์ใช้คำสั่งสั้น ๆ โดยไม่อธิบาย ร้อยละ ๑.๑๙

๗.๑๖ นักศึกษาตอบสนองโดยการขออนุญาต ร้อยละ ๑.๐๒

๗.๑๗ อาจารย์ยอมรับความรู้สึกละเอียดของนักศึกษา ร้อยละ ๐.๙๗

๗.๑๘ อาจารย์ยกย่องชมเชย ร้อยละ ๐.๕๓

๗.๑๙ อาจารย์ใช้คำสั่งโดยอธิบายประกอบ ร้อยละ ๐.๕๑

๗.๒๐ อาจารย์ยอมรับความคิดเห็น แล้วให้คนอื่นแสดงความคิดเห็นต่อ ร้อยละ ๐.๓๖

๗.๒๑ อาจารย์ตัดสินโดยใช้ความคิดเห็นของตนเอง ร้อยละ ๐.๓๒

๗.๒๒ เหตุการณ์รบกวนจากภายนอกห้องเรียน ร้อยละ ๐.๒๓

๗.๒๓ นักศึกษาตอบสนองด้วยการใช้คำถาม ร้อยละ ๐.๒๑

๗.๒๔ อาจารย์อธิบาย เมื่อความคิดเห็นของนักศึกษาผิดข้อเท็จจริง ร้อยละ ๐.๒๑

๗.๒๕ อาจารย์ยอมรับความคิดเห็น แล้วให้อธิบายเพิ่มเติม ร้อยละ ๐.๑๔

๗.๒๖ ไม่ปรากฏพฤติกรรมประเภทแสดงความคิดเห็นริเริ่มโดยทางกิจกรรม

๘. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมเป็นประจำ ๑๐ คน นักศึกษาที่กำลังศึกษาวิชาศีลธรรมอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒ จำนวน ๑๗๑ คน ที่ตอบแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

๘.๑ อาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าวิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดคือ วิธีสอนแบบรายงาน - อภิปราย มีอัตราส่วนร้อยละ ๔๐.๐๐ และ ๓๕.๐๙ ตามลำดับ

๘.๒ วิธีสอนที่ใช้มากที่สุดทั้งอาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นตรงกันว่า วิธีสอนแบบบรรยายใช้มากที่สุด มีอัตราส่วนร้อยละ ๓๐.๐๐ และ ๕๔.๔๔ ตามลำดับ

๘.๓ อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมที่สุด อาจารย์ร้อยละ ๔๐.๐๐ เห็นว่า ได้แก่นักเรียน วารสาร นิตยสารต่าง ๆ ส่วนนักศึกษาร้อยละ ๔๐.๓๕ เห็นว่า ประเพณีที่มีจริง และกิจกรรมที่จัดขึ้นจริงในโอกาสต่าง ๆ

๘.๔ อาจารย์ร้อยละ ๓๐.๐๐ เห็นว่า หนังสืออ้างอิงและหนังสือประกอบต่าง ๆ เป็น

อุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุด ส่วนนักศึกษาร้อยละ ๓๐.๕๓ เห็นว่า รูปภาพชนิดต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้มากที่สุด

๔.๕ อาจารย์ร้อยละ ๓๐.๐๐ เห็นว่าการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด และอาจารย์ร้อยละ ๓๐.๐๐ เท่ากัน เห็นว่าการฝึกหัดปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด นักศึกษาร้อยละ ๑๔.๕๕ เห็นว่าการฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด

๔.๖ อาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าการฟังคำบรรยายจากอาจารย์ เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติกันมากที่สุด มีอัตราส่วนร้อยละ ๗๐.๐๐ และ ๓๖.๖๘ ตามลำดับ

อภิปรายผล

๑. การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งในขณะที่มีการเรียนการสอน คือธรรม พบว่าพฤติกรรมการเรียนการสอนอาจารย์เป็นผู้แสดงพฤติกรรมมากกว่านักศึกษา มีอัตราส่วน ๕๗.๔๔ ต่อ ๓๖.๑๓ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ผลการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อีลด์ (Eloyd, 1968 : 53) ซึ่งพบว่าการเรียนการสอน ครูจะใช้คำพูดมากกว่านักเรียน และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำพูดของครูและนักเรียนที่ได้จากการบันทึกเสียง ๓๐ ชั่วโมง พบว่าอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนเป็น ๗๐ : ๒๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนปัจจุบันยังไม่ตรงกับความคิดที่ว่า "ครูเป็นผู้แนะหรือเป็นกัลยาณมิตร ส่วนการเรียนเป็นหน้าที่ของนักเรียน" (พระทวีวิสุทธิโมลี, ๒๕๑๕ : ๑๐๖) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วิธีการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะเดิม ดังที่เคยปฏิบัติกันมา หรืออาจเป็นเพราะจุดมุ่งหมายของการเรียนและการสอน ยังเน้นหนักอยู่ที่เนื้อหาตามหลักสูตรและมุ่งหวังให้ผู้เรียนสอบได้ จึงทำให้เวลาที่ใช้ในการอภิปรายปัญหาของจิต และทำกิจกรรมอื่น ๆ ลดน้อยลง

๒. เมื่อพิจารณาการใช้อิทธิพลทางตรงและทางอ้อม พบว่า อาจารย์ใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าการใช้อิทธิพลทางอ้อม มีอัตราส่วน ๔๖.๔๕ ต่อ ๑๔.๖๔ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การใช้อิทธิพลทางตรงกับทางอ้อมของอาจารย์ผู้สอนนี้ มีผลอย่างสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษา ดังที่ แฟลนเดอร์ (Flander, 1965 : 50 - 65) ได้เสนอแนะไว้ว่า ครูที่แสดงพฤติกรรมทางอ้อม (Indirect Influence) จะช่วยเสริมสร้างเจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และ ซอร์ (Soar, 1968 : 275 - 280) พบว่าการใช้อิทธิพลทางอ้อมจะช่วย

เสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ และทัศนคติให้สูงขึ้น โรแลนด์ (Roland, 1972 : 3846A) พบว่า การใช้วิธีพลทางอ้อมจะกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และกล้าแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น อัตราส่วนระหว่างการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนกับของครูเพิ่มมากขึ้น แพริช (Parrish, 1969 : 3024A) และ โจเซฟ (Joseph, 1968 : 117 - 122) พบว่า การใช้พฤติกรรมการสอนโดยอ้อมสัมพันธ์กับการใช้คำถามของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ช่วยให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนสูงขึ้น แต่ผลของการศึกษาครั้งนี้พบว่า อาจารย์ใช้วิธีพลทางตรงมากกว่าใช้วิธีพลทางอ้อม แสดงว่าการที่นักศึกษาจะมีเจตคติที่ดีขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น หรือใช้คำถามเพื่อตอบสนองต่อปัญหาของจิตมากขึ้น จะเป็นไปได้ยาก

๓. ในด้านการใช้คำถามพบว่า อาจารย์ใช้คำถามชนิดแคบ (Narrow question) มากกว่าการใช้คำถามชนิดกว้าง (Broad question) โดยมีอัตราส่วนเป็น ๘.๗๑ ต่อ ๑.๒๖ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐาน และตรงกับผลการศึกษาของอไมดอนและอไมดอน (Amidon and Amidon, 1971 : 186) ซึ่งพบว่า ครูที่สอนโดยมุ่งตำราหรือเนื้อหาจะถามคำถามชนิดแคบหรือถามข้อเท็จจริง ๕๔ % และถามคำถามแบบกว้างหรือถามให้คิด ๒ % ส่วนครูที่สอนโดยไม่มุ่งตรงตามตำราหรือเนื้อหาจะถามคำถามชนิดแคบหรือถามข้อเท็จจริง ๔๓ % ถามคำถามชนิดกว้างหรือถามให้คิด ๓๕ % และคำถามอย่างอื่น ๑๔ % การเรียนการสอนจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับการใช้คำถามทั้งของอาจารย์และนักศึกษาเป็นสำคัญ การที่อาจารย์ใช้คำถามแคบหรือถามเนื้อหาามาก แสดงถึงการสอนที่เน้นเนื้อหาหนัก เมื่อการสอนมุ่งไปที่เนื้อหาหนัก การเน้นให้ผู้เรียนรู้จักึกคิดหาเหตุผลก็จะมีปริมาณลดลง ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้แต่เนื้อหา จำเนื้อหาได้มาก แต่ความคิดพิจารณาหาเหตุผลน้อยลง อันจะเป็นผลเสียต่อการใช้ชีวิตในอนาคต

๔. ในด้านการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน พบว่าอาจารย์สอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน มากกว่าสอนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ มีอัตราส่วนถึง ๘๖.๕๑ ต่อ ๑.๔๘ จะเห็นได้ว่าการสอนที่ลดรวมในชั้นเรียนมีอัตราวิชาการที่มากขึ้นสูง อาจารย์สอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบมีอัตราส่วนสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการสอนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ ซึ่งการสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบมีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา ดังที่ เดล (Dale, 1948 : 38) กล่าวว่า การสอนโดยการบรรยายเฉย ๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้น้อยกว่าการใช้อุปกรณ์ประกอบ จากการศึกษาครั้งนี้ที่ปรากฏว่า อาจารย์ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนน้อย อาจเป็นเพราะอุปกรณ์การสอนวิชาศึกษาศาสตร์

ยากกว่าอุปกรณ์การสอนวิชาอื่น ๆ เพราะเรื่องศีลธรรมเป็นเรื่องนามธรรม แต่อย่างไรก็ตามการสอนวิชาศีลธรรม ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน

๕. ในด้านการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ พบว่าอาจารย์สอนเน้นเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ มีอัตราส่วน ๘๖.๗๗ ต่อ ๑๕.๐๖ แสดงให้เห็นว่าการสอนปัจจุบันเน้นหนักทางเนื้อหา มากกว่าผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับความคิดของหลวงประดิษฐไพฑูริย์ (หลวงประดิษฐไพฑูริย์, ๒๕๑๓ : ๖) ที่ว่า แนวการอบรมศาสนาแก่เยาวชนของเราเป็นไปในทางทฤษฎี แต่ขาดภาคปฏิบัติ เราจึงมีแต่คนเขียนนักพูดเป็นส่วนมาก แต่คนปฏิบัติหาได้ยากมาก และเมื่อการสอนของอาจารย์เน้นเนื้อหา มาก วิธีสอนและการวัดผลก็จะต้อง เน้นหนักในด้านเนื้อหาเช่นกัน โดยเหตุนี้ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาในด้านนี้จึงบกพร่องในด้านการปฏิบัติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาวิชาศีลธรรม ดังนั้นการเรียนการสอนควร เปลี่ยนมาเน้นภาคปฏิบัติให้มากขึ้น

๖. จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ปรากฏว่า มีพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งไม่จัดอยู่ในพฤติกรรมประเภทการเรียนการสอนคือพฤติกรรมประเภท ๐๑ และ ๐๒ ได้แก่ ความงีบ ความสับสนและเหตุรบกวนอื่น ๆ มีอัตราส่วน ๖.๓๘ ต่อ ๕๓.๖๑ ของพฤติกรรมประเภทการเรียนการสอน แสดงให้เห็นว่าในขณะที่มีการเรียนการสอนนั้น มีพฤติกรรมประเภทเสียผลต่อการเรียนอยู่มาก ทั้งนี้เป็นเพราะแนวการสอนของอาจารย์บางคนใช้วิธีอธิบายมาก จะต้องมีการวัดห้องให้เหมาะสม เช่น จัดโต๊ะ ม้านั่ง ให้เป็นรูปต่าง ๆ ตามความจำเป็น จึงทำให้เกิดพฤติกรรมประเภทนี้มาก

๗. พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนร้อยละสูงที่สุด ได้แก่ พฤติกรรมการอธิบายข้อเท็จจริงด้วยคำพูดของตนเอง มีอัตราส่วนร้อยละ ๒๓.๗๔ แสดงให้เห็นถึงการสอนเนื้อหา และเป็นการสอนที่อาจารย์อธิบายด้วยตัวเอง เป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมที่มีอัตราส่วนรองลงไปคือพฤติกรรมประเภทการแสดงอาการตอบสนองโดยกิริยา ท่าทาง หรือแสดงออกทางกิจกรรมของนักเรียนที่มีอัตราส่วนร้อยละ ๑๕.๐๖ ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงการร่วมกิจกรรมหรือการตอบสนองของนักเรียนที่มีปริมาณมากขึ้น การเรียนที่มีการตอบสนองมาก ย่อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาก ดังที่ แฟลนเดอร์ (Flander, 1970 : 95) กล่าวว่า การตอบสนองของนักเรียนย่อมมีผลต่อการเรียนของนักเรียนโดยตรง ส่วนพฤติกรรมประเภท ๔๔ คือ การแสดงความคิดเห็น เริ่มโดยแสดงออกทางการแสดง เช่น แสดงละคร (Dramatization) เป็นต้น หรือแสดงออกทางกิจกรรมอื่น ๆ เป็นพฤติกรรมประเภทสร้างสรรค์ไม่ปรากฏ จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพราะนักเรียนมีการแสดงออกน้อย และเพราะนักเรียนไม่มีโอกาสจัดกิจกรรมเท่าที่ควร นอกจาก

นี้ อาจเป็นเพราะวิชาศาสนาเป็นวิชาที่มหัศจรรย์อันเป็นข้อควรปฏิบัติอยู่แล้ว จึงทำให้ความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องศีลธรรมไม่ปรากฏ

๔. ผลการศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับความสนใจ และพื้นฐานทางความรู้ของอาจารย์พบว่า อาจารย์ร้อยละ ๒๐.๐๐ สนใจศึกษาศาสนาเป็นประจำ ร้อยละ ๔๐.๐๐ ศึกษาเป็นครั้งคราว สนใจศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ร้อยละ ๒๐.๐๐ ไปศึกษาด้วยตัวเองยังสถานที่ต่าง ๆ ร้อยละ ๒๐.๐๐ ศึกษาจากวิทยุโทรทัศน์ร้อยละ ๑๐.๐๐ และศึกษาโดยวิธีอื่น ๆ ร้อยละ ๑๐.๐๐ มีผู้เคยเรียนเรื่องศาสนาโดยเฉพาะร้อยละ ๔๐.๐๐ ไม่เคยศึกษามาเคยร้อยละ ๒๐.๐๐ มีผู้เคยไปร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมมาแล้ว ร้อยละ ๔๐.๐๐ ยังไม่เคยไปร่วมประชุมสัมมนา ร้อยละ ๒๐.๐๐ และอาจารย์ทั้งหมดคือร้อยละ ๑๐๐ ตอบว่ามีความพอใจในการสอนวิชาศีลธรรม ไม่ใช่สอนเพราะถูกบังคับ จากผลการศึกษาที่กล่าวมา แสดงว่าการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะดีขึ้น เพราะผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอน มีความรู้พื้นฐานในวิชาศีลธรรมมากพอสมควร รวมทั้งสนใจศึกษาเสมอด้วย นอกจากนี้ยังมีความพอใจในการสอน ไม่ใช่สอนเพราะถูกบังคับหรือสอนเพราะไม่มีใครสอน ในด้านความจำเป็นที่จะจัดสอนวิชานี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๔๐.๐๐ เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง ร้อยละ ๑๐.๐๐ เห็นว่าไม่จำเป็นมากนัก นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๔๐.๐๐ เห็นว่าควรใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนทุกครั้ง ร้อยละ ๒๐.๐๐ เห็นว่าใช้บางครั้งก็ได้ ความคิดเห็นเหล่านี้ย่อมส่งผลถึงวิชาศีลธรรมทั่วไป เพราะผู้ที่ทัศนคติต่อศีลธรรมยอมรับปฏิบัติกรต่าง ๆ เกี่ยวกับศีลธรรมได้ดีกว่าผู้ที่ไม่สนใจ (พุทธทาสภิกขุ, ๒๕๐๔ : ๔๕ - ๑๐๓)

นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาร้อยละ ๓๖.๔๔ ได้เคยศึกษาศีลธรรมมาโดยเฉพาะ ร้อยละ ๒๓.๖๖ ยังไม่เคยศึกษามา ร้อยละ ๑๖.๓๓ สนใจศึกษาศีลธรรมเป็นประจำ ร้อยละ ๓๗.๓๔ สนใจศึกษาเป็นบางครั้ง และร้อยละ ๕.๔๕ ไม่สนใจศึกษาเลย การที่เมื่อนักศึกษาสนใจศึกษาศีลธรรมประจำเพียงร้อยละ ๑๖.๓๓ นี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาเห็นความสำคัญของวิชาเอกและวิชาโท มากกว่าวิชาเลือก จึงทำให้นักศึกษาดูความสนใจในวิชาศีลธรรมซึ่งเป็นวิชาเลือก และจากผลการศึกษาครั้งนี้ปรากฏว่ามีผู้ไม่สนใจศึกษาศีลธรรมเลยร้อยละ ๕.๔๕ ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นเพราะไม่มีเวลาแล้ว ก็เป็นเพราะนักศึกษายังอยู่ในวัยหนุ่มสาว และมีทัศนคติว่า เรื่องศาสนาควรเป็นเรื่องของผู้มีอายุมาก และการนำเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนากับหลักศีลธรรมทั่ว ๆ ไปมาปะปนกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ

ไขว้เขว ดังเช่นบางคนได้ยืนยันว่าศาสนาที่รู้สึกเบื่อ แต่หาพูดเพียงว่าศีลธรรมเฉย ๆ ก็สามารถฟังต่อไปได้ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วศาสนาและศีลธรรมก็มีความหมายคล้ายกันนั่นเอง และนักศึกษาร้อยละ ๔๒.๔๖ เห็นว่าศีลธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดให้สอนในวิทยาลัยครู ร้อยละ ๑๗.๕๔ เห็นว่าวัดสอนก็ได้ ไม่สอนก็ได้ ไม่จำเป็นนัก และนักศึกษาร้อยละ ๕.๓๒ คิดว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาไปทำหน้าที่ครูสอน จะสามารถสอนศีลธรรมได้อย่างดี ร้อยละ ๗๕.๕๕ เห็นว่าถ้าให้สอนก็สอนได้ ร้อยละ ๑๑.๖๕ ไม่คิดจะสอนวิชาศีลธรรม พิจารณาตามนี้ก็จะเห็นได้ว่า ความรู้ทางศาสนศีลธรรมของนักศึกษาไม่มากพอสมควร เพราะนักศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองว่าจะสอนวิชานี้ได้เป็นอย่างดี มี ๕.๓๒ % ส่วนผู้คิดว่าสอนได้ถ้าจำเป็นมี ๗๕.๕๕ %

๕. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนระหว่างอาจารย์ และนักศึกษา ผลปรากฏว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นเรื่องวิธีสอนที่เหมาะสม กับวิธีสอนที่ใช้มากแตกต่างกัน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าวิธีสอนที่ให้ไว้เหมาะสม และใช้มากเหมือนกัน วิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดทั้งอาจารย์และนักศึกษาตอบว่าได้แก่วิธีสอนแบบรายงาน-อภิปรายมากกว่าวิธีสอนแบบอื่น ๆ คืออาจารย์ร้อยละ ๔๐.๐๐ และนักศึกษาร้อยละ ๓๕.๐๘ การสอนวิธีนี้เน้นถึงการที่นักศึกษาได้รวมกิจกรรมมากขึ้น จึงควรนำไปลองปฏิบัติดูในการสอนที่จะมีต่อไป เนื่องจากการศึกษาคครั้งนี้ ไม่ได้นักศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการ เรียนที่เกิดจากการสอนด้วยวิธีสอนที่แตกต่างกัน แต่ศึกษาเพียงแนวความคิดเท่านั้น จึงยังไม่สามารถสรุปแน่นอนได้ว่า การสอนแบบใดจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีกว่ากัน

วิธีสอนที่พบว่าใช้มากที่สุดในปัจจุบันในการสอนวิชาศีลธรรม ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าได้แก่วิธีสอนแบบบรรยาย โดยอาจารย์ร้อยละ ๗๐.๐๐ และนักศึกษาร้อยละ ๖๖.๕๐ เห็นด้วย ผลการศึกษาคครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้และผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัทนา สุรมิตรไมตรี (มัทนา สุรมิตรไมตรี, ๒๕๑๕ : ๑๔๖) และ วิชัย ฤกษนคร (วันชัย ฤกษนคร, ๒๕๑๕ : ๗๓) ที่พบว่า วิธีสอนส่วนใหญ่ของอาจารย์เป็นการบรรยาย ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าการสอนปัจจุบันยังเป็นแบบบรรยายตามเนื้อหาวิชา และข้อเท็จจริงส่วนในค่านูปกรณ์การสอน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน คืออาจารย์ร้อยละ ๔๐.๐๐ เห็นว่า หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมที่สุด ส่วนนักศึกษาร้อยละ ๔๐.๓๕ เห็นว่าประเพณีที่มีจริงในโอกาสต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมที่สุด และการที่กลุ่ม

ตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันเช่นนี้ อาจเป็นเพราะอาจารย์สอนเห็นว่า การสอนทุกครั้งจำเป็นต้องให้นักศึกษาอ่านเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นจริงตามหนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสารต่าง ๆ แล้วนำมาอภิปรายประยุกตกับหลักการที่มีอยู่ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เหมาะสม ส่วนนักศึกษานั้นมีความสนใจในงานประเพณีต่าง ๆ มากกว่า เพราะมีโอกาสดูที่จะปะทะสังสรรค์กับเหตุการณ์นั้น ๆ โดยตรง จึงทำให้นักศึกษาเห็นว่าประเพณีที่มีอยู่จริง เป็นอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมความเข้าใจเรื่องประเพณีทางศาสนาได้ดีกว่า

นอกจากนี้อาจารย์ร้อยละ ๗๐.๐๐ เป็นว่าหนังสืออ้างอิงและหนังสือประกอบต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้มากที่สุด ส่วนนักศึกษาร้อยละ ๓๐.๕๓ เห็นว่ารูปภาพชนิดต่าง ๆ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเวลาสอน อาจารย์ส่วนใหญ่จะให้รายชื่อหนังสืออ่านประกอบแก่นักศึกษา แต่นักศึกษามีเวลาไปอ่านหนังสือประกอบเหล่านั้นน้อย จึงเห็นว่าหนังสือประกอบเหล่านั้นใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนน้อย แต่เห็นว่รูปภาพที่อาจารย์นำมาแสดงให้ดูในห้องเรียนนั้น เป็นอุปกรณ์ที่ใช้มากเพราะเห็นบ่อย ๆ

ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นตรงกันว่า การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม เพราะเมื่อพิจารณาถึงผลได้อันเกิดจากกิจกรรมนี้แล้วจะมีมากกว่าการจัดกิจกรรมอื่น ๆ แต่ผลได้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอันเกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติจริงในเรื่องศีลธรรม ยังไม่มีการวิจัย จึงยังไม่สามารถระบุแน่ชัดว่า การฝึกหัดปฏิบัติจริงในเรื่องศีลธรรมจะมีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเช่นไร

ในค่านกิจกรรมที่ปฏิบัติกันมากที่สุด ทั้งอาจารย์และนักศึกษา มีความคิดเห็นตรงกันคือ อาจารย์ร้อยละ ๗๐.๐๐ นักศึกษาร้อยละ ๓๘.๒๔ เห็นว่า การฟังคำบรรยาย เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติกันมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพของห้องเรียน ห้องสมุด รวมทั้งวิธีการเรียนการสอนหลักสูตร และการวัดผล มุ่งในค่านเนื้อหาเป็นสำคัญ กิจกรรมทางอื่นจึงมีน้อย ทั้ง ๆ ที่มีความเห็นในเรื่อง กิจกรรมที่เหมาะสมเป็นไปอีกแบบหนึ่ง

ขอเสนอแนะ

ขอเสนอแนะทางการศึกษา

เนื่องจากวิชาศีลธรรมเป็นวิชาทักษะ ต้องมีความเข้าใจและปฏิบัติจนเป็นนิสัย จึงจะสำเร็จ ประโยชน์ตามต้องการ ดังนั้นจึงควรจัดการ เรื่องการสอนศีลธรรมดังนี้

๑. ครูหรืออาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรม ควรเป็นผู้มีความเข้าใจวิชาที่เป็นอย่างดี รวมทั้งมีความประพฤติที่เหมาะสมเป็นที่นับถือของคนทั่วไป จึงจะเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนวิชานี้

๒. ครูหรืออาจารย์ผู้สอน ควรเป็นผู้มีความกระตือรือร้น ไม่หาความรู้ ในเรื่องศีลธรรมอยู่เสมอ มีความสามารถในการปรับตัว เข้าใจและสามารถในการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ใจกว้างต่อการวิพากษ์วิจารณ์ เป็นคนทันสมัยพร้อมที่จะรับรู้ความคิดใหม่ มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เป็นผู้มีลักษณะประชาธิปไตยไม่ใช่เผด็จการ มีความตั้งใจจริงในการสอน

๓. ควรจัดให้มีการอบรมครูอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมรวมทั้งการประชุมสัมมนา ทั้งในด้านการสอนและการวัดผล เป็นประจำทุกปี หรือทุกภาคเรียน

๔. ควรจัดให้มีห้องศาสนาประจำในสถานศึกษา เพื่อจะได้สอนภาคปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๕. ครูอาจารย์ทุกคนในสถานศึกษา ควรให้ความร่วมมือในการสั่งสอนอบรมด้วย ไม่ใช่รับผิดชอบเฉพาะผู้สอนเท่านั้น ทั้งนี้จะเป็นการติดตามผลการสอนด้วยว่านักเรียนนักศึกษาจะปฏิบัติตามที่ได้เรียนมาหรือไม่

๖. สถานศึกษาควรจัดให้มีกิจกรรมภาคปฏิบัติตามโอกาสที่จะทำได้ เช่น พิธีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฟังเทศน์ หรือทำบุญ ในโอกาสต่าง ๆ โดยให้นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติเอง ครูอาจารย์เป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น

๗. สถานศึกษาควรถือว่าการอบรมด้านศีลธรรมหรือจริยศึกษามีความสำคัญ เช่น เกี่ยวกับการอบรมด้านวิชาการ หรือพุทธศึกษา ทัศนศึกษา และ พลศึกษา

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

๑. ควรได้ศึกษาค้นคว้ากับนักเรียนนักศึกษาระดับอื่น ๆ เช่น ระดับประถม มัธยม จนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อทราบความแตกต่าง และความเหมาะสมในการเรียนการสอนศีลธรรม

๒. การนำเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมนี้ไปใช้ ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และกลุ่มตัวอย่าง

๓. ควรนำเครื่องมือชนิดอื่นมาใช้ควบคู่กับการใช้เครื่องมือนี้ด้วย เช่น แบบสอบถามวัดเจตนคติต่อการเรียนการสอน หรือแบบสอบถามบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ของอาจารย์และนักศึกษา

๔. ควรศึกษาเปรียบเทียบการสอนศีลธรรมในระดับต่าง ๆ โดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของระดับนั้น ๆ ประกอบด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- จำนวน วิมลสืบ การสำรวจความสนใจ และทัศนคติต่อพุทธศาสนาของ เด็กวัยรุ่น ในจังหวัด
นนทบุรี วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘, ๖๘ หน้า
- นพพร อุดมพันธ์ ความสนใจและทัศนคติของ เยาวชนต่อพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ ค.บ.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๖, ๑๒๒ หน้า
- นวลผจง เกวตเวช พุทธศาสนากับการแนะแนว วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๐๐, ๑๐๒ หน้า
- ประเสริฐ จริยานุกุล การใช้ Interaction Analysisวิเคราะห์การสอนของนักเรียนฝึกสอน
ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา โดยการสังเกตด้วยระบบ The Reciprocal Category
System วิทยานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษาระสาณมิตร ๒๕๐๕, ๕๕ หน้า
- มุสกี โยวินทวี สำรวจความเข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
ม.ศ.๔ สายอาชีพ (แผนกพาณิชยการ) วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘,
๗๒ หน้า
- พัชรา เอกภาพเท ความเชื่อและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน-
ต้น วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๒, ๒๐๐ หน้า
- พุทธทาสภิกขุ บรมธรรม ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พร ๒๕๑๔, ๘๖๔ หน้า
- เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ การสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนคร
วิทยานิพนธ์ ค.บ. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓, ๑๔๐ หน้า
- ภิญโญ บัวทอง ความสนใจและทัศนคติของนักเรียนต่อพุทธศาสนา ในชั้นเตรียมอุดมศึกษา
วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๓, ๗๒ หน้า
- ภิญโญ กริ่งหงส์ ทัศนคติและความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาต่อพุทธศาสนา วิทยา-
นิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๑, ๑๐๒ หน้า

มัทนา สุรมิตรไมตรี การศึกษาวเคราะห์และประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาการ-
ศึกษางานรายวิชาในหลักสูตร กต.บ. ปริญญาโท กต.บ. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๑๖, ๒๕๕ หน้า

บุผา อานันทสิทธิ์ การศึกษาค้นคว้าแบบสืบสวน สอบสวน (Active inquiry) ในวิชา
วิทยาศาสตร์ที่ปลูกความคิดแบบสืบสวน ความฉับไวทางการเรียน และความรู้ที่รับนิเทศ
ปริญญาโท กต.บ. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ๒๕๑๕, ๑๕๐ หน้า

ราศรี ทองสวัสดิ์ การอบรมปฐกฐนและพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ใน
ทัศนคติของครู วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๓, ๕๕ หน้า

วรารมณ รัชโยธาส การสังเกตและวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ แบบสืบสวน -
สอบสวน และการสร้างโครงงานการสอน ปริญญาโท กต.บ. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๑๕, ๑๕๑ หน้า

วันชัย ฤทธิสาร การศึกษาวเคราะห์และประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาการ-
ศึกษางานรายวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ปริญญาโท กต.บ. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๑๕, ๒๓๕ หน้า

วันเพ็ญ วิชัยกำ การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชา และต่างชั้น ที่มีต่อพุทธ-
ศาสนา ปริญญาโท กต.บ. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ๒๕๑๕, ๖๕ หน้า

สมพร เพชรพิชิต วิธีสอนปฐกฐน โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๑๕, ๕๐๐ หน้า

สลิลลา วรรณจิณริยา การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อศาสนา วิทยานิพนธ์
ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๖, ๘๐ หน้า

สาคร นิปรียาย การสังเกตและวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอน ในแนวสืบสวน -
สอบสวน กับการสอนแบบเดิมของนักเรียนฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยา-
นิพนธ์ กต.บ. วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ๒๕๑๖, ๒๓๖ หน้า

อังคณา กันตศิริตานนท์ สถิติวิทยาทางการศึกษา วัฒนาพานิชการพิมพ์ ๒๕๑๕, ๒๓๖ หน้า

- Amidon, Edmund and Flanders, Ned A., "The Effect of Direct and Indirect Teacher Influence on Dependent Prone Students Learning Geometry," in Interaction Analysis : Theory Research and Application, PP.210 - 216, Addison - Wesley Publishing Company, Massachusett, 1967.
- Amidon, Edmund and Giammatheo, Michael, "The Verbal Behavior of Supervisor Elementary Teacher," Interaction Analysis, PP.186 - 188, Addison-Wesley Publishing Company, Massachusett, 1967.
- Blankenship, Martha Lee Donabue, "The Use of Microteaching with Interaction Analysis as a Feedback System for Improving Questioning Skills," Dissertation Abstracts, 32 (2) 1971 : 816A.
- Carrison, Ronal Joseph, " Comparison of Verbal Behavior of Teachers and Pupils in Lesson Designed to Achieve Creative Response," Dersertation Abstracts, 32 1971 : 818A.
- Clegg, Ambrose A, Jr., editor, "Classroom Questions" The Encyclopedia of Education, Vol. 2, PP. 183 - 190, The Macmillan Company and & The Free Press, 1971.
- Dale, Edgar, Audio - Visual Method in Teaching, The Dryden Press New York, 1948, 534 PP.
- / Eloyd, William D., "Do Teachers Talk too Much ?" The Instructor October, 1968, 174 PP.
- / Flanders, Ned A., Analyzing Teaching Behavior, Addison - Wesley Publishing Company, Massachusett, 1970, 448 PP.
- Gange, N.L., "Paradigms for Research on Teaching," Handbook of Research on Teaching, edited by N.L. Gange, Rand Me Nally Company, Chicago, 1963, PP1 94 - 141, 248 - 249
- Hough, John B., and Dunean, James K., Teaching Description and Analysis, Addison - Wesley Publishing Company, Massachusett, 1970, 445 PP.
- Hough, John B., and Amidon, Edmund, "Behavioral Change in Student Teachers" in Interaction analysis : Theory, Research and Application, PP.307 - 314 Addison - Werley Publishing Company, Massachusett, 1967.
- Jalbert, Elizabeth Lynch, "The Effectiveness of Training in the Evaluation of Classroom Instruction in Student Teaching," The Journal of Education Research, 60 (3) November, 1966 PP. 130 - 135.
- Kilpatrick, William Heard, Philosophy of Education, The Macmillan Company, New York, 1951.
- Le Sheir, William S.S.R., "The Use of Interaction Analysis in BSCS Laboratory Block Classroom," The Journal of Teacher Education, XVII, 1967, PP1 439 - 445

- Masla, John A., "The Effect of Instruction in Interaction Analysis on the Verbal Inquiry Pattern of Elementary Science Method Students," Desertation Abstracts, 29, 1969 : 3502 A.
- Ober, Richard L., Bentley, Ernest L., and Miller, Edith, Systematic Observation of Teaching, Prentice - Hall, Inc., Englewood Clifts, New Jersey. 1971.
- Pankrat, Roger, "Verbal Interaction Pattern in the Classroom of Selected Physics Teachers," in Interaction Analysis : Theory Research and Application, PP. 189 - 201, Addison - Wesley Publishing Company, Massachusett. 1967.
- ✓ Parrish, Hayne H., "A Study of the Effects of Inservice Training in Interaction Analysis on the Verbal Behavior of Experienced Teacher," Desertation Abstracts, 29, 1967 : 3024 A.
- Richard, Samuel B., Principle of Statistical Analysis, The Ronald Press Company, New York. 1957 : 491 PP.
- ✓ Roland, Mark Valentino, "Modification of Teacher and Pupil Classroom Behavior Through Training with an Instrument for Classroom Analysis Indicators of Quality," Desertation Abstracts, 32(2), 1972 : 3846A.
- ✓ Soar, Robert S., "Optimum Teacher Pupil Interaction for Pupil Growth" Educational Leadership, 26, 1968, PP. 275 - 280.
- Storile, Theodore, "Selected Characteristic of Teacher Whose Verbal Behavior is Influence by Influence an In - Service Course in Interaction Analysis," Desertation Abstracts, 27, 1962 : 3941 A.
- Urlicch, Michael J., " The Effect of Verbal Interaction on the Achievement of Specific Skill in the Introduction College Chemistry Laboratory," Dissertation Abstracts, 32, 1971 : 1362 A.

អាគដេវា

ភាគប្រាំ ក.

64524

กุ่มตัวอย่างหมายเลข ๑ การสังเกต ๑๔ ครั้ง วิทยาลัยครูนครปฐม

[illegible]

[illegible]

मन्त्रालय = ५००

TT 53.83

D 27.48

TNQ 11.77

TN 51.59

CE 80.24

OB 7.17

SB 39.00

I 26.35

TBQ 4.56

TTM 2.24

AE 12.60

ATLB 92.83

กุ่มควายหางเขาเลข ๓ การสร้างแก่ง ๑๔ การ
ตารางขมูต ๗ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

[illegible]

การหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสูตรของสก็อต (Scott's Reliability) ค่าความเชื่อมั่น ซึ่งเชื่อถือได้คือ ๐.๘๕

การหาความเชื่อมั่นของการสังเกตพฤติกรรมการสอน โดยวิธี Intra and Inter - observer Reliability หาโดยใช้สูตร Scott Coefficient (Ober, 1971 : 80)

$$\text{สูตรที่ใช้ Reliability} = \frac{Po - Pc}{1.00 - Pc}$$

Po หมายถึงอัตราส่วนของ Probability ของการสังเกตพฤติกรรมใดตรงกันของการ สังเกตสองครั้ง

Pc หมายถึงอัตราส่วนของ Probability ของการสังเกตพฤติกรรมใดตรงกันที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญของการสังเกตสองครั้ง

Pe หาได้จากสัดส่วนของความถี่ของพฤติกรรมที่มีจำนวนสูงสุด และลดลงมาโดยเลือก จากการสังเกตครั้งใดครั้งหนึ่งก็ได้ นำค่าทั้ง ๒ มาบวกกันแล้วสองแล้วรวมกัน ค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการคำนวณจะเป็นของผู้สังเกตที่เราเลือกความถี่สูงสุด และลดลงมาในการหาค่า Po

การคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยการรวบรวมพฤติกรรมที่บันทึกไว้ในแต่ละ Category ของ การสังเกตสองครั้ง แล้วหาผลต่างระหว่างจำนวนร้อยละของพฤติกรรมในแต่ละ Category ของ การสังเกตทั้งสองครั้ง หากค่า Po และ Pc แล้วคำนวณหาความเชื่อมั่นของการสังเกต Po หาได้ จากผลต่างระหว่าง ๑.๐๐ และค่ารวมของผลต่างระหว่างจำนวนร้อยละของพฤติกรรม ของการ สังเกตทั้งสองครั้ง ตัวอย่างการหาความเชื่อมั่นของผู้วิจัย มีในตารางหน้าต่อไป

ตารางแสดงการหาค่าความเชื่อมั่น

สัญญาณ ของพฤติกรรม	การสังเกต ในห้อง	การสังเกต จากเทป	ผลทางระหว่างการสังเกต
๑๐	๑.๘	๑.๒	๐.๖
๒๐	๐.๙	๐.๙	—
๓๑	๒.๗	๒.๑	๐.๖
๓๒	๓.๕	๓.๗	๐.๒
๓๓	๑.๐	๑.๔	๐.๔
๓๔	—	—	—
๔๑	๖.๕	๗.๔	๐.๙
๔๒	๐.๖	๐.๖	—
๕๑	๑๒.๘	๑๒.๖	๐.๒
๕๒	๓๑.๔	๓๐.๔	๑.๐
๕๓	.๐๘	—	๐.๐๘
๕๔	๕.๑	๕.๘	๐.๗
๖๑	๒.๓	๒.๕	๐.๒
๖๒	๐.๔	๐.๔	—
๖๓	๐.๕	๑.๔	๐.๙
๗๐	—	—	—
๘๑	๑๐.๖	๑๐.๕	๐.๑
๘๒	๐.๘	๑.๘	๑.๐
๘๓	๒.๐	๒.๕	๐.๕
๘๔	๔.๙	๔.๓	๐.๖
๙๑	๓.๖	๓.๘	๐.๒

สัญญาบัตร ของพฤติกรรม	การสังเกต ในห้อง	การสังเกต จากเทป	ผลต่างระหว่างการสังเกต
๔๒	๑.๘	๑.๑	๐.๗
๔๓	๐.๒	๐.๒	—
๔๔	—	—	—
๐๑	๕.๘๒	๕.๔๐	๐.๔๒
๐๒	๐.๘	—	๐.๘
รวม	๑๐๐.—	๑๐๐.—	๑๐.๑๐

ความเชื่อมั่น ๐.๘๘

การหาความเชื่อมั่น

$$P_o = 1.00 - 0.101$$

$$= 0.899$$

$$= 0.90$$

$$P_e = (0.31)^2 + (0.13)^2$$

$$= 0.0961 + 0.0169$$

$$= 0.1130$$

$$= 0.11$$

$$\text{Reliability} = \frac{P_o - P_e}{1.00 - P_e}$$

$$= \frac{0.90 - 0.11}{1.00 - 0.11}$$

$$= \frac{0.79}{0.89}$$

$$= 0.887$$

$$= 0.89$$

ตัวเลขที่แสดงคือเป็นอัตราส่วนร้อยละ

ตารางข้อมูล

แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับวิธีสอน เป็น เปอร์ เซนต์

ประเภทการสอน	วิธีสอนที่เหมาะสม	วิธีสอนที่ใช้มาก
๑. การสอนแบบบรรยาย	๒.๐๐	๓๐.๐๐
๒. การสอนแบบถาม - ตอบ	๓๐.๐๐	๑๐.๐๐
๓. การสอนแบบรายงาน - อภิปราย	๔๐.๐๐	๒๐.๐๐
๔. การสอนแบบสาธิต	—	—
๕. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	๑๐.๐๐	—
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

การางขอมูล

แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนเป็นเปอร์เซ็นต์

ประเภทอุปกรณ์การสอน	อุปกรณ์ที่เหมาะสม	อุปกรณ์ที่ใช่มาก
๑. รูปภาพนิทานต่าง ๆ	—	๒๐.๐๐
๒. รูปปั้นแกะสลักนิทานต่าง ๆ	—	—
๓. วิดยูโทรทัศน์	—	—
๔. ภาพยนตร์ ภาพสไลด์ต่าง ๆ	๒๐.๐๐	—
๕.๖ เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียง	๑๐.๐๐	—
๖. หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่าง ๆ	๔๐.๐๐	๑๐.๐๐
๗. หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบต่าง ๆ	—	๗๐.๐๐
๘. ประเพณีที่จริง และกิจกรรมที่จัดขึ้นจริง ในโอกาสต่าง ๆ	๓๐.๐๐	—
๙. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	—	—
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางข้อมูล

แสดงจำนวนอาจารย์ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมเป็นเปอร์เซ็นต์

ประเภทกิจกรรม	กิจกรรมที่เหมาะสม	กิจกรรมที่ปฏิบัติมาก
๑. การฟังคำบรรยายจากอาจารย์	๑๐.๐๐	๗๐.๖๐
๒. การฟัง เทป	—	—
๓. การเชิญวิทยากรมาพูด	—	—
๔. การ เค้าและฟังนิทาน	—	—
๕. การสนทนาซักถาม	๑๐.๐๐	—
๖. การเล่าข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ	—	—
๗. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์	—	—
๘. การเรียงความปากเปล่า	—	—
๙. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ	๑๐.๐๐	—
๑๐. การค้นคว้าจากห้องสมุด	๑๐.๐๐	๑๐.๐๐
๑๑. การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้	—	—
๑๒. การสังเกตจากการรวมกิจกรรมจริงต่าง ๆ	—	๑๐.๐๐
๑๓. การเล่นสมมติ เล่นละคร	—	—
๑๔. การทำสมุดภาพ แผ่นภาพ ภาพนิ่ง ภาพสไลด์ต่าง ๆ	—	—
๑๕. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ	๓๐.๐๐	—
๑๖. การฝึกหัดปฏิบัติจริง	๓๐.๐๐	๑๐.๐๐
๑๗. การศึกษานอกสถานที่	—	—
๑๘. การรายงานการอภิปราย	—	—
๑๙. กิจกรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ)	—	—
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางข้อมูล

แสดงจำนวนนักศึกษาผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับวิธีสอนเป็นเปอร์เซ็นต์

ประเภทการสอน	วิธีสอนที่เหมาะสม	วิธีสอนที่ใช้มาก
๑. การสอนแบบบรรยาย	๒๖.๕๐	๕๘.๔๘
๒. การสอนแบบถาม - ตอบ	๑๔.๘๘	๑๒.๘๓
๓. การสอนแบบรายงาน - อภิปราย	๓๕.๐๔	๒๖.๕๐
๔. การสอนแบบสาธิต	๑๖.๕๖	๑.๑๓
๕. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	๑.๑๓	๐.๕๘
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางข้อมูล

แสดงจำนวนนักศึกษาผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนเป็น เปอร์เซนต์

ประเภทอุปกรณ์การสอน	อุปกรณ์ที่เหมาะสม	อุปกรณ์ที่ไว้มาก
๑. รูปภาพชนิดต่าง ๆ	๖.๘๓	๓๐.๘๑
๒. รูปปั้นแกะสลักชนิดต่าง ๆ	๐.๕๘	๑.๗๕
๓. วิดุมโทรทัศน์	๖.๘๓	๔.๖๘
๔. ภาพยนตร์ ภาพสไลด์ต่าง ๆ	๒๖.๒๒	๔.๔๔
๕. เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียง	๕.๒๖	๗.๐๒
๖. หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่าง ๆ	๘.๗๗	๔.๓๖
๗. หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบต่าง ๆ	๔.๓๖	๒๕.๗๓
๘. ประเพณีที่แท้จริง และกิจกรรมที่จัดขึ้นจริง ในโอกาสต่าง ๆ	๔๐.๓๕	๑๑.๑๑
๙. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	๐.๕๘	—
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางข้อมูล

แสดงจำนวนนักศึกษาผู้ตอบคำถาม เกี่ยวกับกิจกรรมเป็นเปอร์เซ็นต์

ประเภทกิจกรรม	กิจกรรมที่เหมาะสม	กิจกรรมที่ปฏิบัติมาก
๑. การฟังคำบรรยายจากอาจารย์	๒.๓๔	๓๕.๑๘
๒. การฟัง เทป	๑.๗๕	๓.๕๑
๓. การเชิญวิทยากรมาพูด	๑๒.๒๘	๕.๘๕
๔. การเล่าและฟังนิทาน	๐.๕๘	๑.๑๗
๕. การสนทนาซักถาม	๔.๐๔	๑.๑๗
๖. การเล่าข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ	๑.๗๕	๑.๗๕
๗. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์	๑.๗๕	๒.๕๒
๘. การเรียงความปากเปล่า	๒.๓๔	๓.๕๑
๙. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ	๔.๖๘	๒.๓๔
๑๐. การค้นคว้าจากห้องสมุด	๒.๕๒	๔.๖๘
๑๑. การสัมภาษณ์ผู้มีความรู้	๑.๑๗	๐.๕๘
๑๒. การสังเกตจากการรวมกิจกรรมจริงต่าง ๆ	๒.๔๖	๒.๔๖
๑๓. การเล่นเกม เล่นละคร	๒.๕๒	๐.๕๘
๑๔. การทำสมุดภาพ แผนภาพ ภาพนิ่ง ภาพสไลด์ต่าง ๆ	๓.๕๑	๑.๗๕
๑๕. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ	๔.๓๖	๒.๕๒
๑๖. การฝึกหัดปฏิบัติจริง	๑๔.๘๘	๒.๕๒
๑๗. การศึกษานอกสถานที่	๑๒.๒๘	๓.๕๑
๑๘. การรายงานการอภิปราย	๔.๓๖	๑๔.๖๒
๑๙. กิจกรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ)	๐.๕๘	๐.๕๘
รวม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างการสอนและการใช้สัญลักษณ์เฉพาะ
 แผนพฤติกรรมของอาจารย์และนักศึกษา บทเรียน
 เรื่อง พระราชาธรรม วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ กรุงเทพมหานคร
 สอนเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๒

ผู้สังเกตพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	ต่อไปเราจะพูดถึงเรื่องพระราชาธรรมต่อไป	๕๑
	พระราชาธรรมแปลว่าธรรมะสำหรับผู้ครองเรือน	๕๑
	แบ่งออกเป็น ๔ ประการ	๕๑
	ได้แก่ สัจจะ หมด ขันติ จาคะ	๕๑
	สัจจะ แบ่งออกเป็น ?	๔๐
นักศึกษา	๕ อย่าง	๔๑
อาจารย์	หนึ่ง ?	๔๐
นักศึกษา	สัจจะในหน้าที่	๔๐
	สัจจะในการทำงาน	๔๐
	สัจจะในเวลา	๔๐
	สัจจะในบุคคล	๔๐
	สัจจะในความดี	๔๐
	++ ++ ++ (ความเจียม)	๐๐
อาจารย์	ข้อสอง หมด มีความหมาย ?	๔๐
นักศึกษา	๓ อย่าง	๔๑
อาจารย์	หนึ่ง ?	๔๐
นักศึกษา	ความหมายในแง่ความพยายาม	๔๐
	ในแง่ความบากบั่น	๔๐
	ในแง่ความอดทน	๔๐

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	ขอสาม ชันติ ?	๔๑
นักศึกษา	คือความอดทน	๔๑
อาจารย์	จากะ ?	๔๑
นักศึกษา	ความเสียดละ	๔๑
อาจารย์	ความเสียดละ	๓๑
	มี ก. เสียดละ ?	๔๑
นักศึกษา	วัตถุ	๔๑
อาจารย์	ข. เสียดละอะไร ?	๔๑
นักศึกษา	อารมณ์	๔๑
อาจารย์	ฉันนี้ครูยังขาดอยู่นิดหนึ่ง	๕๑
	การ เสียดละเป็นเรื่องสำคัญกว่า	๕๒
	การ เสียดละให้ใคร นี่เป็นสิ่งที่สำคัญที่เดียว	๕๒
	เพราะฉะนั้นขอเติมสักนิดหนึ่งว่า	๕๒
	ที่เราเสียดละหรือเรียกว่าจากะนี้เสียดละให้ใคร	๕๒
	เสียดละอย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้องสมควร	๕๒
	การ เสียดละนั้น แบ่งออกได้ดังนี้	๕๑
	๑. เสียดละเพื่อความสุขของครอบครัว	๕๑
	เช่นเราสละเงินซื้อของใช้เพื่อบำรุงความสุขในบ้าน	๕๒
	ซื้อตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ แก้อันนอน เสื่อ	๕๒
	ใหญ่กล้านอนเพื่อความสุขของคนในบ้าน	๕๒
	นี่ก็เป็นหน้าที่ของพ่อบ้านแม่เรือนเช่นกัน	๕๒
	๒. การ เสียดละให้แก่บริวารชน	๕๑
	++ ++ ++	๐๑
	การบวช เช่น ญาติ พี่น้อง	๕๑
	ไถ่แก้ของขวัญในวันเกิด วันแต่งงานของเขา	๕๒

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	หรือดูแลในยามเจ็บไข้ได้ป่วย	๕๖
	๓. เสียสละให้แก่มิอุปการะคุณ	๕๑
	ได้แก่บิดามารดา ครู อาจารย์ รวมทั้งผู้คุณอื่น ๆ	๕๑
	การสละเช่นนี้ได้แก่การสละเวลาและแรงงาน	๕๖
	ไปช่วยกิจธุระ หรือสละทุนทรัพย์ช่วยในยามเจ็บป่วย	๕๖
	มีเหมือนกันที่ถูกภัยไข้เจ็บเวลานี้ เวลาครูอาจารย์	๕๖
	เจ็บป่วยไปนอนโรงพยาบาล ก็เอาเงินรวยสอรรวย	๕๖
	อะไรแล้วแต่ตามอัธยาศัยของตนไปช่วย	๕๖
	นี่ไม่ใช่แนะแนวให้มาช่วยอาจารย์นะ	๕๐
	บอกให้ฟัง ก็ควรจะไม่วางสละอะไร อย่างไร	๕๖
	อย่างนี้ก็ได้ให้เหมือนกัน	๕๖
	เวลาเจ็บป่วยนี้ท่านอยู่โรงพยาบาล	๕๖
	บางทีหาย ๆ วั เขาก็เป็นหมื่นที่เดียว	๕๖
	เราก็ช่วยกันคนละเล็กละน้อย	๕๖
	ไม่ใช่ช่วยกันเฉพาะเวลาตายไปแล้วเท่านั้น	๕๖
	๔. เสียสละในทางศาสนา	๕๑
	ข้อนี้ได้แก่การ เสียสละเพื่อสร้างโบสถ์ วิหาร	๕๖
	สะพาน ภูมิ หอระฆัง สุสาน เป็นต้น	๕๖
	เป็นการ เสียสละเพื่อทางศาสนา	๕๖
	๕. เสียสละให้แกชาติบ้านเมือง	๕๑
	++ ++ ++	๐๑
	ข้อนี้ของเราที่เดินทางไปสด ๆ ร้อน ๆ	๕๖
	ได้แก่สละกาย ชีวิตในยามสงคราม	๕๖
	ของเราเป็นสงครามภายในประเทศ	๕๖

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	รวมถึงการสละทรัพย์เพื่อซื้ออาหาร	๕๖
	สละแรงเพื่อยกอนดิฐมาขว้างปา	๕๖
	หาหนังสือมาปึง เป็นต้น ช่วยกันคนละไม้คนละมือ	๕๖
	เพื่อไต่บัน เมืองอยู่เย็นเป็นสุข	๕๖
	๖. เสียดระอารมณ	๕๑
	เป็นการสละที่ถือเนื่องจากสละกายเพื่อชาติ	๕๖
	เมื่อเหตุการณ์สงบลงแล้วก็ไม่พยายามต่อสู้	๕๖
	ให้กลายเป็นเรื่องยาวไป อย่าไปคิดว่าตอน	๕๖
	พวกฝ่ายอื่น คือเมื่อไปพบฝ่ายที่เห็นว่า	๕๖
	เป็นศัตรู ก็อย่าไปว่ากล่าวกระทบกระเทว	๕๖
	ให้เป็นการกระเทือนอารมณ์เขา	๕๖
	หรือมีบางคนมาว่า เราก็อำได้โมโหโง้งจนเกินเหตุ	๕๖
	เลิกแล้วต่อกันให้โหดโหดกันนี้เรียกว่าสละอารมณ์	๕๖
	มันนั้นมันจะไม่รู้จักจบจักสิ้น	๕๖
	เขาวาเรา निक เราวาเขาหนอย ต่อไปอาจเป็นเรื่องใหญ่โต	๕๖
	กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของชาติได้	๕๖
	นี่ก็มีอีกคนหนึ่งที่ยากจะบอกให้ทราบว่า	๕๖
	ธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้มีคุณอย่างไร	๕๖
	เราปฏิบัติแล้วจะได้อะไร	๕๖
	จึงต้องเริ่มกล่าวหาข้อแรกว่า	๕๖
	ผู้มีสัจจะจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง	๕๖
	เริ่มหัวข้อว่า คุณของความมีสัจจะ	๕๖
	๑. สัจจะทำให้เป็นคนมีความมั่นคงหนักแน่น	๕๑
	ผู้ที่เป็นเพื่อนกันหรือภริยาสามีกันสัญญา	๕๖

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	ว่าจะไปไหน ไปพบกันที่ไหน ก็ไปตามนั้น	๘๒
	๒. ทำให้เป็นคนก้าวหน้าในธุรกิจ	๘๑
	สัญญาอะไรกับใครก็ไม่ผิดนัด สู้ทุกกัณนิม	๘๒
	๓. ได้รับผลดีในการทำงานที่ทำอยู่	๘๑
	เพราะเมื่อเป็นคนไม่เหลาะแหละทำงานก็เจริญ	๘๒
	๔. เป็นคนเชื่อถือได้ ++	๘๑
	๕. ทำให้ครอบครัวมั่นคง ++	๘๑
	มั่นคงอย่างไร มั่นคงเพราะซื่อสัตย์ต่อกัน	๘๒
	ถ้าไม่ซื่อสัตย์ เช่นซื้อของมา ๑๕ บาท กับบอกว่า ๒๐ บาท	๘๒
	เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่าเราโกหก ก็จะเกิดเป็นปากเสียง	๘๒
	ทะเลาะกัน เมื่อทะเลาะกันการแตกแยกในครอบครัว	๘๒
	ก็ตามมา สัจจะจึงทำให้ครอบครัวมั่นคงดังกล่าว	๘๒
	ต่อไปเป็นเรื่องของคุณพระ	๘๑
	๑. ทำให้สามารถในการทำงาน ++	๘๑
	มีความสามารถอย่างไร คือการฝึกนั่นเอง	๘๒
	ฝึกจนทำอะไรทำอะไร เป็นแล้ว ความสามารถในการงาน	๘๒
	ย่อมมีมาแน่นอน ++ ++	๘๒
	๒. ไม่เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น	๘๑
	ข้อนี้ไม่ต้องอธิบายมาก เพราะครูเคยบอกแล้วว่า	๘๒
	คนที่ทำอะไรไม่เป็นนั้น จะทำได้อย่างเดียว	๘๒
	คือทำความร่ำราญให้แก่คนอื่น	๘๒
	หญิงสาวก็ไม่เป็น ทำอาหารก็ไม่เป็น	๘๒
	ล้างชามก็ไม่เป็น ทำเป็นอยู่อย่างเดียว	๘๒
	คือถีฮามของกิน อย่างนี้คนอื่นเขารังเกียจ	๘๒

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	ถ้าเราทำเป็นคนอื่นไม่เคียดแค้นเพราะเรา เขาก็ไม่รังเกียจ ++ ++ ๓. ไม่มีเวรมีภัยกับใคร ++ คือเมื่อเราขมใจได้ ก็ไม่เอาผิดไปพันหัวใคร เราก็ไม่มีเวรมีภัยกับใคร ๔. ทำให้ขยับยังใจได้ ++ เช่น อดยากไปเงินการพนัน เราก็ขบใจได้ อำนาจฝ่ายต่ำก็ไปเข้าครอบงำจิต ๕. ทำให้ตั้งตัวได้ ++ ++ ทำไมการมีพระจึงตั้งตัวได้ ?	๕๒ ๕๒ ๕๑ ๕๒ ๕๒ ๕๑ ๕๒ ๕๒ ๕๑ ๕๑
นักศึกษา	เพราะเราทำงานเป็น	๕๑
อาจารย์	ถูก เมื่อเราทำงานเป็นเราก็ตั้งตัวได้ งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข ต่อไปเป็นคุณของขันธ์ ขันธ์คือความอดทน ++ คุณของธรรมขันธ์ คือ ++ ๑. ทำงานได้ผลดี ++ ++ ได้ผลคืออะไร ?	๒๐ ๕๒ ๕๒ ๕๑ ๕๑ ๕๑ ๕๑ ๕๑
นักศึกษา	ได้ผลดีเพราะมีความอดทนในการทำงาน	๕๑
อาจารย์	ใช่ได้ เพราะอดทนต่อความลำบากตรากตรำ ฝนตก แดดร้อน ก็ทนได้ เหนื่อยหน่อยก็ทนได้ ๒. เป็นหลักแห่งบริวารชน ++ ++	๒๐ ๓๒ ๓๒ ๕๑

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	คืออะไร ?	๘๖
นักศึกษา	เพราะเราอดทนข้อไหนบ้าง ?	๘๖
	เพราะอดทนต่อทุกขเวทนา	๘๓
	เจ็บนิดไม่สบายหน่อย ก็ไม่ไวยวายมาก	๘๓
	ทำให้คนใกล้ เคียงตื่นตกใจ	๘๓
อาจารย์	ดีมาก	๒๐
	ที่นี้กล่าวถึงคุณข้อที่ ๓ คือ	๕๑
	ไม่มีการวิวาทบาดหมางกัน	๕๑
	# เพราะเราอดทนข้อไหน ?	๔๑
	พูดไปมันจะออกมาจากลักษณะของขั้นต้นนั่นเอง	๕๒
นักศึกษา	เพราะอดทนข้อไหน ?	๔๑
อาจารย์	เพราะอดทนต่อความเจ็บใจ	๔๖
	เออ !	๒๐
	อดทนต่อความเจ็บใจ	๓๑
	ถูกแล้ว	๒๐
	เพราะเมื่อเราอดทนได้ก็ไม่มีทะเลาะกัน	๓๒
	เขาคว่าเรา เราทนได้ก็ไม่มีเรื่องกัน	๓๒
	๔. ไม่ทำผิดเพราะดูอำนาจความต้องการ	๕๑
	# # เรียกว่าอดทนข้อไหน ?	๔๑
นักศึกษา	ข้อ ๔.	๔๑
อาจารย์	เออ ! คือ	๒๐
	เรียกว่าอดทนต่ออำนาจฝ่ายต่ำ	๓๒
	เช่น อยากได้ของกำนัล อยากโกง ก็ไม่ทำ	๓๒
	เราอดทนได้ไม่ทำผิด เป็นการอดทนในข้อนี้	๓๒

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	อันสุดท้าย ก็คือของชั้นที่ข้อ ๕ ก็คือ	๘๑
	เป็นเครื่องช่วยให้ความงาม	๘๑
	++ ++ ++	๐๑
	เพราะชั้นดีเป็นธรรมชาติของสิ่งในธรรม	๘๒
	ที่เรียกว่าธรรม อันทำให้งาม ++	๘๓
	ต่อไปเป็นคุณของจากะฆรวาสนธรรมข้อสุดท้าย	๘๑
	๑. ทำความปลอดภัยให้แก่ตน	๘๑
	++ ++ เข้าใจไหม ?	๘๑
	สละอะไรที่ทำให้ตนปลอดภัย	๘๑
นักศึกษา	สละอารมณ์	๘๑
อาจารย์	ถูกต้อง	๒๐
	สละอารมณ์	๓๑
	เมื่อเราไม่โกรธใคร ก็ไม่มีเรื่องทะเลาะกับใคร	๓๒
	เราก็ปลอดภัย ++	๓๒
	๒. ทำความมั่นคงให้แก่สังคม	๘๑
	++ ++ ++	๐๑
	ขณะนี้คิดสละอะไร ?	๘๑
นักศึกษา	สละวัตถุ	๘๑
อาจารย์	เช่นอะไรบ้าง ?	๘๒
นักศึกษา	เช่น สร้างสะพาน	๘๓
	สร้างโรงพยาบาล	๘๓
	สร้างโรงเรียน	๘๓
อาจารย์	ดีมาก	๒๐
	ต่อไปคุณของจากะฆ ๓ ก็คือ	๘๑

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	ทำความเข้าใจแก่ครอบครัว	๕๑
	อันนี้คืออะไร ?	๔๑
	ทำความเข้าใจอะไร ?	๔๑
นักศึกษา	สละอารมณ์	๘๑
อาจารย์	สละอารมณ์	๒๐
	ทำความเข้าใจอะไร ?	๔๑
นักศึกษา	สละวัตถุ	๘๑
อาจารย์	ถูกแล้ว	๒๐
	เช่นสละเงินซื้อวิทยุโทรทัศน์ ดูเย็น เป็นคน	๓๒
	เหล่านี้ทำให้ครอบครัวมีความสุข	๓๒
	๔. เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป	๕๑
	คนไทยเรามีนิสัยหน้าใหญ่ใจโต	๕๒
	สร้างโนน สร้างนี้ ทำให้คนนับถือ	๕๒
	ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นคุณของฆราวาสธรรม	๕๑
	ส่วนโทษนั้นมีตรงกันข้ามกับคุณ	๕๑
	รวมความว่า ธรรมะ ๔ ข้อนี้	๕๑
	เป็นธรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งแก่ผู้ครองเรือน	๕๑
	ใครสงสัยอะไรบ้าง ?	๔๒
นักศึกษา	ที่อาจารย์บอกว่าให้ลูกกินน้ำเงินไปช่วย	๔๒
	อาจารย์นั้นไม่เป็นการดูถูกอาจารย์หรือ	๔๒
อาจารย์	อะไรนะ ?	๓๔
นักศึกษา	การนำเงินไปช่วยเวลาเจ็บป่วยไม่เป็นการ	๔๒
	ดูถูกอาจารย์คนนั้นหรือ	๔๒
อาจารย์	อ้อ ! ไม่เป็นการดูถูกเลย	๓๑

ผู้แสดงพฤติกรรม	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
อาจารย์	เพราะเราไปในฐานะตอบแทนคุณ	๓๖
	ที่พูดนี้ หมายถึง เมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว	๓๖
	ไปมีครอบครัว มีฐานะดี	๓๖
	ส่วนอาจารย์ฐานะยากว่าศิษย์	๓๖
	เช่นนี้ไม่เป็นการถูกแต่ประการใด	๓๖
	เพราะเราไปเพื่อตอบแทนคุณท่าน	๓๖
	ด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์ ไม่มีความคิด กุหมิ่นอยู่ในใจเรา	๓๖
นักศึกษา	อาจารย์คะ พระคุณนี้ตอบแทนหมดไหม ?	๔๖
อาจารย์	พระคุณเป็นของตอบแทนไม่หมด	๓๖
	เพราะพระคุณนี้มีอยู่กับผู้รับตลอดไป	๓๖
	เช่นพ่อแม่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตรมา	๓๖
	หรือครูอาจารย์ให้ความรู้แก่ศิษย์	๓๖
	เมื่อบุตรยังมีชีวิตอยู่ทราบใด	๓๖
	พระคุณก็ยังคงอยู่กับบุตรทราบนั้น	๓๖
	พระคุณจึงมีไม่หมดตลอดชีวิตผู้รับคุณ	๓๖

++ แทนความเจ็บหรือพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พฤติกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น
ในช่วงเวลา ๑ วินาที

ភាគបួន ក.

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น ๒ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้ตอบคำถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอน กิจกรรม และอุปกรณ์การสอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้ตอบคำถาม แบ่งเป็น ๒ ข้อ คือ

๑. แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ มี ๑๒ ข้อ

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ท่านต้องการ

๑.๑ เพศชาย เพศหญิง

๑.๒ อายุ ๑๕ - ๒๐, อายุ ๒๑ - ๒๕, อายุ ๒๖ - ๓๐,
..... อายุ ๓๑ - ๓๕

๑.๓ ท่านทำการสอนมาทั้งหมดกี่ปี ?

..... ๑ - ๓ ปี, ๔ - ๖ ปี, ๗ - ๑๐ ปี, มากกว่านี้
..... ไม่เคยสอนมา

๑.๔ ท่านทำการสอนศิลปกรรมมาทั้งหมดกี่ปี ?

..... ๑ - ๓ ปี, ๔ - ๖ ปี, ๗ - ๑๐ ปี, มากกว่านี้
..... ไม่เคยสอนมา

๑.๕ ในขณะสอนศิลปกรรม ท่านสอนวิชาอื่นหรือไม่ ?

..... สอน ไม่สอน

๑.๖ ท่านสนใจศึกษาศาสนาเพียงใด ?

..... ศึกษาเสมอ ศึกษาเป็นบางครั้ง ไม่ศึกษาเลย

๑.๗ ท่านศึกษาศาสนาโดยวิธีใดมากที่สุด ?

..... จากวิทยุโทรทัศน์ จากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไปศึกษาตามที่
ต่าง ๆ วิธีอื่น ๆ (โปรดระบุ)

๑.๘ ท่านเคยศึกษาศาสนาโดยเฉพาะ เช่น เวียนนักษัตรมาบ้างหรือไม่ ?

..... เคยศึกษา ไม่เคยศึกษา

๑.๙ ท่านเคยไปประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรมบ้างหรือไม่ ?

..... เคย ไม่เคย

๑.๑๐ ท่านมีความรู้สึกอย่างไรในการสอนวิชาศีลธรรม ?

..... พอใจ ไม่พอใจ เฉย ๆ

๑.๑๑ ท่านเห็นว่าวิชาศีลธรรมยังจำเป็นที่จะจัดสอนในวิทยาลัยครูหรือไม่ ?

..... จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่จำเป็นมากนัก ไม่จำเป็นเลย

๑.๑๒ ท่านเห็นว่าอุปกรณ์การสอนจำเป็นในการเรียนการสอนวิชานี้หรือไม่ ?

..... จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่จำเป็นนัก ไม่จำเป็นเลย

๒. แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา มี ๔ ข้อ

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓/ลงใน หมายความว่าท่านต้องการ

๒.๑ เพศชาย เพศหญิง

๒.๒ อายุ ๒๕ - ๓๐, อายุ ๓๑ - ๓๕, อายุ ๓๖ - ๔๐,
..... อายุ ๔๑ - ๔๕

๒.๓ กำลังศึกษาอยู่ชั้น ป.กศ.ชั้นสูง
..... ปีที่หนึ่ง, ปีที่สอง

๒.๔ ในภาคเรียนที่ตอบคำถามนี้กำลังศึกษาวิชา
..... ส.ค.๑๒, ส.ค.๑๓, ส.ค.๑๔, ส.ค.๑๕

๒.๕ ท่านเคยศึกษาศีลธรรมมาโดยเฉพาะเช่นเรียนธรรมศึกษามานานหรือไม่ ?
..... เคย ไม่เคย

๒.๖ ท่านสนใจศึกษาศีลธรรมจากแหล่งอื่น เว้นจากวิทยุเป็นต้น หรือไม่ ?
..... สนใจมาก, ศึกษาเป็นครั้งคราว, ไม่สนใจเลย

๒.๗ ท่านเห็นว่าวิชาศีลธรรมมีความจำเป็นที่จะจัดให้มศึกษานในวิทยาลัยครูหรือไม่ ?
..... จำเป็น, ไม่จำเป็นนัก, ไม่จำเป็นเลย

๒.๘ เมื่อท่านเรียนสำเร็จไปแล้ว ท่านคิดว่าจะสอนวิชาศีลธรรมได้หรือไม่ ?
..... สอนได้อย่างดี, สอนได้พอสมควร, ไม่คิดจะสอน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับผู้ตอบทั้งที่เป็นอาจารย์และนักศึกษา
แบ่งออกเป็น ๓ ข้อ ดังนี้

๑. เกี่ยวกับวิธีสอน แบ่งเป็น ๒ ข้อ

เขียนเฉพาะเลขหมายข้อที่ท่านต้องการตอบ ลงในช่องว่างท้ายคำถามนั้น ๆ

๑.๑ วิธีสอนต่อไปนี้ ท่านเห็นว่าวิธีใดเหมาะสมกับการสอนที่สุด

.....

๑.๒ วิธีสอนข้างล่างนี้ ท่านเห็นว่าวิธีใดที่ท่านใช้หรือถูกสอนมากที่สุด

.....

ประเภทวิธีสอน

๑. การสอนแบบบรรยาย
๒. การสอนแบบถามตอบ
๓. การสอนแบบรายงาน — อภิปราย
๔. การสอนแบบสาธิต
๕. วิธีสอนอื่น ๆ (โปรดระบุ)

๒. เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน แบ่งเป็น ๒ ข้อ

เขียนเฉพาะเลขหมายข้อที่ท่านต้องการตอบ ลงในช่องว่างท้ายคำถามนั้น ๆ

๒.๑ อุปกรณ์การสอนต่อไปนี้ท่านเห็นว่าข้อใดเหมาะสมกับการสอนที่สุด

.....

๒.๒ อุปกรณ์การสอนข้อใดที่ท่านใช้หรือเห็นมากที่สุด

ประเภทอุปกรณ์การสอน

๑. รูปภาพชนิดต่าง ๆ
๒. รูปปั้นและสลักชนิดต่าง ๆ
๓. วิดีโอโทรทัศน์
๔. ภาพยนต์ ภาพสไลด์ต่าง ๆ
๕. เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียง

๖. หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่าง ๆ
๗. หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบต่าง ๆ
๘. ประเพณีที่จริง และกิจกรรมที่จัดขึ้นจริงในโอกาสต่าง ๆ
๙. อุปกรณ์อื่น ๆ (โปสเตอร์)

๓. เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น ๒ ข้อ

เขียนเฉพาะเลขหมายข้อที่ท่านต้องการทดลองในช่องว่างท้ายคำถามนั้น ๆ

- ๓.๑ กิจกรรมข้างล่างนี้ข้อไหนที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการเรียน การสอนคือ ธรรมมากที่สุด
- ๓.๒ กิจกรรมข้อไหนที่ปฏิบัติกัน มากที่สุด ในการเรียนการสอนคือ ธรรมปัจจุบัน

.....

ประเภทกิจกรรม

๑. การฟังคำบรรยายจากอาจารย์
๒. การฟัง เทป
๓. การเชิญวิทยากรมาพูด
๔. การเล่าการฟังนิทาน
๕. การสนทนาซักถาม
๖. การเล่านิทานและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ
๗. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์
๘. การเรียงความปากเปล่า
๙. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ
๑๐. การทบทวนจากห้องสมุด
๑๑. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
๑๒. การสังเกตจากการร่วมกิจกรรมจริงต่าง ๆ
๑๓. การเล่นเกม กีฬา
๑๔. การทำสมุดภาพ แผนภาพ ภาพนิ่ง ภาพสไลด์ต่าง ๆ

๑๕. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ
๑๖. การฝึกหัดปฏิบัติจริง
๑๗. การศึกษานอกสถานที่
๑๘. การรายงาน การอภิปราย
๑๙. กิจกรรมอื่น ๆ (โปรดระบุ)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

สถาพร มาลีเวชรพงศ์ เกิดวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ณ บ้านโลกค่าย หมู่ที่ ๗ ต. อีต้อ อ. บางตลาด จ. กาฬสินธุ์

การศึกษา

ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านโลกใหญ่ ต. อีต้อ อ. บางตลาด จ. กาฬสินธุ์
ปีการศึกษา ๒๕๕๔ บรรพชาเป็นสามเณรที่บ้านเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้ชั้นธรรม
ชั้นเอก ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ สำนักวัดโพธิสมภรณ์ จ.อุดรธานี ได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค
ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ สำนักวัดเครือวัลย์วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

เตรียมอุดมศึกษา (สมัครสอบ) ปีการศึกษา ๒๕๖๕

ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (สมัครสอบ) ปีการศึกษา ๒๕๖๖

ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (สมัครสอบ) ปีการศึกษา ๒๕๖๗

ลาสิกขาบทเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๗ เข้าศึกษาต่อภาคค่ำ ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ได้รับปริญญาตรีทางการศึกษา ปี พ.ศ. ๒๕๖๘

เข้าศึกษาระดับ การศึกษามหาบัณฑิต ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เมื่อ
ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ได้รับปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ปี พ.ศ. ๒๕๖๙

การทำงาน

โรงเรียนชิษุวิทย์วิทยาลัย พาหุรัด กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๗ - ๒๕๖๘

กองบังคับคดีล้มละลาย สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๖๙

โรงเรียนวัดหงษ์รัตนาราม (บางกอกใหญ่) เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๖๙ - ๒๕๖๙

วิทยาลัยครูอุดรธานี จ. อุดรธานี พ.ศ. ๒๕๖๙ - ๒๕๖๙

วิทยาลัยครูเทพสตรี จ. ลพบุรี พ.ศ. ๒๕๖๙ - ปัจจุบัน